

(სსმ III, 03.12.2008 N 172 მუხ. 1757)

რეგისტრირებულია  
საქართველოს იუსტიციის  
სამინისტროში  
სარეგისტრაციო კოდი  
430.210.000.22.022.012.412

**საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის  
ბრძანება N 1014  
2008 წლის 21 ნოემბერი ქ. თბილისი**

**მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტის დამტკიცების  
შესახებ**

მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტის დამტკიცების შესახებ „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის 212-ე მუხლის მე-2 პუნქტის, 26-ე მუხლის პირველი პუნქტის „შ<sup>1</sup>.ბ“ ქვეპუნქტის, „საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს დებულების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2004 წლის 21 მაისის N37 დადგენილებით დამტკიცებული საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს დებულების მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ და „მ“ ქვეპუნქტების საფუძველზე, „ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნების“ დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2004 წლის 18 ოქტომბრის N84 დადგენილების და „მასწავლებლის მომზადებისა და პროფესიული განვითარების კონცეფციის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2006 წლის 9 თებერვლის N29 დადგენილების შესაბამისად, **ვბრძანებ:**

1. დამტკიცდეს მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი დანართის შესაბამისად.
2. ბრძანება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

*გ. ნოდია*

**მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი**

**თავი I. ზოგადი დებულებანი**

## **მუხლი 1. რეგულირების სფერო და მიზანი**

1. მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი (შემდგომში - სტანდარტი), „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „ღ“ ქვეპუნტის შესაბამისად, განსაზღვრავს მასწავლებლის პროფესიულ ცოდნასა და უნარ-ჩვევებს, მასწავლებლის პროფესიულ ღირებულებებსა და ვალდებულებებს. სტანდარტი აერთიანებს მასწავლებლის პროფესიულ სტანდარტებს ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული ცალკეული საგნის მასწავლებლისათვის ზოგადი განათლების საფეხურების შესაბამისად.

2. სტანდარტი მიზნად ისახავს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლისა და სწავლების ხარისხის გაუმჯობესებას. სტანდარტი ვრცელდება „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილ ყველა სახის მასწავლებელზე. სტანდარტი გამოიყენება აგრეთვე მასწავლებლობის მაძიებლის ცოდნის შეფასებისათვის.

## **მუხლი 2. სტანდარტის სტრუქტურა**

1. სტანდარტი შედგება 3 ნაწილისაგან:

- ა) განვითარებისა და სწავლის თეორიები;
- ბ) სწავლება და შეფასება;
- გ) პროფესიული გარემო.

2. განვითარებისა და სწავლის თეორიების ნაწილი ასახავს მოსწავლის ასაკობრივი განვითარების კანონზომიერებებსა და სწავლის თეორიებს, რომლებიც აუცილებელია სასწავლო პროცესის სწორად წარმართვისათვის.

3. სწავლებისა და შეფასების ნაწილი აღწერს პედაგოგიური საქმიანობისათვის საჭირო მეთოდებსა და სტრატეგიებს, რომლებიც აუცილებელია ეფექტური სწავლისა და სწავლებისთვის.

4. პროფესიული გარემოს ნაწილი ასახავს პროფესიულ ვალდებულებებსა და ღირებულებებს, რომლებიც მასწავლებელს ეხმარება კოლეგებთან ურთიერთობაში, საკუთარი პრაქტიკის დახვეწასა და კანონმდებლობის შესაბამისი პროფესიული საქმიანობის წარმართვაში.

## **თავი II. განვითარებისა და სწავლის თეორიები**

### **მუხლი 3. განვითარების თეორიები**

მასწავლებელმა იცის მოსწავლის ასაკობრივი განვითარების ძირითადი კანონზომიერებები, იცნობს იმ ფაქტორებს, რომლებიც გავლენას ახდენს მოსწავლის განვითარებაზე. ამ მიზნით:

- ა) მასწავლებელმა იცის თუ როგორ გამოიყენოს ეს ცოდნა მოსწავლის სწავლის ხელშესაწყობად;

- ბ) მასწავლებელი ავლენს მოსწავლის ინტელექტუალური და სოციალური განვითარების ძირითადი თეორიებისა და ფიზიკური განვითარების კანონზომიერების ცოდნას სასწავლო-აღმზრდელობით საქმიანობაში;
- გ) მასწავლებელი აცნობიერებს მოსწავლეების განვითარების ასაკობრივ და ინდივიდუალურ თავისებურებებს და მათ გავლენას სწავლებაზე და სწავლაზე;
- დ) მასწავლებელმა იცის და ითვალისწინებს ოჯახური, საზოგადოებრივი და სხვა ფაქტორების გავლენას მოსწავლის განვითარებასა და სწავლაზე.

#### **მუხლი 4. სწავლის თეორიები**

მასწავლებელმა იცის სწავლის ძირითადი თეორიები, იცნობს იმ ფაქტორებს, რომლებიც გავლენას ახდენენ სწავლაზე და იცის, როგორ გამოიყენოს ეს ცოდნა მოსწავლის სწავლისა და განვითარების ხელშესაწყობად. ამ მიზნით:

- ა) მასწავლებელი ავლენს სწავლის ძირითადი თეორიების ცოდნას;
- ბ) მასწავლებელმა იცის, თუ როგორ სწავლობს მოსწავლე სხვადასხვა სტრატეგიის გამოყენებით და აცნობიერებს მათ მნიშვნელობას მოსწავლის სწავლის ხელშესაწყობად;
- გ) მასწავლებელმა იცის, როგორ დაეხმაროს მოსწავლეს ცოდნის აგებაში;
- დ) მასწავლებელმა იცის, როგორ დაეხმაროს მოსწავლეებს დამოუკიდებლად სწავლისა და დამოუკიდებელი აზროვნების უნარ-ჩვევების განვითარებაში.

### **თავი III. სწავლება და შეფასება**

#### **მუხლი 5. სასწავლო გარემო**

მასწავლებელმა იცის, როგორ შექმნას უსაფრთხო, მზრუნველი, ეფექტური, ორგანიზებული და კეთილგანწყობილი სასწავლო გარემო. ამ მიზნით:

- ა) მასწავლებელი აცნობიერებს პასუხისმგებლობას თითოეული მოსწავლის პიროვნულ და სოციალურ განვითარებაზე;
- ბ) მასწავლებელი იცნობს ინკლუზიური განათლების, ასევე მულტიკულტურულ და მულტილინგვურ მიდგომებსა და პრინციპებს და იყენებდეს მას საკუთარი პრაქტიკის დაგეგმვასა და განხორციელებაში;
- გ) მასწავლებელი აცნობიერებს კლასის სტრუქტურაში მოსწავლეთა არაფორმალური როლების მნიშვნელობას და ხელს უწყობდეს საკლასო ერთობის შექმნას;
- დ) მასწავლებელმა იცის, როგორ ჩამოაყალიბოს მოსწავლეებს შორის პოზიტიური ურთიერთობები, მოაგვაროს კონფლიქტები მშვიდობიანი გზით და ხელი შეუწყოს მოსწავლეებში ეთიკური ღირებულებების ჩამოყალიბებას;
- ე) მასწავლებელმა იცის, როგორ მოაწყოს სასწავლო ფიზიკური გარემო ეფექტური სწავლებისათვის;
- ვ) მასწავლებელმა იცის, როგორ დაეხმაროს მოსწავლეებს ჯანსაღი ცხოვრების წესისათვის აუცილებელი ღირებულებებისა და უნარ-ჩვევების ჩამოყალიბებაში;
- ზ) მასწავლებელმა იცის, როგორ იმოქმედოს უბედური შემთხვევის დროს ან აღმოუჩინოს მოსწავლეს ან კოლეგას პირველადი სამედიცინო დახმარება;

- თ) მასწავლებელმა იცის, როგორ დაეხმაროს მოსწავლეებს ეკოლოგიური ცნობიერების ჩამოყალიბებაში;
- ი) მასწავლებელმა იცის გაკვეთილის დროის მართვის ეფექტიანი სტრატეგიები;
- კ) მასწავლებელი აცნობიერებს კლასის მართვის სტილის გავლენას მოსწავლის განწყობაზე, ქცევასა და სწავლის შედეგებზე;
- ლ) მასწავლებელმა იცის, როგორ მართოს მოსწავლეების ქცევა წყვილებში, დიდ და მცირე ჯგუფებში, როგორ ასწავლოს თანამშრომლობითი ურთიერთობები და ხელი შეუწყოს აზრის გაბედულად გამოხატვას;
- მ) მასწავლებელმა იცის, როგორ დაეხმაროს მოსწავლეს საკუთარი ქცევის დამოუკიდებლად შეფასებისა და მართვის უნარის ჩამოყალიბებაში;
- ნ) მასწავლებელს შეუძლია ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენება საგნის ეფექტურად სწავლების მიზნით;
- ო) მასწავლებელი პროფესიულად ფლობს სწავლების ენას.

### **მუხლი 6. მოტივაცია და კომუნიკაცია**

მასწავლებელმა იცის მოტივაციისა და კომუნიკაციის სხვადასხვა სტრატეგია და იყენებს ამ ცოდნას საკუთარ პრაქტიკაში. ამ მიზნით მასწავლებელმა:

- ა) იცის სწავლის მოტივაციის ამაღლების სტრატეგიები და აანალიზებს მათ შესაძლო შედეგს კონკრეტულ სიტუაციაში;
- ბ) იცის, როგორ გაუღვივოს მოსწავლეებს შემეცნებითი ინტერესი და სწავლის ღირებულების მიმართ გაცნობიერებული დამოკიდებულება;
- გ) იცის და ითვალისწინებს, რა გავლენას ახდენს კომუნიკაციაზე მოსწავლეთა თავისებურებები;
- დ) იცის და იყენებს კომუნიკაციის სხვადასხვა სტრატეგიას მოსწავლეებთან ურთიერთობის დროს კონკრეტული სასწავლო მიზნების მისაღწევად;
- ე) იცის, როგორ გამოიყენოს კომუნიკაციის სხვადასხვა ხერხი კოლეგებთან, მშობლებთან და სასწავლო პროცესთან დაკავშირებულ სხვა პირებთან კეთილგანწყობილი ურთიერთობებისთვის;
- ვ) იცის, როგორ განუვითაროს მოსწავლეს ეფექტური კომუნიკაციის უნარ-ჩვევა.

### **მუხლი 7. სასწავლო პროცესი**

მასწავლებელმა იცის სასწავლო პროცესის დაგეგმვა ეროვნული და სასკოლო სასწავლო გეგმების მოთხოვნების შესაბამისად. ამ მიზნით:

- ა) მასწავლებელმა იცის სასწავლო პროცესის დაგეგმვა ეროვნული და სასკოლო სასწავლო გეგმების მოთხოვნების, მოსწავლეთა ინდივიდუალური თავისებურებების, დროითი და სასწავლო რესურსების გათვალისწინებით;
- ბ) მასწავლებელმა იცის, როგორ გამოიყენოს შეფასების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია და შეუძლია გრძელვადიანი და მოკლევადიანი სასწავლო გეგმების შედგენა;

- გ) მასწავლებელმა იცის, როგორ დაამყაროს საგანთა შორის კავშირი ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული მისაღწევი შედეგების და პროგრამების დონეზე;
- დ) მასწავლებელმა იცის, როგორ დაგეგმოს სწავლება კოლეგებთან ერთად;
- ე) მასწავლებელს შეუძლია ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის შექმნა და ამ გეგმის მიხედვით სწავლება და შეფასება.

### **მუხლი 8. შეფასების მეთოდები**

მასწავლებელმა იცის შეფასების სხვადასხვა ფორმა, აცნობიერებს ურთიერთკავშირს სასწავლო მიზანს, შეფასებას, სწავლებასა და სწავლას შორის, იცის, როგორ გამოიყენოს შეფასების სხვადასხვა მეთოდი შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლებისათვის. ამ მიზნით:

- ა) მასწავლებელმა იცის და იყენებს ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებულ მოსწავლეთა შეფასების სხვადასხვა ფორმას;
- ბ) მასწავლებელი აცნობიერებს შეფასების ძირითად პრინციპებს და იცავს მათ საკუთარ პრაქტიკაში;
- გ) მასწავლებელმა იცის და იყენებს შეფასების შედეგებიდან მიღებულ მონაცემებს სწავლების გასაუმჯობესებლად;
- დ) მასწავლებელი ეხმარება მოსწავლეებს, გამოიყენონ მასწავლებლის შეფასება, თანატოლების შეფასება და თვითშეფასება საკუთარი თავისადმი რწმენის ჩამოყალიბებაში, სხვათა შესაძლებლობების შეფასება/აღიარებასა და საკუთარი შედეგების გაუმჯობესებაში.

### **მუხლი 9. სწავლების სტრატეგია და მეთოდები**

მასწავლებელს შეუძლია სწავლების სხვადასხვა მეთოდისა და სტრატეგიის გამოყენება თითოეული მოსწავლის ეფექტიანი სწავლისა და წინსვლისათვის. ამ მიზნით:

- ა) მასწავლებელი ავლენს სწავლების სხვადასხვა მეთოდის ცოდნას და შეუძლია მათი გამოყენება სასწავლო კონტექსტის შესაბამისად;
- ბ) მასწავლებელი ავლენს სწავლების იმ მეთოდების ცოდნას, რომელიც დაეხმარება ყველა მოსწავლეს შესაძლებლობების მაქსიმალურ გამოვლენასა და სასწავლო მიზნების მიღწევაში;
- გ) მასწავლებელმა იცის, როგორ გამოიყენოს სწავლების პროცესში სხვადასხვა მეთოდი მოსწავლეებში შემეცნებითი და სოციალური უნარების გასავითარებლად.

## **თავი IV. პროფესიული გარემო**

### **მუხლი 10. კოლეგებთან ურთიერთობა**

მასწავლებელმა იცის კოლეგებთან ეფექტური თანამშრომლობითი ურთიერთობის ფორმები. ამ მიზნით:

- ა) მასწავლებელმა იცის სასკოლო საზოგადოების წარმომადგენლებთან პროდუქტიული თანამშრომლობის მეთოდები საკუთარი პროფესიული ცოდნისა და უნარ-ჩვევების განვითარების მიზნით;
- ბ) მასწავლებელი თანამშრომლობს კოლეგებთან მოსწავლეთა სწავლის გასაუმჯობესებლად და აღზრდასთან დაკავშირებული საკითხების გადასაწყვეტად;
- გ) მასწავლებელმა იცის საზოგადოებასთან ურთიერთობის ფორმები სასწავლო რესურსების მოძიების მიზნით;
- დ) მასწავლებელი ხელს უწყობს კოლეგებს პროფესიულ განვითარებაში;
- ე) მასწავლებელმა იცის, როგორ შეუწყოს ხელი ახალბედა მასწავლებელს პრაქტიკული საქმიანობის დაწყებაში.

### **მუხლი 11. თვითშეფასება და პროფესიულ განვითარებაზე ზრუნვა**

მასწავლებელმა იცის, როგორ შეაფასოს საკუთარი გამოცდილება, განაახლოს პროფესიული ცოდნა და გააუმჯობესოს პროფესიული საქმიანობა. ამ მიზნით:

- ა) მასწავლებელს შეუძლია კრიტიკულად შეაფასოს საკუთარი სამუშაო გამოცდილება და იზრუნოს მის განვითარებასა და გაუმჯობესებაზე;
- ბ) მასწავლებელს შეუძლია საკუთარი პრაქტიკის კვლევა, პედაგოგიური საქმიანობის ეფექტურობის გაზრდის მიზნით;
- გ) მასწავლებელმა იცის, როგორ გამოიყენოს პროფესიული განვითარების სხვადასხვა საშუალება და რესურსი პროფესიული ცოდნისა და უნარ-ჩვევების გასავითარებლად;
- დ) მასწავლებელს შეუძლია გააანალიზოს პროფესიული ლიტერატურა და გამოიყენოს ის საკუთარი პედაგოგიური პრაქტიკის შეფასებისა და გაუმჯობესებისათვის.

### **მუხლი 12. სამართლებრივი აქტების ცოდნა**

მასწავლებელი იცნობს პედაგოგიურ საქმიანობასთან დაკავშირებულ სამართლებრივ ბაზას. ამ მიზნით:

- ა) მასწავლებელი იცნობს და ხელმძღვანელობს პედაგოგიური საქმიანობის შესახებ არსებული ძირითადი ეროვნული და საერთაშორისო სამართლებრივი აქტებით;
- ბ) მასწავლებელმა იცის და იცავს მოსწავლის, მასწავლებლისა და მშობლების უფლებებსა და მოვალეობებს;
- გ) მასწავლებელი იცნობს და იცავს ეთიკის ნორმებს მოსწავლეებთან, კოლეგებთან, მშობლებთან და საზოგადოების სხვა წარმომადგენლებთან ურთიერთობის დროს;
- დ) მასწავლებელი აცნობიერებს სამართლებრივ და ეთიკის მოთხოვნებს სასწავლო რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებით;
- ე) მასწავლებელს შეუძლია სახელმწიფო ენაზე სასწავლო პროცესთან დაკავშირებული დოკუმენტებისა და ლიტერატურის გაგება.

### **მუხლი 13. მოსწავლის ინტელექტუალური და სოციალური განვითარების თეორიების, სწავლის ძირითადი თეორიებისა და სამართლებრივი აქტების**

## **ჩამონათვალის დამტკიცება**

ამ სტანდარტის მე-3 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტით და მე-4 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული განვითარების თეორიებისა და სწავლის ძირითადი თეორიებისა და მათი ავტორების, ასევე მე-12 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული სამართლებრივი აქტების ჩამონათვალი მტკიცდება საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – მასწავლებლის პროფესიული განვითარების ცენტრის დირექტორის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით.

## **თავი V. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი ქართულ ენასა და ლიტერატურაში**

### **მუხლი 14. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები ქართულ ენასა და ლიტერატურაში**

1. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს ქართულ ენასა და ლიტერატურაში, მიმართულება ზეპირ მეტყველებაში გააჩნია შემდეგი პროფესიული უნარ-ჩვევები:

ა) სხვათა მეტყველების, მოსაზრების (დამოკიდებულების) მოსმენა და შეფასება საკომუნიკაციო ამოცანის გათვალისწინებით;

ბ) საკომუნიკაციო სიტუაციის შესაბამისი მოსმენის სტრატეგიების გამოყენება (კითხვის დასმა, მოსმენილის პერიფრაზირება, ჩანიშვნა და ა.შ.);

გ) სამეტყველო ქცევის წარმართვა სამეტყველო სიტუაციისა და აუდიტორიის გათვალისწინებით. საკომუნიკაციო სიტუაციის შესაბამისი სამეტყველო სტრატეგიებისა და აუდიტორიაზე ზემოქმედების ვერბალური და არავერბალური ხერხების ეფექტური გამოყენება;

დ) მართლმეტყველების წესების დაცვა, აზრის ცხადად, ლაკონურად, მკაფიოდ და მწყობრად გამოხატვა;

ე) ვერბალური (მაგ.: ყურადღების მისაპყრობად რიტორიკული შეკითხვები, ჩანართები) და არავერბალური (მაგ.: მხედველობითი კონტაქტი, ქესტიკულაცია, ხმის აწევ-დაწევა, საუბრის ტემპის შეცვლა) საშუალებების ეფექტური გამოყენება;

ვ) ზეპირი გამოსვლის მოსამზადებელი სტრატეგიების გამოყენება (ინფორმაციის შეგროვება, ტექსტის დაგეგმვა, ჩანაწერების მომზადება, ტექსტის დამახსოვრება, შესაბამისი თვალსაჩინო მასალის მომზადება, რეპეტიციის გავლა).

2. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს ქართულ ენასა და ლიტერატურაში, მიმართულება კითხვაში გააჩნია შემდეგი პროფესიული უნარ-ჩვევები:

ა) სხვადასხვა ტიპის (მხატვრული და არამხატვრული), სტილისა და ჟანრის ტექსტების გაანალიზება შინაარსობრივი, თემატური, იდეური, ფუნქციური და კომპოზიციური თვალსაზრისით;

ბ) ტექსტის ანალიზი სტრუქტურისა და ენობრივ-გამომხატველობითი საშუალებების გათვალისწინებით;

გ) კითხვის სტრატეგიების გამოყენება.

3. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს ქართულ ენასა და ლიტერატურაში, მიმართულება წერაში გააჩნია შემდეგი პროფესიული უნარ-ჩვევები:

ა) სხვადასხვა ტიპის წერილობითი ტექსტის შექმნა მიზნისა და აუდიტორიის შესაბამისი მახასიათებლებისა და ენობრივი ნორმების დაცვით;

ბ) წერის სათანადო სტრატეგიების შერჩევა და გამოყენება (მიზნის და აუდიტორიის განსაზღვრა, ნაწერის დაგეგმვა, კომპოზიციის აგება, სამუშაო ვერსიის ხელახალი გადასინჯვა და რედაქტირება-კორექტირება).

## **მუხლი 15. ქართულის, როგორც მეორე ენის სწავლების უნარ-ჩვევები**

დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს, რომელიც ასწავლის ქართულს როგორც მეორე ენას, გააჩნია შემდეგი უნარ-ჩვევები:

ა) შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა, განხორციელება და შეფასება ქართულის, როგორც მეორე ენის, მოსწავლის სტანდარტის მოთხოვნათა გათვალისწინებით;

ბ) შეუძლია ქართულის, როგორც მეორე ენის სწავლების მეთოდების გამოყენება საკომუნიკაციო უნარების (მოსმენა, ლაპარაკი, წერა და კითხვა) გასავითარებლად;



გ) შეუძლია არაქართულენოვან მოსწავლეთა საჭიროებებისა და ენობრივი შესაძლებლობების შეფასება სწავლების სტრატეგიის შესარჩევად;

დ) ქართული გრამატიკის სწავლა/სწავლებასთან დაკავშირებული სირთულეების გათვალისწინება და ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც მოსწავლეებს გაუადვილებს მის ათვისებას;

ე) მოსწავლეთა ლექსიკური მარაგის გასამდიდრებლად მულტიენსორული მეთოდების გამოყენება, სახალისო საკომუნიკაციო სიტუაციების შექმნა.

### **მუხლი 16. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა ქართულ ენასა და ლიტერატურაში**

დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს ქართულ ენასა და ლიტერატურაში და ასევე მასწავლებელს, რომელიც ასწავლის ქართულს, როგორც მეორე ენას, გააჩნია შემდეგი პროფესიული ცოდნა:

ა) ზოგადი ცნობები ქართული ენის შესახებ:

ა.ა) ქართული ენის ბუნება. ენის რაობა და ფუნქციები. ენა და მეტყველება.

ბ) ფონეტიკა-ფონოლოგიის საკითხები:

ბ.ა) ასო და ბგერა. მარცვალი. ძირითადი ფონეტიკური პროცესები. ინტონაცია. პაუზა.

გ) გრამატიკა:

გ.ა) მეტყველების ნაწილები. წინადადება, წინადადების წევრები, წინადადების სახეები შინაარსისა და აგებულების მიხედვით.

დ) ლექსიკოლოგია:

დ.ა) სიტყვების სემანტიკა, სიტყვათა სემანტიკური და ლექსიკური კავშირები, სიტყვაწარმოება და სიტყვათწარმოქმნა.

ე) ორთოგრაფია:

ე.ა) ორთოგრაფიული წესები და ნორმები.

ვ) პუნქტუაცია:

ვ.ა) პუნქტუაციის წესები.

ზ) ენისა და ტექსტის ურთიერთმიმართება:

ზ.ა) ტექსტისა და წინადადების კომპონენტები (თავი, ფრაგმენტი, აბზაცი);

ზ.ბ) წინადადებათა გადახმის სახეები (ჯაჭვური, პარალელური, შერეული);

ზ.გ) მეტყველების ფუნქციური ტიპები (აღწერა, თხრობა, მსჯელობა), მათი სტრუქტურული და სტილური თავისებურებანი;

ზ.დ) ტექსტების ფუნქციურ-სტილური ტიპოლოგია (ყოფითი, მხატვრული, შემეცნებითი და ა.შ.);

ზ.ე) ენობრივ-გამომსახველობითი საშუალებები: ტროპული მეტყველება და სტილური ფიგურები (ეპითეტი, მეტაფორა, ირონია, ჰიპერბოლა, შედარება, გაპიროვნება, განმეორება, პარალელიზმი...), ფრაზეოლოგიზმები, დიალექტიზმი, ჟარგონი, ნეოლოგიზმი და სხვ..

თ) ლიტერატურა: ფოლკლორული ჟანრები: ზღაპარი, ბალადა, ლექსები, თქმულებები, ლეგენდები (ქართული და უცხოური), მითები (ქართული და უცხოური); ბიბლიური მოთხრობები და იგავები; ქართველ და უცხოელ კლასიკოსთა ცნობილი პროზაული და პოეტური ნაწარმოებები; ლიტერატურული ზღაპრები; მოთხრობები; კომიქსები; იგავ-არაკები, დიდაქტიკური ხასიათის თხზულებები; ენის გასატეხები, გამოცანები, ანდაზები, ლექსები (საბავშვო, ლირიკული და სიუჟეტური); გამოჩენილ ადამიანთა ბიოგრაფიები და მოგონებები;

ი) ქართულის, როგორც მეორე ენის სწავლების თეორიები და მეთოდები (კომუნიკაციური, ევრისტიკული, ინდუქციური და სხვა.).

## თავი VI. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი მათემატიკაში

**მუხლი 17. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები  
მათემატიკაში**

დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს აქვს შემდეგი უნარ-ჩვევები მათემატიკაში:

ა) მიმართულება რიცხვები და მოქმედებები:

ა.ა) რიცხვების ადეკვატურად გამოყენება სხვადასხვა ასპექტში. რიცხვით სისტემებს შორის კავშირების გამოსახვა სხვადასხვა ხერხით, პოზიციური სისტემების გამოყენება, რიცხვების კლასიფიკაცია;

ა.ბ) ნამდვილ რიცხვებზე მოქმედებების შესრულება. რიცხვებზე მოქმედებების თვისებების გამოყენება, მათ შორის კავშირების დასაბუთება და მათი გამოყენება;

ა.გ) რაოდენობების შეფასებისა და შედარების სხვადასხვა ხერხის გამოყენება. რიცხვითი გამოსახულების მნიშვნელობის შეფასება სხვადასხვა ხერხით;

ა.დ) ზომის სხვადასხვა ერთეულის ერთმანეთთან დაკავშირება და მათი გამოყენება (მათ შორის, რეალურ ვითარებაში).

ბ) მიმართულება კანონზომიერებები და ალგებრა:

ბ.ა) განტოლებისა და უტოლობის ამოხსნა და მათი გამოყენება პრობლემების გადაჭრისას.

გ) მიმართულება გეომეტრია და სივრცის აღქმა:

გ.ა) გეომეტრიული ფიგურების ამოცნობა, მათი სახეობების შედარება და კლასიფიცირება. გეომეტრიულ ფიგურათა წარმოდგენისა და მათ შესახებ დებულებათა ფორმულირების ხერხების გამოყენება;

გ.ბ) ფიგურებისა და მათი ელემენტების ზომების დადგენა და შეფასება სხვადასხვა ხერხით და მათი გამოყენება პრაქტიკული პრობლემების გადასაჭრელად;

გ.გ) გეომეტრიული გარდაქმნების თვისებების ჩამოყალიბება და მათი გამოყენება გეომეტრიული და პრაქტიკული პრობლემების გადაჭრისას;

გ.დ) სივრცით ფიგურასა და მის შლილებს შორის კავშირების დადგენა.

დ) მიმართულება მონაცემთა ანალიზი, ალბათობა და სტატისტიკა:

დ.ა) მონაცემთა მოწესრიგებისა და წარმოდგენის ხერხების ადეკვატურად გამოყენება დასმული ამოცანის ამოსახსნელად. მონაცემთა წარმოდგენის ხერხების ინტერპრეტირება;

დ.ბ) მონაცემთა მოპოვების ხერხების ადეკვატურად შერჩევა და მათი გამოყენება დასმული ამოცანის გადასაჭრელად საჭირო მონაცემების მოსაპოვებლად;

დ.გ) მონაცემთა ანალიზი რიცხვითი და გრაფიკული მეთოდების გამოყენებით; შედეგების ინტერპრეტირება და დასკვნების ჩამოყალიბება.

## **მუხლი 18. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა მათემატიკაში**

1. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელმა ალგებრისა და ანალიზის საწყისებში იცის:

ა) სიმრავლე, სიმრავლეებს შორის მიმართებები, მოქმედებები სასრულ სიმრავლეებზე, სიმრავლე, ქვესიმრავლე, ორი სიმრავლის ტოლობა, ცარიელი სიმრავლე. ელემენტარული ოპერაციები სიმრავლეებზე, სიმრავლეთა გაერთიანება, თანაკვეთა, სხვაობა, სიმრავლის დამატება;

ბ) მთელი რიცხვები. მარტივი და შედგენილი რიცხვები. გამყოფი და ჯერადი, არითმეტიკული მოქმედებები მთელ რიცხვებზე, მთელი რიცხვის დაშლა მარტივ მამრავლებად. დაშლის ერთადერთობა (არითმეტიკის ძირითადი თეორემა), რამდენიმე მთელი რიცხვის უდიდესი საერთო გამყოფისა და უმცირესი საერთო ჯერადის პოვნა, გაყოფადობის ნიშნები და მათი კავშირი ათობით პოზიციურ სისტემასთან, ნაშთი;

გ) რაციონალური რიცხვები, რაციონალური რიცხვების წარმოდგენა წილადებისა და ათწილადების სახით. რაციონალური რიცხვების შედარება და არითმეტიკული მოქმედებები რაციონალურ რიცხვებზე. რიცხვითი გამოსახულებები, მოქმედებათა თანმიმდევრობა რიცხვით გამოსახულებებში, არითმეტიკულ მოქმედებათა თვისებები, რიცხვითი უტოლობები და მათი თვისებები, რიცხვის ჩაწერის ათობითი პოზიციური სისტემა;

დ) რიცხვითი ღერძი. რიცხვითი შუალედები, წერტილის კოორდინატი, ნამდვილი რიცხვის შესაბამისი წერტილის გამოსახვა რიცხვით ღერძზე;

ე) რიცხვის მოდული, მოდულის ძირითადი თვისებები და მისი გეომეტრიული აზრი;

ვ) პროპორცია, პროპორციის თვისებები, პროპორციის უცნობი წევრის პოვნა, რიცხვის დაყოფა მოცემული შეფარდებით, პირდაპირპროპორციული და უკუპროპორციული დამოკიდებულება სიდიდეებს შორის;

ზ) რიცხვის პროცენტი და ნაწილი, რიცხვის პროცენტისა და ნაწილის პოვნა, რიცხვის პოვნა მისი პროცენტით ან ნაწილით, რიცხვის ჩაწერა პროცენტის სახით;

თ) ხარისხი, ხარისხი ნატურალური მაჩვენებლით, ნამრავლის, ფარდობისა და ხარისხის ახარისხება. ტოლფუძიანი ხარისხების ნამრავლი და შეფარდება;

ი) ალგებრული გამოსახულება, მოქმედებები გამოსახულებებზე. გამოსახულების გარდაქმნა და მისი რიცხვითი მნიშვნელობის გამოთვლა;

კ) მართკუთხა კოორდინატთა სისტემა სიბრტყეზე, წერტილის კოორდინატები, რიცხვთა წყვილის შესაბამისი წერტილის გამოსახვა საკოორდინატო სიბრტყეზე;

ლ) კუთხის ზომა, კუთხის გრადუსული ზომა;

მ) განტოლება, უტოლობა, წრფივი განტოლებისა და უტოლობის ამონახსნის ცნებები. მათი ამოხსნის მეთოდები, ტოლფასი განტოლებები;

ნ) პრობლემების გადაჭრა განტოლებისა და უტოლობის გამოყენებით, ტექსტური ამოცანების ამოხსნა განტოლებისა და უტოლობის გამოყენებით, პრობლემის ადეკვატური მოდელის შედგენა განტოლებისა და უტოლობის გამოყენებით;

ო) კომბინატორიკის ელემენტები, გადანაცვლებათა, ჯუფთებათა და წყობათა რაოდენობების გამოთვლა.

## 2. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელმა გეომეტრიაში იცის:

ა) ძირითადი გეომეტრიული ობიექტები და ცნებები (პლანიმეტრია), წერტილი, წრფე. სხივი, მონაკვეთი, ტეხილი, მანძილი ორ წერტილს შორის. მონაკვეთის სიგრძე, ტეხილის სიგრძე, კუთხე, კუთხის გრადუსული ზომა, მართი, მახვილი, ბლაგვი და გაშლილი კუთხეები;

ბ) წრფეების ურთიერთგანლაგება, კუთხე ორ წრფეს შორის. წრფეთა მართობულობა. წრფეთა პარალელობა;

გ) მრავალკუთხედი. ამოზნექილი მრავალკუთხედი, გვერდი, წვერო, კუთხე, დიაგონალი, პერიმეტრი, ამოზნექილი ფიგურის განსაზღვრება, ამოზნექილი მრავალკუთხედის კუთხეების ჯამი;

დ) სამკუთხედი, სამკუთხედის გვერდი, კუთხე, წვერო, მედიანა, ბისექტრისა, სიმაღლე და მათი თვისებები, სამკუთხედები: მართკუთხა, მახვილკუთხა, ბლაგვკუთხა, ტოლფერდა, ტოლგვერდა და მათი თვისებები, სამკუთხედის კუთხეების ჯამი. სამკუთხედის გარე კუთხის თვისება. სამკუთხედის შუახაზის თვისებები, სამკუთხედების ტოლობის ნიშნები. სამკუთხედების მსგავსების ნიშნები. მსგავსი სამკუთხედების პერიმეტრებისა და ფართობების შეფარდება, მანძილის თვისება. სამკუთხედის უტოლობა, მართკუთხა სამკუთხედი. პითაგორას თეორემა;

ე) პარალელოგრამი, პარალელოგრამის გვერდების, კუთხეებისა და დიაგონალების თვისებები, პარალელოგრამობის ნიშნები, რომბის დიაგონალების თვისებები, მართკუთხედის დიაგონალების ტოლობა. მართკუთხედის სიმეტრიის ღერძები, კვადრატის და მისი თვისებები;

ვ) ტრაპეცია, ტრაპეციის ელემენტები: ფუძე, ფერდი, სიმაღლე, ტოლფერდა ტრაპეციის თვისებები;

ზ) ბრტყელი ფიგურის ფართობი, ტოლი ფიგურების ფართობების ტოლობა, ბრტყელი ფიგურის ფართობის კავშირი მისი შემადგენელი ნაწილების ფართობებთან, კვადრატის, მართკუთხედის, სამკუთხედის, პარალელოგრამის, რომბის და ტრაპეციის ფართობი;

თ) წრეწირი და წრე, ცენტრი, რადიუსი, დიამეტრი, ქორდა, რკალი, სექტორი, სეგმენტი, მხები;

ი) გეომეტრიული გარდაქმნები სიბრტყეზე. გადაადგილება, ღერძული და ცენტრული სიმეტრიები, მობრუნება, პარალელური გადატანა, გეომეტრიული გარდაქმნების კომპოზიციები.

კ) მრავალწახნაგა, მრავალწახნაგას შემადგენელი ელემენტები: წვერო, წიბო, წახნაგი, წესიერი მრავალწახნაგები (პლატონისეული სხეულები), კავშირი მრავალწახნაგას შემადგენელი ნაწილების რაოდენობებს შორის, კუბის, მართკუთხა პარალელეპიპედის, მართი პრიზმის, პირამიდის, ცილინდრის და

კონუსის შლილებისა და კვეთების აგება, ამ სხეულების ამოცნობა მათი შლილების საშუალებით;

ლ) სივრცითი სხეულის მოცულობა და ზედაპირის ფართობი, ტოლი სხეულების მოცულობების ტოლობა, კავშირი სხეულის მოცულობასა და მისი შემადგენელი სხეულების მოცულობათა შორის, კუბის და პარალელეპიპედის გვერდითი და სრული ზედაპირის ფართობისა და მოცულობის გამოთვლა;

მ) ზომის ერთეულები, სიგრძის, ფართობის, მოცულობის, მასის, დროის, სიჩქარის ერთეულები და კავშირები მათ შორის;

ნ) მონაცემთა ანალიზი, ალბათობა და სტატისტიკა, მონაცემთა წარმოდგენა, სია, ცხრილი, პიქტოგრამა, დიაგრამა: წერტილოვანი, ხაზოვანი, სვეტოვანი, წრიული, მონაცემთა მახასიათებლები, ცენტრალური ტენდენციის საზომები (საშუალო, მედიანა, მოდა).

## **თავი VII. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში**

### **მუხლი 19. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში**

დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში შეუძლია:

ა) მოვლენის არსის განსაზღვრა;

ბ) მოვლენებს შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების წარმოჩენა;

გ) კვლევის საგნის განსაზღვრა და მისი შესწავლის ეტაპების გამოყოფა;

დ) ობიექტის ან მოვლენის შესასწავლად მონაცემების სხვადასხვა წყაროდან/საშუალებით (მაგ. ექსპერიმენტის, უშუალო დაკვირვების ან საინფორმაციო წყაროებიდან) მოპოვება;

ე) მონაცემთა კლასიფიცირება (დახარისხება) სხვადასხვა პარამეტრის მიხედვით;

ვ) მონაცემების სხვადასხვა სახით (ფორმით, ხერხით) წარმოდგენა;

ზ) კვლევის შედეგების ანალიზი და შეფასება;

თ) სტრუქტურების და პროცესების მოდელირება;

ი) პრაქტიკულ სამუშაოებთან (ცოცხალ ორგანიზმებთან, ქიმიურ რეაქტივებთან ან ფიზიკურ მოვლენებთან) დაკავშირებული რისკ-ფაქტორების განსაზღვრა და მათი პრევენცია;

კ) საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების განვითარების მნიშვნელოვანი ეტაპების განხილვა ზოგად ისტორიულ ჭრილში;

ლ) საბუნებისმეტყველო სფეროში დაგროვილი (არსებული) ცოდნის გამოყენება ყოველდღიურ ცხოვრებაში;

მ) საბუნებისმეტყველო პრობლემების მდგრადი განვითარების ჭრილში განხილვა;

ნ) მეცნიერული აღმოჩენების შედეგების დადებითი და უარყოფითი გავლენის შეფასება;

ო) საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების დაკავშირება სხვა სასწავლო დისციპლინებთან;

პ) მეცნიერული ტერმინოლოგიით მეტყველება (წერითი და ზეპირი);

ჟ) საბუნებისმეტყველო პრობლემების გადაჭრისას სათანადო მათემატიკური ოპერაციების გამოყენება.

**მუხლი 20. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში**



დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელმა საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში იცის:

ა) სასიცოცხლო პროცესები:

ა.ა) კვება ზრდა, მოძრაობა გამრავლება. ამ პროცესების მნიშვნელობა ორგანიზმისათვის.

ბ) ორგანიზმთა მრავალფეროვნება და მათი კლასიფიკაცია:

ბ.ა) მსხვილი ტაქსონომიური ერთეულების (სამეფო, ტიპი, კლასი) დამახასიათებელი ნიშნები, ტიპობრივი წარმომადგენლები. კლასიფიკაცია.

გ) ცხოველები:

გ.ა) ხერხემლიანი ცხოველები. უხერხემლო ცხოველები. აგებულება. ცხოვრების ნირი. გავრცელება.

დ) მცენარეები:

დ.ა) ყვავილოვანი \_ არაყვავილოვანი მცენარეები. აგებულება. გავრცელება.

ე) მიკროორგანიზმები:

ე.ა) მიკროორგანიზმების მრავალფეროვნება. ცხოველმოქმედების შედეგები.

ვ) ადამიანი:

ვ.ა) აგებულება. სასიცოცხლო საჭიროებები. პირადი ჰიგიენა.

ზ) სასიცოცხლო ციკლი:

ზ.ა) სასიცოცხლო ციკლის სტადიები.

თ) ცოცხალ ორგანიზმთა შეგუება გარემოსთან:

თ.ა) სტრუქტურული და ქცევითი შეგუების სახეები და მათი მნიშვნელობა. გადაშენებული ორგანიზმები, ორგანიზმთა გადაშენების მიზეზები.

ი) ეკოსისტემები:

ი.ა) ეკოსისტემის კომპონენტები: ბიოტური და აბიოტური. საქართველოს ტიპობრივი ეკოსისტემები. საქართველოში გავრცელებული სახეობები.

კ) კვებითი კავშირები:

კ.ა) კვებითი ჯაჭვები. ორგანიზმების როლი ეკოსისტემაში: პროდუცენტები, კონსუმენტები, რედუცენტები.

ლ) მნიშვნელოვანი გეოგრაფიული ობიექტები და მისი ნაწილები:

ლ.ა) რელიეფის მნიშვნელოვანი ფორმები (მთა, მთათა სისტემა, ქედი, ზეგანი, ვაკე, დაბლობი, ქვაბული . . . );

ლ.ბ) ჰიდროსფეროს შემადგენელი ნაწილები (ოკეანეები, ზღვები, ყურეები...) და მათი გამოყენება;

ლ.გ) სასმელი წყლის რესურსები (ჭა, წყარო, მტკნარი წყალსაცავი, მიწისქვეშა წყლები), მათი გამოყენება და დაცვა;

ლ.დ) გეოგრაფიული ობიექტების მახასიათებლები (ფორმა, სიმაღლე, სიღრმე);

ლ.ე) კონტინენტების მახასიათებლები (რელიეფი, ჰიდროგრაფიული ქსელი, ცოცხალი ორგანიზმები, მოსახლეობა);

ლ.ვ) კონტინენტების და ოკეანეების მნიშვნელოვანი გეოგრაფიული ობიექტების შედარება.

მ) დედამიწაზე გავრცელებული ბიომები:

მ.ა) წვიმიანი ტყეები, ნათელი ტყეები, ველები (სტეპები, პამპასები, პრერიები), უდაბნო, ნახევარუდაბნო, ზომიერი სარტყლის ტყეები, ტაიგა, ტუნდრა, მუდმივი გამყინვარების ზონა.

ნ) ბუნებრივი რესურსები:

ნ.ა) ბუნებრივი რესურსების კლასიფიკაცია; ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება.

ო) ბუნებრივი მოვლენები, გარემოს ცვლილება:

ო.ა) ეროზია და გამოფიტვა; ნალექები, ქარი; ბუნებრივი ბარიერები; სტიქიური მოვლენები; ბუნებრივი და ხელოვნური გარემო.

პ) სივრცეში ორიენტაცია:

პ.ა) გლობუსი, ადგილის გეგმა, რუკა (სასწავლო რუკები, ატლასი); ჰორიზონტის მხარეები, ადგილის გაგნება, კომპასი; მასშტაბი, რუკაზე ობიექტების, მოვლენების და პროცესების გამოსახვის ხერხები, რუკის ლეგენდა (გამოყენებული სიმბოლოები); საკოორდინატო ბადე, ეკვატორი, ტროპიკები და პოლარული წრეები.

ჟ) პერიოდული მოვლენები და ამინდი:

ჟ.ა) დედამიწის ბრუნვა ღერძისა და მზის გარშემო და მისი შედეგები - დღე-ღამის ცვლა. წელიწადის დროები. სეზონური რიტმიკა. სითბოს და სინათლის განაწილება დედამიწაზე. ამინდის პროგნოზი;

ჟ.ბ) მეტეოროლოგიური ხელსაწყოების გამოყენების პრინციპი; ამინდისა და კლიმატის განსხვავება;

ჟ.გ) ჩრდილოეთ და სამხრეთ ნახევარსფეროებში სეზონების უთანაბრი ცვლა. სითბური სარტყელები.

რ) კოსმოსური სხეულები და ასტრონომიული მოვლენები:

რ.ა) პლანეტები, ვარსკვლავები, კომეტები, ასტეროიდები, მეტეორები, მეტეორიტები;

რ.ბ) დედამიწის, მთვარისა და პლანეტების მოძრაობა, მოძრაობის მოდელები. მზისა და მთვარის დაბნელება; ძველი ხალხის წარმოდგენები კოსმოსზე;

რ.გ) კოსმოსის შესწავლის ტექნოლოგიები.

ს) ენერგია:

ს.ა) მექანიკური, სინათლის, სითბური, ელექტრული ენერგია;

ს.ბ) ენერგიის განახლებადი და არაგანახლებადი წყაროები, მათი გამოყენება;

ს.გ) სითბური ენერგიის გადაცემის გზები (კონვექცია, გამოსხივება, გამტარებლობა);

ს.დ) ენერგიის დაზოგვის მნიშვნელობა, ენერგიის მარაგი ცოცხალ ორგანიზმებში;

ს.ე) ერთი სახის ენერგიის გადასვლა მეორეში. ენერგიის მუდმივობის კანონი მექანიკაში.

ტ) ნივთიერება:

ტ.ა) ნივთიერებათა თვისებები. ნივთიერებათა ცვლილებები, მათი გამომწვევი მიზეზები. ნივთიერება და ნარევი. ნარევის კომპონენტებად დაყოფა.

უ) მასალები და მათი თვისებები:

უ.ა) ბუნებრივი და ხელოვნური მასალები. მასალათა თვისებები (ფერი, თბოგამტარობა, დრეკადობა, გამჭვირვალობა და სხვ.), მათი გამოყენება.

ფ) სითბური მოვლენები, აგრეგატული მდგომარეობები:

ფ.ა) ნივთიერების აგრეგატული მდგომარეობები, გადასვლა ერთი აგრეგატული მდგომარეობიდან მეორეში. ფიზიკური მახასიათებლების ცვლილება ნივთიერების აგრეგატული მდგომარეობების ცვლილების დროს;

ფ.ბ) გამყარება-დნობა. აორთქლება-კონდენსაცია, დუღილი, დუღილის ტემპერატურა;

ფ.გ) ნივთიერებათა სითბური გაფართოება, წყლის ანომალია;

ფ.დ) სითბოს ბუნებრივი და ხელოვნური წყაროები;

ფ.ე) თბოგამტარები და თბოიზოლატორები;

ფ.ვ) თბორეგულაციის მექანიზმები ორგანიზმებში.

ქ) ელექტროსტატიკა:

ქ.ა) ორგვარი ელექტრული მუხტი. მუხტის მუდმივობის კანონი. სხეულთა დამუხტვა გავლენით და ხახუნით. ელექტრული ველი. დამუხტული სხეულების ურთიერთქმედება. ელ. მოვლენები ბუნებაში. კულონის კანონი.

ღ) სხეულთა მოძრაობა და ურთიერთქმედება:

ღ.ა) სხეულის სიჩქარის ცვლილების მიზეზები, მოქაჩვა, ბიძგი;

ღ.ბ) მოძრაობის სახეები (წრფივი, მრუდწირული, რხევითი, ბრუნვითი). ტრაექტორია, გადაადგილება, წრფივი თანაბარი მოძრაობის სიჩქარე, საშუალო და მყისი სიჩქარე, მოძრაობის ფარდობითობა;

ღ.გ) სხეულთა ურთიერთქმედება, ძალა. სიმძიმის, ხახუნის (უძრაობის და სრიალის), დრეკადობის ძალები. ნიუტონის კანონები, მასა – ინერტულობის საზომი. მასა და წონა.სიმკვრივე. მსოფლიო მიზიდულობის კანონი;

ღ.დ) სიმძიმის ცენტრი, წონასწორობა (მდგრადი, არამდგრადი, განურჩეველი);

ღ.ე) მარტივი მექანიზმები. მექანიკის ოქროს წესი.

ყ) მექანიკური რხევები და ტალღები:

ყ.ა) რხევა, რხევის მახასიათებელი პარამეტრები;

ყ.ბ) განივი და გრძივი ტალღა, ტალღის სიგრძე, ტალღის სიჩქარე, ტალღის არეკვლა. ბგერა, ბგერის წყაროები, ბგერის წარმოქმნა, გავრცელება და აღქმა. ბგერითი სიგნალების გადაცემა და მიღება ორგანიზმებში. სმენის ორგანოები. ექოს წარმოქმნა. ხმამაღლობა, ტონის სიმაღლე. ულტრაბგერა და ინფრაბგერა.

შ) სინათლე:

შ.ა) სინათლის ბუნებრივი და ხელოვნური წყაროები. სინათლის გავრცელება ერთგვაროვან და არაერთგვაროვან გარემოში. სინათლის, არეკვლა, გარდატეხა.

ჩ) ელექტრული დენი:

ჩ.ა) ელექტროგამტარები და იზოლატორები. დენის წყაროები. დენის ძალა, ძაბვა, გამტარის წინაღობა. ომის კანონი წრედის უბნისათვის. გამტართა პარალელური და მიმდევრობითი შეერთება, მარტივი ელექტრული წრედი. ელექტრული ენერჯის გადაცემის გზები.

ც) მაგნიტი:

ც.ა) მაგნიტი, მაგნიტური ველი.

ძ) გარემოს დაცვა:



ძ.ა) მდგრადი განვითარების პრინციპები. ადამიანის ზემოქმედება ბუნებაზე (დადებითი და უარყოფითი შედეგები); დაცული ტერიტორიები და მათი შექმნის აუცილებლობა; წითელი წიგნი; ბუნებრივი რესურსების უკანონო გამოყენება (ხეების ჭრა, ბრაკონიერობა). ენერჯის დაზოგვის მნიშვნელობა.

წ) ჯანმრთელობა. პირადი ჰიგიენა, უსაფრთხოება:

წ.ა) ჯანსაღი ცხოვრების წესი. ჯანმრთელობისთვის საზიანო გარემო ფაქტორები და მათგან თავის დაცვის წესები, შესაბამისი გამაფრთხილებელი ნიშნები. მავნე ჩვევების (ნიკოტინის, ნარკოტიკის, ალკოჰოლის მოხმარება) გავლენა ადამიანის ჯანმრთელობაზე.

## **თავი VIII. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი საქართველოს ისტორიაში, საქართველოს გეოგრაფიასა და სხვა საზოგადოებრივ მეცნიერებებში**

**მუხლი 21. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები საქართველოს ისტორიაში, საქართველოს გეოგრაფიასა და სხვა საზოგადოებრივ მეცნიერებებში**

დაწყებითი საფეხურის საქართველოს ისტორიის, საქართველოს გეოგრაფიისა და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებების მასწავლებელმა იცის:

ა) მიმართულება ისტორიული და გეოგრაფიული დრო. ქრონოლოგიური ერთეულებისა (წელიწადი, საუკუნე, ათასწლეული) და წელთაღრიცხვის სისტემის გამოყენება, გეოქრონოლოგია – ჰიდროსფეროს, ატმოსფეროს, კონტინენტებისა და სიცოცხლის წარმოშობა, ისტორიული მოვლენებისა და ფაქტების შესაბამის ისტორიულ ეპოქებთან დაკავშირება;

ბ) მიმართულება ისტორიული და გეოგრაფიული სივრცე. საქართველოსა და მსოფლიოს პოლიტიკურ, ფიზიკურ და ისტორიულ რუკაზე ადგილის, მოვლენებისა და პროცესების ამოცნობა;

გ) მიმართულება ისტორიული და გეოგრაფიული ინტერპრეტაცია. ისტორიული წარსულის ამსახველი სხვადასხვა საშუალების დასახელება და მათზე მსჯელობა (მაგ.: სახელმძღვანელოს ტექსტი და სხვა წერილობითი მასალა, ილუსტრაციები, ღია ბარათები, ფოტოები, კინოფილმები და სხვ), ისტორიული წყაროების ტენდენციურობაზე მსჯელობა (ესმის, რომ სხვადასხვა წყარო ერთსა და იმავე მოვლენაზე ხშირად განსხვავებულ ინფორმაციას გვაწვდის; ასახელებს იმ ფაქტორებს, რომლებმაც განაპირობა ამა თუ იმ კონკრეტული წყაროს ტენდენციურობა), სხვადასხვა ფორმატში მოცემული გეოგრაფიული ინფორმაციის მოსწავლეთათვის გასაგებ ფორმატში წარმოჩენა (მაგ.: რუკაზე მოცემული ინფორმაციის ცხრილის ან სქემის სახით გამოსახვა);

დ) მიმართულება ისტორიული და გეოგრაფიული კვლევა. ისტორიულ და გეოგრაფიულ თემატიკაზე კითხვების დასმა და კითხვებზე პასუხის გაცემა, სხვადასხვა ისტორიული და გეოგრაფიული წყაროს საშუალებით საჭირო ინფორმაციის მოპოვება, მარტივი ისტორიული და გეოგრაფიული კვლევის დაგეგმვა და ჩატარება;

ე) მიმართულება კომუნიკაცია. ისტორიისა და გეოგრაფიის საკითხებზე მსჯელობა და მათ შესახებ საკუთარი აზრის გამოთქმა, ისტორიისა და გეოგრაფიის საკითხებზე ააღწერილობითი თემის დაწერა.

## **მუხლი 22. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა ისტორიაში, საქართველოს გეოგრაფიასა და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებებში**

დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელმა ისტორიაში, საქართველოს გეოგრაფიასა და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებებში იცის:

ა) ისტორიისა და გეოგრაფიის შესწავლის საგანი:

ა.ა) დრო და კალენდარი:

ა.ა.ა) ისტორიული დროის ერთეულები: წელი, საუკუნე, ათასწლეული, წელთაღრიცხვის სისტემა; კალენდარი და დროის აღრიცხვის სისტემა.

ა.ბ) რუკა და სხვა გეოგრაფიული საშუალებები:

ა.ბ.ა) გლობუსი, ადგილის გეგმა, რუკა (სასწავლო რუკები, ატლასი); ჰორიზონტის მხარეები, ადგილის გაგნება, კომპასი; მასშტაბი, რუკაზე გამოსახული ობიექტების, მოვლენებისა და პროცესების გამოსახვითი ხერხები, რუკის ლეგენდა (გამოყენებული სიმბოლოები).

ა.გ) გეოგრაფიული მდებარეობა და საზღვრები:

ა.გ.ა) ფიზიკური, ეკონომიკური, პოლიტიკური მდებარეობა, საზღვრების მნიშვნელობა.

ა.დ) ბუნებრივი რესურსი, მათი კლასიფიკაცია, გარემო და ადამიანის ზემოქმედება, ბუნებისადმი რაციონალური დამოკიდებულება.

ა.ე) მსოფლიო კლიმატი:

ა.ე.ა) დედამიწის ბრუნვა ღერზისა და მზის გარშემო და მისი შედეგები: დღე-ღამის ცვლა; წელიწადის დროების ცვლა;

ა.ე.ბ) სითბოსა და სინათლის განაწილება დედამიწაზე; ამინდის პროგნოზი; მეტეოროლოგიური ხელსაწყოების გამოყენების პრინციპი; ამინდისა და კლიმატის განსხვავება; ჩრდილოეთ და სამხრეთ ნახევარსფეროებში სეზონების უთანაბრო ცვლა;

ა.ე.გ) სითბური სარტყელები; კლიმატის გავლენა ადამიანის ყოფაზე.

ა.ვ) კონტინენტები, ოკეანეები, ნახევარსფეროები:

ა.ვ.ა) კონტინენტების მდებარეობა, ფართობი, სახასიათო ბუნება (ზონები, მცენარეულობა, ცხოველთა სამყარო), მთები, მდინარეები, ტბები, მოსახლეობა, ძირითადი ქვეყნები და ქალაქები.

ა.ზ) პრეისტორიული ეპოქა:

ა.ზ.ა) ადამიანის წარმოშობა და განვითარება; მისი განსახლება მსოფლიოში და საქმიანობა; უძველესი რელიგიური წარმოდგენები; პრეისტორიული ეპოქის ადამიანი საქართველოს ტერიტორიაზე.

ა.თ) უძველესი ცივილიზაციები:

ა.თ.ა) ძველი ეგვიპტე (ეგვიპტის გეოგრაფია – ადგილმდებარეობა, ბუნება და კლიმატი; მიწათმოქმედებაზე დაფუძნებული ეკონომიკა; სახელმწიფო წყობა; კულტურა და რელიგია). შუამდინარეთი (შუამდინარეთის გეოგრაფია – ადგილმდებარეობა, ბუნება და კლიმატი; მოსახლეობა და მისი საქმიანობა; შუმერთა ქალაქ-სახელმწიფოები; შუმერთა დამწერლობა, მითები და ღმერთები, ძველი ბაბილონი; ჰამურაბის კანონები). ინდოეთი (ინდოეთის გეოგრაფია – ადგილმდებარეობა და ბუნებრივი პირობები; მოსახლეობა და მისი საქმიანობა; მოჰენჯო-დარო და ჰარაფა; არიელთა მიგრაცია; ინდუიზმი; კასტური სისტემა; აშოკას მმართველობა; ბუდიზმი). ჩინეთი (ჩინეთის გეოგრაფია – ადგილმდებარეობა და ბუნებრივი პირობები; მოსახლეობა და მისი საქმიანობა; ცინების იმპერია, სახელმწიფო წყობა; ჩინური დამწერლობა; ჩინეთის დიდი კედელი; კონფუციანელობა).

ა.ი) ძველი საბერძნეთი და რომი:

ა.ი.ა) ძველი საბერძნეთი (საბერძნეთის გეოგრაფია – ადგილმდებარეობა, ბუნება და კლიმატი; სპარტისა და ათენის ქალაქ-სახელმწიფოები; მარათონის ბრძოლა; ოლიმპიური თამაშები; რელიგია და კულტურა; ალექსანდრე მაკედონელი). ძველი რომი (ძველი რომის გეოგრაფია – ადგილმდებარეობა, ბუნება და კლიმატი; რომის დაარსება; რომის რესპუბლიკა, იულიუს კეისარი, ავგუსტუსი – რომის პირველი იმპერატორი, ქრისტიანული რელიგია და მისი ფილოსოფიური არსი, ქრისტიანობის გავრცელება და ქრისტიანების დევნა, ქრისტიანობის

სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება; რომის იმპერიის ორად გაყოფა, დასავლეთ რომის იმპერიის დაცემა; კულტურა ძველ რომში).

ა.კ) საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია:

ა.კ.ა) საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული დახასიათება (საქართველოს ბუნებრივი საზღვრები; ძირითადი ოროგრაფიული და ჰიდროგრაფიული ერთეულები; საქართველოს კლიმატი; ბუნებრივი რესურსები; საქართველოს ფლორა და ფაუნა; ბუნების დაცვა საქართველოში; საქართველოს ადმინისტრაციული მოწყობა: მხარეები, მნიშვნელოვანი ქალაქები); კოლხა; ეგრისის სამეფო; ქართლის სამეფო (ქართლის სამეფოს წარმოქმნა, ფარნავაზის მეფობა, სამხედრო და ადმინისტრაციული რეფორმები, რწმენა-წარმოდგენები); ურთიერთობა რომთან (პომპეუსის ლაშქრობა საქართველოში, ქართლის მეფე ფარსმან ქველი, მიღება რომში); ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება საქართველოში; ვახტანგ გორგასალი; ეგრისის ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის (ბიზანტიისა და სპარსეთის დაპირისპირება, ცამეტწლიანი ომი); არაბობა საქართველოში (ისლამი და მისი ფილოსოფიური არსი, ჰაბიბ იბნ-მასლამას "დაცვის სიგელი," საქართველოში არაბთა მმართველობის სისტემა); საქართველოს ერთიანი ფეოდალური სახელმწიფოს წარმოშობა (ახალი ფეოდალური სამთავროების წარმოშობა; დავით კურაპალატი, ბაგრატ III, ბრძოლა ბიზანტიასთან, ბაგრატ IV); დავით აღმაშენებელი; საქართველო XII საუკუნის მეორე ნახევარში (გიორგი III, თამარ მეფე); სახელმწიფოებრივი წყობილება და კულტურა XII-XIII საუკუნეებში; მონღოლთა ბატონობა საქართველოში (მონღოლთა ეკონომიკური და სოციალური ყოფა, მონღოლური მმართველობის დამყარება საქართველოში, ორმეფობა საქართველოში, დემეტრე თავდადებული; გიორგი V); თემურ-ლენგის შემოსევები საქართველოში და მისი შედეგები; ალექსანდრე დიდის მეფობა და ქვეყნის დაშლა სამეფო-სამთავროებად; ბრძოლა ირანის წინააღმდეგ XVII საუკუნეში (თეიმურაზ I და ლუარსაბ II, ქეთევან დედოფალი, გიორგი სააკაძე); ვახტანგ VI; თეიმურაზ II და ერეკლე II; სოლომონ I; საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა XVI-XVIII სს.; ქართული კულტურა XVI-XVIII სს.; რუსეთის მიერ ქართული სამეფო-სამთავროების გაუქმება; იმპერიული მმართველობის დამოკიდებულება ქართული ენისა და ეკლესიის მიმართ; ბრძოლა

დამოუკიდებლობისათვის; ბატონყმობის გაუქმება საქართველოში; “თერგდალეულები;” ქართული კულტურა XIX საუკუნეში; I მსოფლიო ომი და 1917 წლის რუსეთის რევოლუცია; საქართველო 1918-1921 წლებში; საქართველო საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში (საქართველოში ბოლშევიკური მმართველობის დამყარება და საბჭოთა კავშირის შექმნა, პოლიტიკური რეპრესიები, II მსოფლიო ომი და საქართველო, იოსებ სტალინის გარდაცვალების შემდეგ უკანონოდ რეპრესირებულთა რეაბილიტაცია; 80-იანი წლების რეფორმები, ქართველი ხალხის ყოფა და კულტურა); საქართველო საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ (საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა, სირთულეები სახელმწიფოებრივი მშენებლობის გზაზე, საქართველოს გაწევრიანება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასა და ევროსაბჭოში, საქართველოს კონსტიტუცია, ეროვნული სიმბოლიკა: დროშა, ჰიმნი, გერბი).

## **თავი IX. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი**

### **ფიზიკური აღზრდაში**

#### **მუხლი 23. დაწყებითი საფეხურის ფიზიკური აღზრდის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები**

დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს ფიზიკური აღზრდაში შეუძლია:

*ა) მიმართულება ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება:*

ა.ა) პირადი ჰიგიენისა და უსაფრთხოების წესების (სპორტულ დარბაზში, ვარჯიშისას და საზოგადოდ) დაცვა;

ა.ბ) მოზარდისთვის აუცილებელი სასიცოცხლო მოძრაობითი უნარების, საყოფაცხოვრებო, სამოქალაქო და ჰიგიენური მოთხოვნების დაცვა და პრაქტიკაში რაციონალური გამოყენება;

ა.გ) დაამყაროს კავშირი პირად ჰიგიენას, უსაფრთხოების წესებსა და ჯანმრთელობას შორის.

*ბ) მიმართულება მოძრაობა და მოტორული უნარ-ჩვევები:*

ბ.ა) ფიზიკურ აქტივობაში მონაწილეობისათვის აუცილებელი სამოძრაო მოქმედებების შესრულების ხერხების დემონსტრირება;

ბ.ბ) უნარშეზღუდული ბავშვებისთვის აუცილებელი სამოძრაო მოქმედებების შესრულების ხერხების თვალნათელი დემონსტრირება.

*გ) მიმართულება აქტიური მონაწილეობა:*

გ.ა) ორგანიზმის გაკაჟებისა და ჯანმრთელობის განმტკიცებისათვის აუცილებელი ფიზიკური აქტივობების მიღწევა და ხანგრძლივი დროით შენარჩუნება;

გ.ბ) სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ლაშქრობების დროს ქცევის აუცილებელი წესების აღწერა-შემუშავება;

გ.გ) კლასგარეშე აქტივობების (შრომითი, სპორტული, საზოგადოებრივი და სხვ.) აღწერა-შემუშავება.



## მუხლი 24. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა ფიზიკური აღზრდაში

დაწყებითი საფეხურის ფიზიკური აღზრდის მასწავლებელმა იცის:

ა) ფიზიკური კულტურა და სპორტი:

ა.ა) მოძრაობის საფუძვლები;

ა.ბ) მოტორული უნარ-ჩვევების განვითარებისა და სხეულის სრულყოფისათვის აუცილებელი ვარჯიშები, მათი აუცილებლობა, პრაქტიკული მნიშვნელობა, სარგებლიანობა, რიგითობა, სიხშირე და ა.შ. (ჯგუფური და ინდივიდუალური კომპლექსური ვარჯიშები, მათი კლასიფიკაცია სხეულის სხვადასხვა ნაწილის, სამოძრაო უნარების, მოქნილობისა და სპორტული თამაშების დაუფლების შესაძლებლობის მიხედვით);

ა.გ) სავარჯიშო კომპლექსების მოდიფიკაცია კონკრეტულ მიზნებთან მიმართებაში;

ა.დ) ძირითადი სპორტული სახეობები (ფეხბურთი, კალათბურთი, ფრენბურთი, მძლეოსნობა, ტანვარჯიში).

ბ) აქტიური შრომა და დასვენება:

ბ.ა) კლასგარეშე აქტივობების (შრომითი, სპორტული, საზოგადოებრივი და სხვ.) მნიშვნელობა;

ბ.ბ) სასკოლო და რეგიონალური საზოგადოებრივი აქციების მნიშვნელობა;

ბ.გ) სასკოლო და რეგიონალური სპორტული შეჯიბრებების მნიშვნელობა;

ბ.დ) სასკოლო და რეგიონალური სხვადასხვა ხანგრძლივობისა და სირთულის სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ღაშქრობების მნიშვნელობა.

გ) რაციონალური კვება:

გ.ა) საკვების მნიშვნელობა ჯანმრთელობისათვის;

გ.ბ) ჯანმრთელობისათვის მავნე და სასარგებლო საკვები;

გ.გ) საკვების რაციონის (კალორიულობის, ხარისხის და რაოდენობის) ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე;

გ.დ) კვების რეჟიმი.

დ) პირადი და საზოგადოებრივი ჰიგიენა:

დ.ა) საყრდენ-მამოძრავებელი აპარატის ანატომიურ-ფიზიოლოგიური აგებულება;

დ.ბ) ფიზიკური აღზრდის ჰიგიენა;

დ.გ) სხეულის მოვლის წესები და პროცედურები;

დ.დ) ტრავმატიზმის პროფილაქტიკა;

დ.ე) საყოფაცხოვრებო ტექნიკის მოხმარების უსაფრთხოების წესები;

დ.ვ) საზოგადოებრივი ტრანსპორტით სარგებლობის წესები;

დ.ზ) საზოგადოებრივ ცხოვრებაში არსებული პოტენციური საფრთხეები, მათგან თავის დაღწევის ხერხები და დახმარების გაწევის საშუალებები;

დ.თ) ფიზიკური და სულიერი ჯანმრთელობის ურთიერთკავშირი;

დ.ი) თავის დაცვა სხვადასხვა დაავადებისაგან;

დ.კ) რეგულარული სამედიცინო შემოწმების მნიშვნელობა.

ე) მავნე ჩვევები (უარყოფითი ზეგავლენა და მათზე უარის თქმა):

ე.ა) ჰიპოდინამია;

ე.ბ) თამბაქოს, ალკოჰოლისა და ნარკოტიკების მავნე ზემოქმედება;

ე.გ) მავნე ჩვევების გავლენა ადამიანის ფსიქიკასა და ხასიათზე (აპათია, აგრესია, დეპრესია, ყურადღების გაფანტვა, მეხსიერების დაქვეითება და სხვ.).

ვ) ადამიანთა ურთიერთობა, თანაცხოვრების პრინციპების დაცვა, უმწეოთა მიმართ თანაგრძნობა:

ვ.ა) თვითკონტროლის და სხვათა კონტროლის მექანიზმები;

ვ.ბ) პატიოსანი თამაშის წესები;

ვ.გ) ტოლერანტობა (უნარშეზღუდული ადამიანების, საპირისპირო სქესის, სხვადასხვა ასაკის, ეროვნების, რელიგიის (და ა.შ.) წარმომადგენელთა მიმართ);

ვ.დ) სხვადასხვა საზოგადოებრივ გაერთიანებასთან ურთიერთობა.

**თავი X. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი სახვით და გამოყენებით ხელოვნებასა და შრომით სწავლებაში**

**მუხლი 25. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები სახვით და გამოყენებით ხელოვნებასა და შრომით სწავლებაში**

1. მასწავლებლის მიერ სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების ნიმუშის შექმნისას (მოცულობის გადმოცემა, ექსპერიმენტის ჩატარება მასალით, ემოციის გადმოცემა სხვადასხვა მხატვრული ხერხის გამოყენებით და ა.შ) განმსაზღვრელია ამ ხერხების ფლობის და არა ნამუშევრის შესრულების ხარისხი.

2. დაწყებითი საფეხურის სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების/შრომითი სწავლების მასწავლებელს შეუძლია:

*ა) მიმართულება პრაქტიკული უნარ-ჩვევები და იდეების გამოხატვა ხელოვნებაში:*

ა.ა) ნამუშევრის შექმნისას კომპოზიციური განაწილების პრინციპების (წონასწორობა, პერსპექტივა, თავშეყრის წერტილი, წინა და უკანა პლანი, მასშტაბი, სიმეტრია, პროპორცია) გამოყენება;

ა.ბ) ნამუშევრის შექმნისას ცივი და თბილი, კონტრასტული ფერების, ფერთა გრადაციის გამოყენება;

ა.გ) სხვადასხვა მხატვრული ხერხის (შუქრდილი, შტრიხი, ლაქა, ბლიკი) საშუალებით საგანთა მოცულობის გამოსახვა;

ა.დ) სხვადასხვა მხატვრული ხერხის (შუქრდილი, კონტრასტი, კომპოზიციური განაწილება, სხვადასხვაგვარი მონასმი, ფაქტურა, კოლორიტი) და ეფექტების გამოყენებით ასოციაციების, ემოციების გადმოცემა;

ა.ე) სხვადასხვა ტექნიკის (ფერწერა, გრაფიკა, ძერწვა, კოლაჟი, აპლიკაცია, ტრადიციული ხელსაქმის რომელიმე სახეობა) გამოყენება;

ა.ვ) კომპიუტერული ტექნოლოგიების გამოყენება დიზაინის შესაქმნელად, პრეზენტაციის ჩასატარებლად;

ა.ზ) სასკოლო რესურსის შექმნა (თეატრალური რეკვიზიტები სასკოლო სპექტაკლებისათვის, სასკოლო სტენდები, წიგნების აკინძვა, რუკები და სხვ.) და ადეკვატური გამოყენება;

ა.თ) ექსპერიმენტის ჩატარება ნამუშევრის შექმნისას (ხელოვნების ელემენტების, პრინციპების, სხვადასხვა მასალის, ტექნიკისა და პროცედურის გამოყენებით).

*ბ) მიმართულება ხელოვნების აღქმა კონტექსტში:*

ბ.ა) ხელოვნების ნიმუშის, ავტორის, ეპოქის ამოცნობა;

ბ.ბ) სხვადასხვა ეპოქის ხელოვნების (მაგ.: ძველი აღმოსავლეთი, ანტიკური ხანა, შუა საუკუნეები, რენესანსი და სხვ.) გარჩევა (შეუძლია იმსჯელოს სხვადასხვა ეპოქის დამახასიათებელ სტილისტურ ნიშნებზე (კომპოზიციური განაწილება, კოლო-რიტი, ხაზი, ფორმა, შესრულების მანერა), თემატიკაზე; ნამუშევრის შინა-

არ-სის დაკავშირება ისტორიულ, რელიგიურ და სოციალურ კონტექსტთან (მაგ.:Dდელაკრუას ”თავისუფლება ბარიკადებზე”);

ბ.გ) სხვადასხვა მხატვრული სტილის (რეალისტური და პირობითი ხელოვნების ნიმუშები (მაგ. ტიციანი, მიქელანჯელო\_ბიზანტიური ფრესკები, მოზაიკა), სტილისთვის დამახასიათებელი ნიშნები (ფორმა – მოცულობითი/ბრტყელი, გარემო\_რეალური/ირეალური, პროპორციები, მასშტაბი \_ რეალური/უ-ტრი-რეზული, დარღვეული და სხვ.) გარჩევა;

ბ.დ) სახვითი ხელოვნების დარგებისა და ჟანრების ამოცნობა\_დახასია-თება;

ბ.ე) მსჯელობა დეკორატიულ\_გამოყენებითი ხელოვნების დარგებზე;

ბ.ვ) მსჯელობა\_ანალიზი ქართული ხელოვნებისა და კულტურის შესახებ.

გ) მიმართულება კომუნიკაცია და ინტერპრეტაცია:

გ.ა) ხელოვნების ნიმუშის ანალიზი და შეფასება. ხელოვნების ელემენტებისა და პრინციპების გამოყენება ნამუ-შევარში იდეის, შინაარსის, ხასიათის, განწყობილების გადმოსაცემად (კომპო-ზიციური განაწილება, ფერი, კოლორიტი, ფაქტურა, განათება; შესრულე-ბის მანე-რა: მონასმი, ხაზი, ფორმა; დეტალი: პოზა, ჟესტი, გამომეტყველება, აქსესუარები და ა.შ.);

გ.ბ) სათანადო ტერმინოლოგიის გამოყენება;

გ.გ) სხვადასხვა სახის ღონისძიების დაგეგმვა\_ორგანიზება. აქცია, საკლასო და სასკოლო გამოფენა, ზეიმი, სპექტაკლი, ექსკურსიები მუზეუმებში, გალერეებში, ქალაქგარეთ, კულტურული მემკვიდრეობის გაცნობის მიზნით და სხვ.

## **მუხლი 26. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა სახვით და გამოყენებით ხელოვნებასა და შრომით სწავლებაში**

დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელმა სახვით და გამოყენებით ხელოვნებასა და შრომით სწავლებაში იცის:

ა) სახვითი ხელოვნების ძირითადი ელემენტები და პრინციპები:

ა.ა) ხაზი, ფერი (ძირითადი, შედგენილი, კონტრასტული ფერები, კოლორიტი, ფერის ინტენსივობა, ნახევარტონი), შუქრდილი, ფაქტურა, ფორმა, მოცულობა; პრორპორციები; კომპოზიციური განაწილების საფუძვლები: მთლიანობა, სივრცე (ხედვის წერტილი, ჰორიზონტის ხაზი, პერსპექტივა, თავშეყრის წერტილი, წინა და უკანა პლანი), სიმეტრია, რიტმი, წონასწორობა, კონტრასტი.

ბ) ტექნიკა და პროცედურა:

ბ.ა) ფერწერის, გრაფიკის სხვადასხვა ტექნიკა, ძერწვა, აპლიკაცია, ქაღალდის პლასტიკა, მოზაიკა, კოლაჟი, კონსტრუქცია, ანაბეჭდი, კომპიუტერული ტექნოლოგიები; დეკორატიულ-გამოყენებითი საგნების დამზადება თიხის, ხის, ლითონის და სხვა მასალის თვისებების გათვალისწინებით.

გ) საქართველოს ხელოვნება და კულტურა:



გ.ა) ინფორმაცია ხელოვნების ქართველ მოღვაწეებზე და მათ შემოქმედებაზე; ქართული ხელოვნების დარგები: კედლის მხატვრობა, არქიტექტურა, მინანქარი, ოქრომჭედლობა, ჭედურობა და სხვ. ხალხური შემოქმედება.

დ) მსოფლიოს ხალხთა ხელოვნება და კულტურა:

დ.ა) სხვადასხვა ეპოქის ხელოვნება (ძველი აღმოსავლეთი, ანტიკური ხანა, შუა საუკუნეები, რენესანსი და სხვ.);

დ.ბ) სტილისტური ნიშნები, თემატიკა, ცნობილი ნიმუშები); ეპოქის ისტორიული, რელიგიური და სოციალური კონტექსტი; ხელოვნების როლი საზოგადოების ცხოვრებაში.

ე) სხვადასხვა მხატვრული სტილი და ძირითადი მიმდინარეობები ხელოვნებაში:

ე.ა) გოთური, რომანული, მანიერიზმი, ბაროკო, როკოკო, კლასიციზმი, რეალიზმი, იმპრესიონიზმი, ავანგარდიზმი (ფოვიზმი, ფუტურიზმი და სხვ.).

ვ) სახვითი ხელოვნების დარგები და ჟანრები;

ზ) გამოყენებითი ხელოვნების დარგები.

**თავი XI. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი  
მუსიკაში**

## მუხლი 27. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები მუსიკაში

1. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურების მუსიკის მასწავლებლის სტანდარტსა და დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის სტანდარტს შორის (მუსიკა) განსხვავება მხოლოდ საგნის სწავლების მეთოდებში მდგომარეობს.

2. დაწყებითი საფეხურის მუსიკის მასწავლებელს შეუძლია:

*ა) მიმართულება პრაქტიკული უნარ-ჩვევები და იდეების გამოხატვა:*

ა.ა) სიმღერა (რომელიმე ხმის პარტიის ცოდნა და სწავლება);

ა.ბ) ერთ ან რამდენიმე საკრავზე დაკვრა (აკომპანემენტი);

ა.გ) ცეკვის დადგმა, ილეთების ჩვენება;

ა.დ) გუნდის, ანსამბლის ხელმძღვანელობა (დირიჟორობა) (რეპერტუარის შერჩევა, სწავლება, შესრულება);

ა.ე) მუსიკასთან დაკავშირებული ღონისძიების ორგანიზება (მუსიკალური სპექტაკლი, კონცერტი, მეჯლისი...);

ა.ვ) იმპროვიზაცია (ხმით; მუსიკალურ საკრავზე დაკვრის, ცეკვის, ღონისძიებების მსვლელობის დროს; ტექსტის შერჩევა მელოდიისათვის; მუსიკის შერჩევა პოეტური ტექსტისათვის);

ა.ზ) წარმოდგენის, სპექტაკლის მუსიკალური გაფორმება (მუსიკალური რეჟისურა) (ჩანაწერით, ცოცხალი შესრულებით);

ა.თ) სანოტო სისტემის გამოყენება (სიმღერის, დაკვრის, მუსიკალური ნაწარმოების მოსმენის, მუსიკალური ნაწარმოების ანალიზის, მუსიკის ჩაწერის, მელოდიის ძირითადი ფუნქციებით ჰარმონიზაციის დროს);

ა.ი) საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების (ინტერნეტი, მუსიკალურ-კომპიუტერული პროგრამები) და აპარატურის (მაგნიტოფონი, დიქტოფონი,

ფოტო-, ვიდეო-, ტელეაპარატურა, კომპიუტერი, მობილური ტელეფონი) გამოყენება (რიტმულ-ინტონაციური სავარჯიშოების, მუსიკალური კომპოზიციის შესრულების დროს; სხვადასხვა სახის ჩანაწერის დემონსტრაციისთვის, მიღწეული შემოქმედებითი შედეგის აუდიო, ვიდეო და ფოტო ფაილებით დასაფიქსირებლად, რესურსების მოსაძიებლად).

*ბ) მიმართულება კომუნიკაცია და ინტერპრეტაცია:*

ბ.ა) კლასიკური მუსიკის ქრესტომათიული ნიმუშების ამოცნობა/ამ ნაწარმოებების მუსიკალურ-თემატური მასალის გადმოცემა სხვადასხვა ხერხით (სიმღერა, დაკვრა) და მათი ზოგადი დახასიათება (სახელწოდება, ავტორი, ეპოქა, ჟანრი, სტილი);

ბ.ბ) მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების სმენითი ანალიზი, დახასიათება (ეპოქა, ჟანრი, სტილი, ფორმა, გამომსახველობითი საშუალებები);

ბ.გ) მუსიკალური ნაწარმოების შესრულების შეფასება; სხვადასხვა ინტერპრეტაციის შედარება;

ბ.დ) ქალაქის/რაიონის კულტურული ცხოვრების მიმოხილვა;

ბ.ე) მუსიკალური ტერმინოლოგიის გამოყენება საუბრის დროს.

*გ) მიმართულება მუსიკალური ნაწარმოების აღქმა კონტექსტში:*

გ.ა) სხვადასხვა ეპოქისა და ჟანრის მუსიკალურ ნაწარმოებებს შორის არსებულ მსგავსება-განსხვავებებზე მსჯელობა;

გ.ბ) ერთი და იგივე ეპოქის ხელოვნების სხვადასხვა დარგის ნაწარმოებებს შორის პარალელის გავლება.

**მუხლი 28. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა მუსიკაში**

1. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელს მუსიკაში არ მოეთხოვება ქორეოგრაფიული, სამსახიობო, სადირიჟორო ხელოვნების მაღალ დონეზე ფლობა ცეკვის, სპექტაკლის დადგმის, გუნდის ხელმძღვანელობის დროს.

მნიშვნელოვანია, მან ისე წარმართოს სასწავლო პროცესი, რომ დააკმაყოფილოს ეროვნული სასწავლო გეგმით მოთხოვნილი სტანდარტები.

2. დაწყებითი საფეხურის მუსიკის მასწავლებელმა იცის:

ა) სასიმღერო რეპერტუარი:

ა.ა) ერთხმიანი, ორხმიანი, სამხმიანი სიმღერები;

ა.ბ) ხალხური, კლასიკური, თანამედროვე რეპერტუარი.

ბ) საცეკვაო რეპერტუარი:

ბ.ა) ქართული, ისტორიულ-ყოფითი (ვალსი, მენუეტი, პოლკა, მაზური), სხვა ხალხთა ცეკვები.

გ) მუსიკის თეორია:

გ.ა) მუსიკალური ანბანი (სანოტო სისტემა, მუსიკალური ენის ელემენტები, ძირითადი მუსიკალური ტერმინები და ა.შ.);

გ.ბ) ჰარმონიის საკითხები (მაჟორულ-მინორული სისტემა, ძირითადი ფუნქციები, მელოდიის ჰარმონიზაცია);

გ.გ) ფორმის ანალიზის საკითხები (ერთ-, ორ-, სამნაწილიანი ფორმები, რონდო, კუპლეტური, ვარიაციული, სონატური ფორმები);

გ.დ) საკრავთმცოდნეობის საკითხები (ზგერის მიღება სხვადასხვა საკრავზე, სხვადასხვა საკრავისთვის სპეციფიკური საშემსრულებლო ხერხები (ფლაჟოლეტი, პიციკატო და სხვ.), საორკესტრო ჯგუფები).

დ) მუსიკის ისტორია:

დ.ა) სხვადასხვა ეპოქის (ბაროკო, კლასიციზმი, რომანტიზმი, იმპრესიონიზმი და სხვ.) მუსიკალური ხელოვნება;

დ.ბ) მუსიკალური ხელოვნების ძირითადი ჟანრები, მათი წარმოშობა და განვითარების გზა;

დ.გ) მუსიკალური ხელოვნების გამოჩენილი წარმომადგენლები (შემოქმედებითი პორტრეტი), ცნობილი მუსიკალური ნაწარმოებები (შექმნის ისტორია, ლიტერატურული პირველწყარო, ისტორიული კონტექსტი);

დ.დ) მუსიკის როლი ხელოვნების სხვა დარგებში (თეატრი, კინო).

ე) ქართული მუსიკა:

ე.ა) ქართული მუსიკის ისტორია, მისი ძირითადი მიმართულებები (ხალხური მუსიკა, პროფესიული მუსიკა), ჟანრები (ქალაქური სიმღერა, საესტრადო მუსიკა),

წარმომადგენ-ლები, ნაწარმოებები; ქართული მუსიკის დამახა-სი-ა-თე-ბელი თავისებურებები;

ე.ბ) პარალელები ქართული ხელოვნების სხვა დარგებთან.

ვ) საშემსრულებლო ხელოვნება:

ვ.ა) მუსიკალური ნაწარმოების შესრულების თავისებურებები;

ვ.ბ) მამაკაცთა და ქალთა ხმები;

ვ.გ) მუსიკალური კოლექტივის სახეები (გუნდი, ანსამბლი, ორკესტრი, საოპერო, საბალეტო დასი);

ვ.დ) მსოფლიოს გამოჩენილი მუსიკოს-შემსრულებლები, მუსიკალური, მუსიკალურ-თე-ატ-რა-ლური კოლექტივები;

ვ.ე) ქართული საშემსრულებლო ხელოვნება (სამგალობლო სკოლები, მომღერალი ოჯახები, საშემსრულებლო კოლექტივები, საშემსრულებლო სკოლები, ცნობილი მუსიკოს-შემსრულებლები).

ზ) მუსიკოსის პროფესია:

ზ.ა) კომპოზიტორი, დირიჟორი, მუსიკოს-შემსრულებელი, მუსიკისმცოდნე, პე-და-გოგი, მუსიკასთან დაკავშირებული სხვა პროფესიები.

## თავი XII. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის პროფესიული კომპეტენცია

### მუხლი 29. სწავლების მეთოდები

1. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელი უნდა ფლობდეს ამ თავში მოცემულ საგნის სწავლების მეთოდებს.

2. დაწყებითი საფეხურის მასწავლებელი ფლობს საგნის სწავლების მეთოდებს და შეუძლია:

ა) შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა მოსწავლის ფიზიკური, სოციალურ-ემოციური, შემეცნებითი და კომუნიკაციური სფეროების თავისებურებათა გათვალისწინებით;

ა.ა) ასაკობრივი თავისებურების გათვალისწინებით, დაისახოს საგაკვეთილო მიზნად ისეთი შემეცნებითი უნარების განვითარება, როგორებიცაა: აზროვნება, სივრცითი და დროითი მიმართებების დაუფლება, ფანტაზია;

ა.ბ) საგაკვეთილო მიზნად დაისახოს მოსწავლეებში ისეთი სოციალური უნარების განვითარება, როგორებიცაა: თვითგამოხატვა, ქცევის შეფასება და თანამშრომლობა;

ა.გ) საგაკვეთილო მიზნად დაისახოს მოსწავლისთვის ისეთი ფიზიკური უნარების განვითარება, როგორებიცაა: ნატიფი მოტორიკა, სხეულის ფლობა/კოორდინაცია;

ა.დ) საგაკვეთილო მიზნად დაისახოს მოსწავლეებში კომუნიკაციური უნარების განვითარება; წერისა და კითხვის სტრატეგიების დაუფლება; ზეპირი მეტყველებისა და მოსმენის უნარების განვითარება;

ა.ე) ისეთი აქტივობების შერჩევა, რომლებიც შეესაბამება დასახულ მიზანს და ითვალისწინებს უმცროსი სასკოლო ასაკის თავისებურებებს;

ა.ვ) აქტივობის ისე შერჩევა, რომ მოსწავლემ შეძლოს ცნებებისა და მიმართებების ათვისება მანიპულირების საშუალებით (კეთებით სწავლა – პრობლემის გადაჭრა, კანონზომიერების აღმოჩენა);

ა.ზ) მოსწავლის სწავლის სტილის გათვალისწინება და სწავლების შესაბამისი სტრატეგიის შერჩევა;

ა.თ) რესურსების ისე შერჩევა, რომ მოსწავლემ შეძლოს მიწოდებული ცნებებისა და მიმართებების თვალსაჩინოების საშუალებით აღქმა;

ა.ი) აზროვნების ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით მოსწავლეებისათვის საინტერესო, ხატოვანი, ემოციური, გასაგები და მრავალფეროვანი სასწავლო მასალის შერჩევა, რაც გაააქტიურებს მოსწავლეთა ყურადღებასა და სწავლის სურვილს;

ა.კ) მოსწავლის სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით გრძელვადიანი სასწავლო პროცესის დაგეგმვა;



ა.ლ) მოსწავლის სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით საგაკვეთილო (მოკლევადიანი) მიზნების განსაზღვრა;

ა.მ) სასწავლო პროცესის დაგეგმვისას მოსწავლეთა ძლიერი მხარეების გათვალისწინება, და შემდგომში მათი გამოყენება ზრდისა და განვითარების საფუძვლად;

ა.ნ) მოსწავლეთა დიფერენციაციის სტრატეგიების გამოყენება შესაბამისი სავარჯიშოების, აქტივობებისა და ჯგუფური სამუშაოების შერჩევას;

ა.ო) სასწავლო მიზნების შერჩევას მოსწავლეთა შესაძლებლობების, საჭიროებების, რეაქციების გათვალისწინება და სათანადო სტრატეგიების შერჩევით მოსწავლეთა უნარების განვითარების ხელშეწყობა;

ა.პ) სხვადასხვა ნიჭის გამოვლენა და სათანადო სტრატეგიების დაგეგმვა თითოეულის განსავითარებლად;

ა.ჟ) შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლეთათვის განსაკუთრებული პროგრამის შედგენა სპეციალისტის დახმარებით;

ა.რ) სწავლების ორგანიზების სათანადო ფორმების შერჩევა: ჯგუფური, წყვილური, ინდივიდუალური, მთელი კლასის მონაწილეობით მუშაობა;

ა.ს) საგაკვეთილო მიზნების მისაღწევად შესაბამისი აქტივობებისა და რესურსების შერჩევა;

ა.ტ) სასწავლო აქტივობების დაგეგმვისას არაქართულენოვანი მოსწავლეების საჭიროებების და შესაძლებლობების გათვალისწინება, ქართულის მასწავლებელთან თანამშრომლობა.

ბ) მასწავლებელს შეუძლია შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული საგაკვეთილო პროცესის წარმართვა ფიზიკური, სოციალურ-ემოციური, შემეცნებითი და კომუნიკაციური სფეროების თავისებურებათა გათვალისწინებით;

ბ.ა) აქტივობების წარმართვისას უმცროსი სასკოლო ასაკის თავისებურებების გათვალისწინება, მოსწავლეთათვის ხელშეწყობა ახალი სოციალური როლის მისაღებად;

ბ.ბ) საგაკვეთილო პროცესის იმგვარად წარმართვა, ისეთი გარემოს შექმნა, რომელიც ხელს შეუწყობს მოსწავლეთა შორის ჯანსაღი ურთიერთობების განვითარებას, მათ სოციალიზაციას და ეთიკური ღირებულებების ჩამოყალიბებას;

ბ.გ) სახალისო და მრავალფეროვანი აქტივობების გამოყენება, რომლებიც გააიოლებს მოსწავლეთა სასკოლო გარემოსთან და რეჟიმთან ადაპტაციას, წესის დაცვის ჩვევის გამომუშავებას;

ბ.დ) სხვადასხვა აქტივობის დროს ისეთი პოზიტიური გარემოს შექმნა, რომელიც ხელს შეუწყობს მოსწავლეებსა და მასწავლებელს შორის თანამშრომლობას;

ბ.ე) გაკვეთილის წარმართვისას მოსწავლეების ოჯახური, სოციალური, ფიზიკური და კულტურული განსხვავებულობის გათვალისწინება და კორექტულად მოქმედება;

ბ.ვ) საგაკვეთილო პროცესის წარმართვისას, მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენებით, მოსწავლის ინტერესის აღძვრა სასწავლო პროცესისადმი და ამ ინტერესის შენარჩუნება;

ბ.ზ) აქტივობების წარმართვისას უმცროსი სასკოლო ასაკის თავისებურებების გათვალისწინება, მოსწავლეთა ნებელობითი ქცევის უნარის განვითარებისთვის ხელშეწყობა;

ბ.თ) მოსწავლეებში კლასის, სკოლისა და სხვა წესების დაცვის უნარის გამომუშავება. წესების მარტივი ენითა და პოზიტიური ფორმით ჩამოყალიბება, მოსწავლეთა ქცევის თანმიმდევრული კონტროლი;

ბ.ი) სასწავლო მიზნის მისაღწევად დაგეგმილი აქტივობების ინსტრუქციის მკაფიოდ და გასაგები ენით ჩამოყალიბება;

ბ.კ) ინსტრუქციის მიცემის დროს არაქართულენოვანი მოსწავლეების დახმარების მიზნით, პარალელურად ვერბალური და არავერბალური ხერხების გამოყენება (ლოგო, ილუსტრაცია, პირობითი ნიშნები, ჟესტები, ინტონაცია და ა.შ.);

ბ.ლ) აქტივობის მიმდინარეობის ეტაპების გამოყოფა და განხორციელების გაკონტროლება – აღრიცხვა, დასრულების ფაზის გამოკვეთა, რათა მოსწავლეს ჩამოუყალიბდეს საქმის ბოლომდე მიყვანის და გეგმის მიხედვით მოქმედების ჩვევა;

ბ.მ) მოსწავლეებში დაგეგმვის უნარის განვითარება მარტივი ამოცანების დასახვითა და გადაჭრის გზების ერთობლივი ძიებით;

ბ.ნ) ისეთი გარემოს შექმნა, რომელიც ხელს შეუწყობს მოსწავლეთა მოტივაციას, მისცემს თვითგამოხატვისა და არჩევანის გაკეთების საშუალებას.

ბ.ო) აქტივობების წარმართვისას უმცროსი სასკოლო ასაკის თავისებურებების გათვალისწინება, ხელშეწყობა მოსწავლეებში რეფლექსიის უნარის განვითარებისთვის;

ბ.პ) მოსწავლის გამოცდილების გათვალისწინება და მისთვის ხელის შეწყობა ამ გამოცდილების საფუძველზე ახალი ცოდნისა და უნარ-ჩვევების თანდათანობით აგებაში;

ბ.ჟ) სწავლებისას საგნის სპეციფიკური ტერმინების მიწოდება მოსწავლის ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით (ტემპი, რაოდენობა), რათა ხელი შეეწყოს ლექსიკური მარაგის ეტაპობრივ და თანმიმდევრულ გამდიდრებას;

ბ.რ) მოსწავლეთა ყურადღების მიმართვა საკუთარ სასწავლო პროცესებზე იმისათვის, რომ შესძლონ ამოცანის გადაწყვეტის ხერხების გააზრება.

გ) მასწავლებელს შეუძლია შეფასების მრავალფეროვანი ხერხების გამოყენება შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის უზრუნველსაყოფად:

გ.ა) თითოეული მოსწავლის ნამუშევრების ანალიზის საფუძველზე ასაკისთვის დამახასიათებელი ტიპური შეცდომების ამოცნობა და, შესაბამისად, მომავალი სამუშაოს დაგეგმვა;

გ.ბ) მოსწავლის მიერ საკუთარი ნამუშევრის შეფასების გამოყენება მოსწავლის სასწავლო მოტივაციის ასამაღლებლად და სწავლის უნარ-ჩვევების განსავითარებლად;

გ.გ) კორექტული შეფასების მეშვეობით მოსწავლისთვის საკუთარი შეცდომის აღმოჩენის, ადეკვატური დამოკიდებულების და კორექტირების უნარის განვითარება და ჩამოყალიბება (იცოდეს, რომ შეცდომის დაშვების უფლება ყველა ადამიანს აქვს და მათი გამოსწორება შესაძლებელია დამოუკიდებლად ან მასწავლებლის დახმარებით; ამასთან, შეცდომა ბიძგს აძლევს ძიებას, პრობლემის გადაჭრის ახალი გზების აღმოჩენას);

გ.დ) შეფასების მეშვეობით მოსწავლისთვის წარმატების გრძნობის გაღვივება და ხელშეწყობა პოზიტიური პიროვნული თვითშეფასების ჩამოყალიბებაში;

გ.ე) გარკვეული სასწავლო ეტაპის (ტრიმესტრი) შეფასებისას თითოეული მოსწავლის დახასიათების დაწერა, კორექტული და პოზიტიური კომენტარებისა და რეკომენდაციების გამოყენებით;

გ.ვ) მრავალჯერადი შეფასების შედეგების გაანალიზების საფუძველზე მოსწავლის პროგრესის/რეგრესის გამომწვევი მიზეზების დადგენა და შემდგომი სასწავლო პროცესის დაგეგმვისას მათი გათვალისწინება;

გ.ზ) განმავითარებელი და განმსაზღვრელი შეფასების ერთმანეთისგან ფუნქციურად გამიჯვნა და თითოეულის შესაბამისი სტრატეგიების გამოყენება;

გ.თ) საგნის სპეციფიკიდან გამომდინარე, დავალებებისა და აქტივობების შეფასების სათანადო კრიტერიუმების შემუშავება, მათი წონის განსაზღვრა და დონეების გამოყოფა;

გ.ი) შეფასება მოსწავლეთა მრავალმხრივი განვითარების უზრუნველსაყოფად;

გ.კ) დაკვირვების საფუძველზე იმ შემთხვევების განსაზღვრა, როდესაც უნდა მოხდეს სპეციალისტის ჩარევა (ფსიქოლოგი, ლოგოპედი, ფსიქიატრი);

გ.ლ) არაქართულენოვანი მოსწავლეების შეფასებისას კომუნიკაციური უნარის გავითარების ხელშეწყობისათვის, ზეპირმეტყველებაში ისეთი შეცდომების გასწორება, რომელიც აფერხებს კომუნიკაციას.

**თავი XIII. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ქართული ენისა და**

**ლიტერატურის მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი**

**მუხლი 30. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ქართული ენისა და  
ლიტერატურის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელს შეუძლია:

*ა) მიმართულება ზეპირმეტყველება:*

ა.ა) სხვათა მეტყველების მოსმენა და კრიტიკულად შეფასება საკომუნიკაციო ამოცანისა და აუდიტორიის გათვალისწინებით, ვერბალური (შესაფერისი ენობრივი კონსტრუქციები, ადეკვატური ლექსიკა, მხატვრულ-

გამომსახველობითი საშუალებები: ირონია, იუმორი, ეპითეტი, შედარება და სხვა) და არავერბალური (ჟესტი, მიმიკა, ინტონაცია, ხმის აწევ-დაწევა, პაუზა და სხვა) საშუალებების ეფექტურობის თვალსაზრისით;

ა.ბ) საკომუნიკაციო სიტუაციის შესაბამისი აქტიური მოსმენის სტრატეგიების გამოყენება (კითხვის დასმა, მოსმენილის პარაფრაზირება, ჩანიშვნა და ა.შ.);

ა.გ) სამეტყველო ქცევის წარმართვა საკომუნიკაციო ამოცანისა და აუდიტორიის გათვალისწინებით. საკომუნიკაციო სიტუაციის შესაბამისი სამეტყველო სტრატეგიებისა და აუდიტორიაზე ზემოქმედების ვერბალური და არავერბალური ხერხების ეფექტური გამოყენება;

ა.დ) საჯარო გამოსვლისთვის მომზადების სტრატეგიების გამოყენება (ინფორმაციის შეგროვება, ტექსტის დაგეგმვა, ჩანაწერების მომზადება, ტექსტის დამახსოვრება, შესაბამისი თვალსაჩინო მასალის მომზადება, რეპეტიციის გავლა).

*ბ) მიმართულება კითხვა:*

ბ.ა) სხვადასხვა ჟანრის, ეპოქისა და კულტურის მხატვრული ტექსტების გაანალიზება ჟანრული მახასიათებლების, თემების, იდეებისა და პრობლემატიკის, კომპოზიციური თავისებურების, სტრუქტურული ელემენტების, სიუჟეტის განვითარების, პერსონაჟის ხატვის ხერხების, მთხრობელის პოზიციის, ისტორიული კონტექსტისა და ენობრივ-გამომსახველობითი საშუალებების გათვალისწინებით;

ბ.ბ) სხვადასხვა ეპოქის ტექსტებში ასახული პრობლემატიკის, თემებისა და იდეების გაანალიზება და შედარება ისტორიული, სოციალური და კულტურული კონტექსტის გათვალისწინებით;

ბ.გ) სხვადასხვა სახის არამხატვრული ტექსტის მიზნის განსაზღვრა და შეფასება მიზნისა და აუდიტორიის გათვალისწინებით;

ბ.დ) ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი (ტექსტის სტრუქტურა; ტექსტის ფუნქციური ტიპები; ენობრივ-გამომსახველობითი საშუალებები);

ბ.ე) კითხვის სტრატეგიების გამოყენება (საჭირო ინფორმაციის მოძიება სხვადასხვა წყაროში; ტექსტებში მოწოდებული ინფორმაციის სანდოობის

გადამოწმება; მარკირების სისტემის გამოყენება; სქემების, დიაგრამების, ცნებათა განმარტებების და ა.შ. გამოყენება მნიშვნელოვანი ინფორმაციისა და იდეების გასააზრებლად და დასამუშავებლად; ტექსტიდან სხვადასხვა ტიპის ინფორმაციის და ლექსიკური ერთეულების მონიშვნა/ამოწერა).

გ) მიმართულება წერა:

გ.ა) ტექსტების შექმნა წერილობით სხვადასხვა მიზნით და სხვადასხვა აუდიტორიისათვის, შესაბამისი სტრუქტურული მახასიათებლებისა და ენობრივი ნორმების დაცვით;

გ.ბ) წერის სათანადო სტრატეგიების შერჩევა და გამოყენება (მიზნისა და აუდიტორიის განსაზღვრა, ნაწერის დაგეგმვა, კომპოზიციის აგება, სამუშაო ვერსიის ხელახალი გადასინჯვა და რედაქტირება-კორექტირება).

### **მუხლი 31. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელმა იცის:

ა) ზოგადი ცნობები ქართული ენის შესახებ:

ა.ა) ქართული სალიტერატურო ენის განვითარების საფეხურები; ქართული სალიტერატურო ენა და კილოები; ქართული დამწერლობის ისტორია; ენათა ოჯახები; ქართული და მისი მონათესავე ენები.

ბ) ფონეტიკა-ფონოლოგიის საკითხები:

ბ.ა) ასო და ბგერა. ბგერათა ფონოლოგიური დახასიათება (წარმოთქმის ადგილისა და მჟღერობა-სიყრუის მიხედვით; ცალეულები, წყვილეულები, სამეულები). ძირითადი ფონეტიკური პროცესები (ასიმილაცია, დისიმილაცია, მეტათეზისი, ბგერის დაკარგვა და სხვ.). ინტონაცია. ინტონაციის ძირითადი ელემენტები: ლოგიკური მახვილი, მელოდიკა, მეტყველების ტემპი, ხმის ტემბრი. პაუზა და მისი აზრობრივი დატვირთვა.



გ) გრამატიკა:

გ.ა) (მორფოლოგია და სინტაქსი). სახელები. სახელთა ბრუნება; მრავლობითი რიცხვის წარმოება; არსებითი, ზედსართავი, რიცხვითი სახელების წარმოება და ფუნქციები; ნაცვალსახელის ჯგუფები, წარმოება და თავისებურებები; სახელთა ბრუნებასთან და წარმოებასთან დაკავშირებული საკითხები ძველ ქართულში. ზმნა. ზმნის პირი და პირიანობა; ზმნის დრო, კილო და ასპექტი, ქცევა და კონტაქტი; გარდამავლობა, გვარი; ზმნისწინი და მისი ფუნქციები (მიმართულება, ასპექტი, სიტყვათწარმოება); ზმნის უღლებასთან დაკავშირებული საკითხები ძველ ქართულში; ფორმაუცვლელი მეტყველების ნაწილები. წინადადება. სინტაქსური კავშირის სახეები; წინადადებების კლასიფიკაცია შინაარსისა და შედგენილობის მიხედვით; მარტივი წინადადების სტრუქტურა; შერწყმული წინადადება; რთული წინადადება: თანწყობა და ქვეწყობა; პირდაპირი და ირიბი ნათქვამი. განკერძოებული სიტყვები და გამოთქმები. ძველი ქართული ენისათვის დამახასიათებელი სინტაქსური თავისებურებანი.

გ.ბ) ორთოგრაფია:

გ.ბ.ა) ორთოგრაფიის წესები და ნორმები.

გ.გ) პუნქტუაცია:

გ.გ.ა) პუნქტუაციის წესები. პუნქტუაციის ნიშნების სტილისტური შესაძლებლობები. პუნქტუაცია და ინტონაცია.

გ.დ) ლექსიკოლოგია:

გ.დ.ა) სიტყვაწარმოების თავისებურებანი ქართულ ენაში. სინონიმები, ომონიმები, ანტონიმები, დიალექტიზმები, ჟარგონი, არქაიზმები, ნეოლოგიზმები, პროფესიული ლექსიკა; სიტყვის პირდაპირი და გადატანითი მნიშვნელობით ხმარება; სიტყვის კონტექსტური მნიშვნელობა; ფრაზეოლოგიზმები და მყარი შესიტყვებები; ბარბარიზმები; ეტიმოლოგია.

დ) ენისა და ტექსტის ურთიერთმიმართება:

დ.ა) წინადადებისა და მისი კომპონენტების ორგანიზება;

დ.ბ) ტექსტისა და მისი კომპონენტების ორგანიზება (თავი, როგორც ტექსტის სტრუქტურული ნაწილი; აბზაცი, როგორც ტექსტის კომპოზიციური ერთეული; აბზაცის ფუნქციები; ფრაგმენტი და მისი სახეები და სხვა);

დ.გ) ტექსტის შემადგენელ კომპონენტთა სემანტიკური და სტრუქტურული ურთიერთდაკავშირების საშუალებანი (კავშირები, ანაფორული ნაცვალსახელები და ზმნიზედები, ლექსიკური განმეორება, სინონიმური ჩანაცვლება, ზმნა-შემასმენელთა ურთიერთმიმართება დროის, კილოსა და ასპექტის მიხედვით);

დ.დ) წინადადებათა გადაბმის სახეები (ჯაჭვური, პარალელური, შერეული);

დ.ე) მეტყველების ტიპების კლასიფიკაცია აგებულების მიხედვით (პირველი, მეორე, მესამე პირის მეტყველება და მისი გამოყენების სფეროები და თავისებურება);

დ.ვ) ტექსტების კლასიფიკაცია სხვისი ნათქვამის გადმოცემის (ირიბი ნათქვამი, პირდაპირი ნათქვამი), მეტყველების მონაწილეთა რაოდენობის (მონოლოგი, დიალოგი, პოლილოგი) მიხედვით;

დ.ზ) მეტყველების ფუნქციური ტიპები (აღწერა, თხრობა, მსჯელობა, მათი სტრუქტურული და სტილური თავისებურებანი);

დ.თ) ტექსტების ფუნქციურ-სტილური ტიპოლოგია (სასაუბრო, სამეცნიერო, ოფიციალურ-საქმიანი, მხატვრული, პუბლიცისტური);

დ.ი) ენობრივ-გამომსახველობითი საშუალებები: ტროპული მეტყველება (ეპითეტი, მეტაფორა, ირონია, გაპიროვნება...), სტილისტური ფიგურები (განმეორება, პარალელიზმი...), ფრაზეოლოგიზმები, მყარი შესიტყვებები, დიალექტიზმი, ჟარგონი, ნეოლოგიზმი, და სხვ..

ე) მხატვრული ტექსტის გაგება და თვითგამოხატვა:

ე.ა) მხატვრული ტექსტის ელემენტები: მხატვრული ტექსტის ბგერითი ორგანიზაცია: ალიტერაცია, ასონანსი, რითმა; რითმის სახეები, გართმვის ხერხები; ბგერწერის ფუნქცია; მხატვრული ნაწარმოების ინტონაციური ანალიზი და გამომეტყველებითი კითხვა; გაპიროვნება, შედარება, მეტაფორა; აფორიზმი; სტილისტური ეფექტების შემქმნელი მხატვრული საშუალებანი (განმეორება, პარალელიზმი და სხვ.);

ე.ბ) მხატვრული ნაწარმოების სტილის განმსაზღვრელი ფონოლოგიური (ალიტერაცია, ასონანსი) და სემანტიკური (მეტაფორა, ევფემიზმი, მეტონიმია) ფიგურები, სინტაქსური ფიგურები.

ვ) ქართული ლიტერატურის ძირითადი ეტაპები:

ვ.ა) ძველი ქართული მწერლობა: სასულიერო მწერლობა (ჰაგიოგრაფია, ჰიმნოგრაფია), ისტორიოგრაფია, კლასიკური პერიოდის მწერლობა, აღორძინების პერიოდის მწერლობა;

ვ.ბ) ახალი ქართული მწერლობა – XIX საუკუნის მწერლობა და ამ პერიოდის ძირითადი ლიტერატურული მიმდინარეობანი: რეალიზმი, რომანტიზმი;

ვ.გ) უახლესი ქართული მწერლობა – XX საუკუნის მწერლობა და ამ პერიოდის ძირითადი ლიტერატურული მიმდინარეობანი: სიმბოლიზმი, იმპრესიონიზმი, ექსპრესიონიზმი, ფუტურიზმი, პოსტმოდერნიზმი.

ზ) ქართული მწერლობა მსოფლიო ლიტერატურის კონტექსტში:

ზ.ა) რეკომენდებულ ქართველ მწერალთა ჩამონათვალი (ჩამონათვალი არის სარეკომენდაციო ხასიათის. მასწავლებელს მოეთხოვება ამ მწერლების მხოლოდ იმ ნაწარმოებების ზედმიწევნით ცოდნა, რომლებიც ეროვნული სასწავლო გეგმითაა განსაზღვრული): იაკობ ხუცესი, იოვანე საბანისძე, გიორგი მერჩულე, დავით აღმაშენებელი, შოთა რუსთაველი, სულხან-საბა ორბელიანი, ვახტანგ VI, დავით გურამიშვილი, ბესიკ გაბაშვილი, ალექსანდრე ჭავჭავაძე, გრიგოლ ორბელიანი, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, გიორგი ერისთავი, ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, ალექსანდრე ყაზბეგი, ვაჟა-ფშაველა, დავით კლდიაშვილი, ნიკოლოზ მთელი, ვასილ ბარნოვი, ნიკოლოზ ლორთქიფანიძე, ლეო ქიაჩელი, ეგნატე ნინოშვილი, კონსტანტინე გამსახურდია, მიხეილ ჯავახიშვილი, გრიგოლ რობაქიძე, გერონტი ქიქოძე, დემნა შენგელაია, გალაკტიონ ტაბიძე, ტიცინ ტაბიძე, პაოლო იაშვილი, კოლაუ ნადირაძე, ტერენტი გრანელი, ვალერიან გაფრინდაშვილი, პოლიკარპე კაკაბაძე, გიორგი ლეონიძე, იოსებ გრიშაშვილი, შოთა ნიშნიანიძე, სიმონ ჩიქოვანი, ნიკო სამადაშვილი, ლადო ასათიანი, ლევან გოთუა, მირზა გელოვანი, გიორგი შატბერაშვილი, ოთარ ჩხეიძე, გურამ რჩეულიშვილი, ჭაბუა ამირეჯიბი, არჩილ სულაკაური, ანა კალანდაძე, გივი გეგეჭკორი, რეზო ინანიშვილი, რეზო ჭეიშვილი, ნაირა გელაშვილი, მურმან ლეზანიძე, ნოდარ წულეისკირი, მუხრან მაჭავარიანი, ნოდარ დუმბაძე, მერაბ ელიოზიშვილი, ოთარ ჭილაძე, ჯემალ ქარჩხაძე, გურამ გეგეშიძე, ბესიკ ხარანაული, ლია სტურუა, გურამ ასათიანი, აკაკი ბაქრაძე, თამაზ ბიბილური,

ვლადიმერ სიხარულიძე, გურამ დოჩანაშვილი, ოტია იოსელიანი, გოდერძი ჩოხელი, შოთა ჩანტლაძე, ჯემალ თოფურაძე, ნუგზარ შატაძე, აკა მორჩილაძე და სხვა.

## **მუხლი 32. სწავლების მეთოდები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი ფლობს საგნის სწავლების მეთოდებს და შეუძლია:

ა) მოსწავლეზე და შედეგზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა:

ა.ა) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით, საგაკვეთილო მიზნების განსაზღვრა ტექსტის მრავალმხრივი გააზრება-გაანალიზებისა და შეფასების უნარ-ჩვევის განსავითარებლად; დასახული მიზნების შესაბამისი განსხვავებული ტიპისა და სირთულის მქონე დავალებების შერჩევა ან შედგენა გააზრების სხვადასხვა დონეებისათვის;

ა.ბ) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით, საგაკვეთილო მიზნების განსაზღვრა ზეპირი და წერიტი მეტყველების უნარ-ჩვევის განსავითარებლად; დასახული მიზნების შესაბამისი სხვადასხვა ტიპისა და სირთულის მქონე დავალებების შერჩევა ან შედგენა;

ა.გ) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით, ქართული ენისა და ლიტერატურის ინტეგრირებული სწავლების მიზნების განსაზღვრა და შესაბამისი აქტივობების შერჩევა (მაგ.: აღწერიტი ტიპის მხატვრული ტექსტის ენობრივი მახასიათებლების [ზედსართავი სახელების, მიმღეობების ჭარბი გამოყენება, განსაზღვრებითი და გარემოებითი წინადადებების სიმრავლე და სხვ.] ამოცნობა-გაანალიზება და მათი გამოყენება ამავე ტიპის ტექსტის შექმნისას);

ა.დ) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით, გრძელვადიანი სასწავლო პროცესის დაგეგმვა კომუნიკაციური უნარ-ჩვევების განსავითარებლად: გრძელვადიანი მიზნის განსაზღვრა, მის მისაღწევად შუალედური და მოკლევადიანი მიზნების განსაზღვრა, ასათვისებელი ენობრივი თუ კომუნიკაციური უნარების გათვალისწინებით. განსხვავებული ტიპისა და სირთულის სავარჯიშოების შერჩევა ან შედგენა დასახული მიზნების ეტაპობრივად განსახორციელებლად;

ა.ე) სტანდარტის მოთხოვნების შესაბამისი ჯგუფური სამუშაოს დაგეგმვა (მაგ.: პროექტი, აქტივობა ინფორმაციულ-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით, ინტერდისციპლინარული აქტივობები/პროექტები): მიზნების განსაზღვრა, სხვა საგნებთან კავშირის მოძებნა, მიზნების შესაბამისი იდეის/თემისა და დავალების შერჩევა, მონაწილეთა რაოდენობისა და ფუნქციების განსაზღვრა, განხორციელების ეტაპების, გზებისა და საშუალებების განსაზღვრა;

ა.ვ) გაკვეთილისათვის შერჩეული სავარჯიშოების/დავალებების განსახორციელებლად საჭირო დროის განსაზღვრა, თითოეული აქტივობის მსვლელობის ეტაპების დაგეგმვა და სწავლების ორგანიზების სათანადო ფორმების შერჩევა (ჯგუფური, წყვილური, ინდივიდუალური, მთელი კლასის მონაწილეობით მუშაობა); შეფასების მიზნებისა და სტრატეგიების განსაზღვრა.

ბ) შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული საგაკვეთილო პროცესის წარმართვა:

ბ.ა) გაკვეთილის ჩატარება გეგმის მიხედვით;

ბ.ბ) ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც ხელს შეუწყობს მოსწავლეთა მოტივირებას ტექსტის მოსასმენად/წასაკითხად: ტექსტის შერჩევისას/გაანალიზებისას მოსწავლეთა შესაძლებლობებისა და ინტერესების გათვალისწინება, წინმსწრები სამოტივაციო აქტივობების შემუშავება: ვარაუდების გამოთქმა, მოსწავლის პირად გამოცდილებასთან შინაარსის/ინფორმაციის დაკავშირება, მოსწავლის ცოდნის გააქტიურება, დამხმარე ინსტრუქციების მიცემა, მოსმენილის/წაკითხულის ირგვლივ აზრის გამოთქმისა და დისკუსიის წახალისება და სხვა;

ბ.გ) მოსწავლეთა მოტივირება ზეპირ თუ წერით აქტივობაში ჩასაბმელად: მოსწავლის ინტერესებთან და მის პირად გამოცდილებასთან დაკავშირებული თემების/საკითხების შერჩევა, თვითგამოხატვის საშუალების მიცემა, არჩევანის (თემა, ადრესატი, ფორმატი) საშუალების მიცემა, დამხმარე ინსტრუქციების მიცემა, საინტერესო დავალებების შეთავაზება და სხვა.;

ბ.დ) მოსწავლეებისათვის საკითხავი/წერითი ამოცანების დამოუკიდებლად გადაჭრის უნარ-ჩვევის განვითარება: იმ ფაქტორების გათვალისწინება, რომლებიც ზეგავლენას ახდენს კითხვისა და წერის უნარების განვითარებაზე (მოსწავლის ცოდნა და გამოცდილება, ენობრივი კომპეტენცია, შესაქმნელი ტექსტის ტიპის, მისი სტრუქტურისა და ჟანრობრივი მახასიათებლების ცოდნა,

სტრატეგიების გამოყენების უნარი) და მათი გამოყენება მოსწავლეთა ეფექტური სტრატეგიებით უზრუნველყოფის მიზნით (მაგ.: გაცნობითი/ძიებითი/შესწავლითი კითხვის მიზნობრივად გამოყენება, ტექსტის სტრუქტურულ თავისებურებებსა თუ ჟანრობრივ მახასიათებლებზე დაკვირვება, მიზნისა და აუდიტორიის განსაზღვრა, იდეების გენერაცია-დახარისხება, დაგეგმვა, სამუშაო ვარიანტის გაუმჯობესება-გადამუშავება თვითშეფასების/თანაშეფასების გზით და სხვა.);

ბ.ე) მოსწავლეებისათვის სამეტყველო ამოცანების დამოუკიდებლად გადაჭრის უნარ-ჩვევის განვითარება: იმ ფაქტორების გათვალისწინება, რომლებიც ზეგავლენას ახდენს ზეპირი მეტყველების უნარის განვითარებაზე (მოსწავლის ცოდნა და გამოცდილება, ენობრივი კომპეტენცია, ფსიქო-სოციალური ფაქტორები, სტრატეგიების გამოყენების უნარი) და მათი გამოყენება მოსწავლეთა ეფექტური სტრატეგიებით უზრუნველყოფის მიზნით (მაგ.: ინფორმაციის მოგროვება, მიზნისა და აუდიტორიის განსაზღვრა, იდეების გენერაცია-დახარისხება, დაგეგმვა, ჩანაწერების მომზადება, თვალსაჩინო მასალის მომზადება, რეპეტიციის გავლა, თანაშეფასებაში მონაწილეობა და სხვა.);

ბ.ვ) ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც უზრუნველყოფს თითოეული მოსწავლის ჩაბმას საკლასო აქტივობებში: დიფერენცირებული დავალებების მიცემა მოსწავლეთა შესაძლებლობების გათვალისწინებით, ამოცანების განსაზღვრა, კლასში პასუხების/მოსაზრებების შედარება-გაანალიზების ხელშეწყობა, საკამათო საკითხებზე დისკუსიის წახალისება და სხვა;

ბ.ზ) შედეგების დამოუკიდებლად გაუმჯობესების ხელშეწყობა: მოსწავლეთა ჩართვა შეფასების კრიტერიუმების შემუშავების, თვითშეფასებისა და თანაშეფასების პროცესში; ხელშეწყობა, რომ მათ დამოუკიდებლად განსაზღვრონ სწავლასთან დაკავშირებული პრობლემები, საკუთარი სუსტი და ძლიერი მხარეები, აღმოფხვრან ხარვეზები, მოიძიონ პრობლემათა გადაჭრის გზები და სხვა;

ბ.თ) დავალებათა ინსტრუქციების ნათლად ჩამოყალიბება.

გ) შეფასების მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენება შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის უზრუნველსაყოფად:

გ.ა) განმავითარებელი შეფასების გამოყენება მოსწავლეთა შედეგების გაუმჯობესების მიზნით: მდგომარეობის შემოწმება ცოდნის ათვისების სამივე ფაზაში (I. წვდომა; II. გავარჯიშება; III. დაუფლება), კონკრეტული პრობლემების წარმომშობი მიზეზების გამოვლენა და სათანადო აქტივობების დაგეგმვა მათ აღმოსაფხვრელად;

გ.ბ) განმსაზღვრელი შეფასების გამოყენება ცოდნის ათვისების მესამე ფაზაში;

გ.გ) სასწავლო მიზნებისა და შეფასების სტრატეგიების ურთიერთშეთანხმება: მიზნების შესაბამისი შეფასების კრიტერიუმებისა და ხერხების შერჩევა/შემუშავება, კომპლექსური დავალებების შესაფასებლად სათანადო კრიტერიუმების სქემების (რუბრიკების) შემუშავება და თითოეულის წონის განსაზღვრა დასახული პრიორიტეტული მიზნების გათვალისწინებით;

გ.დ) შეფასების წარმოება მოსწავლეთა მრავალმხრივი განვითარების უზრუნველსაყოფად: სასწავლო პროცესში მრავალფეროვანი კრიტერიუმების შერჩევა-შემუშავება (შემოქმედებითობა, თანამშრომლობის უნარი, ორგანიზებულობა და სხვა).

დ) ქართულის, როგორც მეორე ენის, სწავლების სპეციფიკის გათვალისწინება:

დ.ა) შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა, განხორციელება და შეფასება ქართულის, როგორც მეორე ენის, სტანდარტის მოთხოვნათა გათვალისწინებით;

დ.ბ) ქართული გრამატიკის სწავლა/სწავლებასთან დაკავშირებული სირთულეების გათვალისწინება და ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც მოსწავლეებს გაუადვილებს მის ათვისებას;

დ.გ) ზეპირ და წერით კომუნიკაციასთან დაკავშირებული სირთულეების გათვალისწინებით, ეტაპობრივი, თანამიმდევრული სვლის უზრუნველყოფა აღქმა-გაგებიდან (კითხვა/მოსმენა) შექმნა-შედგენისაკენ (ლაპარაკი და წერა): მოსალოდნელი შედეგიდან გამომდინარე, კონკრეტული ენობრივი და კომუნიკაციური უნარების განსაზღვრა (ამა თუ იმ გრამატიკული ფორმის, სინტაქსური ყალიბის, ენობრივი კონსტრუქციების გამოყენება, ლექსიკური ერთეულების ათვისება; წინადადებების/აზრებების აზრობრივი გადაბმა, ტექსტის სტრუქტურა და სხვა.); სათანადო შუალედური და მოკლევადიანი მიზნების განსაზღვრა და შესაბამისი, სხვადასხვა ტიპისა და სირთულის სავარჯიშოების შერჩევა ან შედგენა ცოდნის ათვისების პირველ (წვდომ-გაგების), მეორე (გავარჯიშების), თუ მესამე (დაუფლების) ფაზისათვის, დასახული გრძელვადიანი მიზნის ეტაპობრივად განსახორციელებლად.

ე) ქართულის სწავლება ქართულენოვანი თუ არაქართულენოვანი მოსწავლის პიროვნული, კულტურული და ინტერკულტურული განვითარებისათვის:

ე.ა) მოსწავლეთათვის ისეთი დავალებების/ამოცანების შეთავაზება, რომელთა გადაჭრაც ხელს შეუწყობს შემოქმედებითი და კრიტიკული აზოვნების უნარების განვითარებას;

ე.ბ) ისეთი აქტივობების შერჩევა ან შედგენა, რომლებიც მოსწავლეებს საშუალებას მისცემს, პარალელი გაავლონ უცხოურ და მშობლიურ სოციოკულტურულ სამყაროებს შორის, ამოიცნონ და გააანალიზონ მსგავსებება-განსხვავებანი, დამკვიდრებული სტერეოტიპული შეხედულებები;

ე.გ) ისეთი აქტივობების შერჩევა, რომლებიც მოსწავლეებს საშუალებას მისცემს, შეადარონ ერთმანეთს ქართული ლიტერატურისა და შესაბამისი პერიოდის მსოფლიო ლიტერატურის ცნობილი ნაწარმოებები.

**თავი XIV. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მათემატიკის საგნის პროფესიული სტანდარტი**



### მუხლი 33. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მათემატიკის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მათემატიკის მასწავლებელს შეუძლია:

*ა) მიმართულება რიცხვები და მოქმედებები:*

ა.ა) რიცხვების ადეკვატურად გამოყენება სხვადასხვა ასპექტში. რიცხვით სისტემებს შორის კავშირების გამოსახვა სხვადასხვა ხერხით, პოზიციური სისტემების გამოყენება, რიცხვების კლასიფიკაცია;

ა.ბ) ნამდვილ და კომპლექსურ რიცხვებზე მოქმედებების შესრულება. რიცხვებზე მოქმედებების თვისებების გამოყენება, მათ შორის კავშირების დასაბუთება და მათი გამოყენება;

ა.გ) რაოდენობების შეფასებისა და შედარების სხვადასხვა ხერხის გამოყენება. რიცხვითი გამოსახულების მნიშვნელობის შეფასება სხვადასხვა ხერხით;

ა.დ) ზომის სხვადასხვა ერთეულის ერთმანეთთან დაკავშირება და მათი გამოყენება (მათ შორის რეალურ ვითარებაში);

ა.ე) რიცხვების თვისებების, რიცხვის გამოსახვის პოზიციური სისტემების და რიცხვებთან დაკავშირებული ზოგიერთი ალგორითმის გამოყენება საინფორმაციო ტექნოლოგიებთან დაკავშირებული პრობლემების გადაჭრისას.

*ბ) მიმართულება კანონზომიერებები და ალგებრა:*

ბ.ა) რიცხვითი მიმდევრობების, მწკრივებისა და ფუნქციათა თვისებების გამოყენება პრაქტიკული საქმიანობიდან ან მეცნიერების სხვადასხვა დარგიდან გამომდინარე პრობლემების გადაჭრისას;

ბ.ბ) განტოლებათა და უტოლობათა სისტემების ამოხსნა და მათი გამოყენება პრობლემების გადაჭრისას;

ბ.გ) დისკრეტული მათემატიკის მეთოდების გამოყენება პრობლემების გადაჭრისას.

*გ) მიმართულება გეომეტრია და სივრცის აღქმა:*

გ.ა) ვექტორებზე მოქმედებების შესრულება და ვექტორების გამოყენება გეომეტრიული და საბუნებისმეტყველო პრობლემების გადაჭრისას;

გ.ბ) გეომეტრიული ფიგურების (მათ შორის ბრუნვით მიღებული სხეულების) ამოცნობა, მათი სახეობების შედარება და კლასიფიცირება. გეომეტრიულ ფიგურათა წარმოდგენისა და მათ შესახებ დებულებათა ფორმულირების ხერხების გამოყენება;

გ.გ) ფიგურებისა და მათი ელემენტების ზომების დადგენა და შეფასება სხვადასხვა ხერხით და მათი გამოყენება პრაქტიკული პრობლემების გადასაჭრელად;

გ.დ) ზოგიერთი არაეკვიდური გეომეტრიის თვისებების ჩამოყალიბება და მათსა და ეკვიდურ გეომეტრიას შორის განსხვავების აღწერა. სფერული გეომეტრიის თვისებების გამოყენება ობიექტთა ზომების და მათ შორის მანძილების დასადგენად;

გ.ე) გეომეტრიული გარდაქმნების თვისებების ჩამოყალიბება და მათი გამოყენება გეომეტრიული და პრაქტიკული პრობლემების გადაჭრისას;

გ.ვ) სიმრავლის (“წერტილთა გეომეტრიული ადგილის”) ცნების გამოყენება გეომეტრიული ობიექტების გამოსახვისა და მათი თვისებების აღსაწერად;

გ.ზ) სივრცით ფიგურასა და მის კვეთებს/გეგმილებს შორის კავშირების დადგენა. სივრცითი ფიგურის კვეთებისა და გეგმილების გამოყენება ამ ფიგურის შესასწავლად;

გ.თ) დედუქციური/ინდუქციური მსჯელობის გამოყენება გეომეტრიულ დებულებათა დასამტკიცებლად.

*დ) მიმართულება მონაცემთა ანალიზი, ალბათობა და სტატისტიკა:*

დ.ა) მონაცემთა მოწესრიგებისა და წარმოდგენის ხერხების ადეკვატურად გამოყენება დასმული ამოცანის ამოსახსნელად. მონაცემთა წარმოდგენის ხერხების ინტერპრეტირება;

დ.ბ) მონაცემთა მოპოვების ხერხების ადეკვატურად შერჩევა და მათი გამოყენება დასმული ამოცანის გადასაჭრელად საჭირო მონაცემების მოსაპოვებლად;

დ.გ) მონაცემთა ანალიზი რიცხვითი და გრაფიკული მეთოდების გამოყენებით, შედეგების ინტერპრეტირება და დასკვნების ჩამოყალიბება;

დ.დ) ალბათური მოდელებისა და ალბათობის თვისებების აღწერა, მათი გამოყენება შემთხვევითი მოვლენების აღწერისას.

### **მუხლი 34. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მათემატიკის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა**

1. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მათემატიკის მასწავლებელმა ალგებრასა და ანალიზის საწყისებში იცის:

ა) სიმრავლე. სიმრავლეებს შორის მიმართებები. მოქმედებები სიმრავლეებზე, სიმრავლე, ქვესიმრავლე, ორი სიმრავლის ტოლობა, ცარიელი სიმრავლე. ელემენტარული ოპერაციები სიმრავლეებზე: სიმრავლეთა გაერთიანება, თანაკვეთა, სხვაობა, სიმრავლის დამატება. სიმრავლეთა დეკარტული ნამრავლი. ეკვივალენტობის და დალაგების ბინარული მიმართებები სიმრავლეზე.

ბ) გამონათქვამები და ოპერაციები გამონათქვამებზე. დასაბუთების ხერხები, ლოგიკური ოპერაციები გამონათქვამებზე: უარყოფა, კონიუნქცია, დიზი-უნქცია, იმპლიკაცია. მათ ჭეშმარიტულ მნიშვნელობათა ცხრილი, გამონათქვამთა ტოლფასობის შემოწმება ჭეშმარიტულ მნიშვნელობათა ცხრილის საშუალებით. ზოგადმართებული გამონათქვამები, ლოგიკური გამომდინარეობა; დამტკიცების ცნება; გამონათქვამთა თავსებადი და არათავსებადი ერთობლიობები, გამონათქვამის კონვერსიული (მოპირდაპირე), ინვერსიული (შებრუნებული) და

კონტრაპოზიციური გამონათქვამები. კონტრაპოზიციის კანონი, მათემატიკური დებულებების დასაბუთების მეთოდები: დედუქცია, საწინააღმდეგოს დაშვება, კონტრმაგალითის აგება და მათემატიკური ინდუქცია. უნივერსალობის და არსებობის კვანტორები.

გ) ასახვა. ასახვის გრაფიკი. ასახვათა უმარტივესი კლასიფიკაცია, ასახვის განსაზღვრის არე. ასახვის მნიშვნელობათა სიმრავლე. ასახვის შეზღუდვა განსაზღვრის არის ქვესიმრავლეზე. ასახვის გრაფიკი, სიმრავლის სახე და წინა სახე ასახვის მიმართ, ასახვათა კომპოზიცია, ასახვათა ტიპები: ინექცია, სურექცია, ბიექცია, ასახვის შექცევადობა;

დ) მთელი რიცხვები. მარტივი და შედგენილი რიცხვები. გამყოფი და ჯერადი, არითმეტიკული მოქმედებები მთელ რიცხვებზე, ნატურალური რიცხვის დაშლა მარტივ მამრავლებად. დაშლის ერთადერთობა (არითმეტიკის ძირითადი თეორემა), რამდენიმე მთელი რიცხვის უდიდესი საერთო გამყოფისა და უმცირესი საერთო ჯერადის პოვნა. ევკლიდეს ალგორითმი, გაყოფადობის ნიშნები და მათი კავშირი პოზიციურ სისტემასთან, ნაშთი. ნაშთთა არითმეტიკა (ჯამი და ნამრავლი);

ე) რაციონალური რიცხვები. რაციონალური რიცხვების წარმოდგენა წილადებისა და ათწილადების სახით. რაციონალური რიცხვების შედარება და არითმეტიკული მოქმედებები რაციონალურ რიცხვებზე. რიცხვითი გამოსახულებები, მოქმედებათა თანმიმდევრობა რიცხვით გამოსახულებებში, არითმეტიკულ მოქმედებათა თვისებები;

ვ) ირაციონალური რიცხვები. ნამდვილი რიცხვები, ნამდვილ რიცხვთა სიმრავლე. ნამდვილი რიცხვების შედარება და მათზე არითმეტიკული მოქმედებები, ირაციონალური რიცხვის ცნება. ირაციონალური რიცხვის მაგალითები, არათანაზომადი მონაკვეთები, ირაციონალური რიცხვის ათობითი მიახლოება, რიცხვითი უტოლობები და მათი თვისებები;

ზ) რიცხვის ჩაწერის პოზიციური სისტემა, რიცხვის გამოსახვა სხვადასხვა პოზიციურ სისტემაში. ერთ პოზიციურ სისტემაში გამოსახული რიცხვის გამოსახვა მეორე პოზიციურ სისტემაში;

თ) რიცხვითი ღერძი. რიცხვითი შუალედები, ნამდვილი რიცხვის გამოსახვა რიცხვით ღერძზე. წერტილის კოორდინატი, რიცხვითი შუალედები;

ი) რიცხვის მოდული, მოდულის ძირითადი თვისებები და მისი გეომეტრიული აზრი;

კ) პროპორცია, პროპორციის თვისებები, პროპორციის უცნობი წევრის პოვნა, რიცხვის დაყოფა მოცემული შეფარდებით, სიდიდეებს შორის პირდაპირპროპორციული და უკუპროპორციული დამოკიდებულება, რამდენიმე რიცხვის საშუალო არითმეტიკული, საშუალო გეომეტრიული და საშუალო ჰარმონიული;

ლ) რიცხვის პროცენტი და ნაწილი, რიცხვის პროცენტისა და ნაწილის პოვნა. რიცხვის პოვნა მისი პროცენტით ან ნაწილით, რიცხვის ჩაწერა პროცენტის სახით;

მ) ხარისხი, ხარისხი ნატურალური, მთელი და რაციონალური მაჩვენებლით, ნამრავლის, ფარდობისა და ხარისხის ახარისხება. ტოლფუძიანი ხარისხების ნამრავლი და შეფარდება;

ნ) წ-ური ხარისხის ფესვი, არითმეტიკული ფესვი, არითმეტიკული ფესვის თვისებები;

ო) მრავალწევრები, მრავალწევრების შეკრება, გამოკლება, გამრავლება, გაყოფა. ბეზუს თეორემა. ევკლიდეს ალგორითმი, მრავალწევრის მამრავლებად დაშლა. შემოკლებული გამრავლების ფორმულები. ნიუტონის ბინომი;

პ) ალგებრული გამოსახულება, მოქმედებები გამოსახულებებზე. გამოსახულების გარდაქმნა და მისი რიცხვითი მნიშვნელობის გამოთვლა;

ჟ) რიცხვის ლოგარითმი, ძირითადი ლოგარითმული იგივეობა. ლოგარითმის თვისებები. ნატურალური ლოგარითმი;

რ) მართვუთხა კოორდინატთა სისტემა სიბრტყეზე და სივრცეში, წერტილის კოორდინატები. ნამდვილ რიცხვთა წყვილის (სამეულის) გამოსახვა საკოორდინატო სიბრტყეზე და სივრცეში;

ს) ფუნქცია, ფუნქციის გრაფიკი, ფუნქციის განსაზღვრის არე. ფუნქციის მნიშვნელობათა სიმრავლე. ფუნქციის ზრდადობა, კლებადობა, ლუწობა, კენტობა, პერიოდულობა. რთული ფუნქცია (ფუნქციათა კომპოზიცია), შექცეული ფუნქცია. კავშირი ფუნქციის თვისებებსა და მისი გრაფიკის თვისებებს შორის, ფუნქციის მნიშვნელობის გამოთვლა არგუმენტის მოცემული მნიშვნელობისათვის. ფუნქციის მოცემა ცხრილის, ფორმულისა და გრაფიკის საშუალებით, ელემენტარული ფუნქციები: მრავალწევრები, წილადწრფივი და რაციონალური, ხარისხოვანი, მაჩვენებლიანი, ლოგარითმული, ტრიგონომეტრიული, შექცეული ტრიგონომეტრიული – მათი თვისებები და გრაფიკები;

ტ) კუთხის ზომა, კუთხის გრადუსული და რადიანული ზომა. კავშირი კუთხის რადიანულ და გრადუსულ ზომებს შორის;

უ) ტრიგონომეტრიული ფუნქციები: სინუსი, კოსინუსი, ტანგენსი და კოტანგენსი. შექცეული ტრიგონომეტრიული ფუნქციები, სინუსის, კოსინუსის და ტანგენსის მნიშვნელობები  $0, \pi, \pi/2, \pi/3, \pi/4, \pi/6$  არგუმენტებისათვის და მათი ჯერადი არგუმენტებისათვის, ტრიგონომეტრიული ფუნქციების პერიოდულობა. უმცირესი პერიოდის მოძებნა. ტრიგონომეტრიული ფუნქციების ლუწობა და კენტობა, ძირითადი დამოკიდებულებები ერთი და იგივე არგუმენტის ტრიგონომეტრიულ ფუნქციებს შორის. დაყვანის ფორმულები. ალგებრული ოპერაციები ტრიგონომეტრიულ ფუნქციებზე;

ფ) განტოლება, უტოლობები, განტოლებათა და უტოლობათა სისტემები, წრფივი, კვადრატული, რაციონალური, მაჩვენებლიანი, ლოგარითმული, ირაციონალური, ტრიგონომეტრიული, მოდულის შემცველი განტოლებები და უტოლობები. ორი ცვლადის შემცველ წრფივ და კვადრატულ განტოლებათა სისტემები, ტოლფასი განტოლებები და განტოლებათა სისტემები. პარამეტრის შემცველი განტოლებები და განტოლებათა სისტემები, წრფივ ორუცნობიან უტოლობათა სისტემა, მის ამონახსენთა სიმრავლის გამოსახვა საკოორდინატო სიბრტყეზე. წრფივი დაპროგრამების ამოცანა (გეომეტრიული ამოხსნა);

ქ) პრობლემების გადაჭრა განტოლებისა და განტოლებათა სისტემის გამოყენებით, ტექსტური ამოცანების ამოხსნა განტოლებისა და განტოლებათა სისტემის გამოყენებით, პრობლემის ადეკვატური მოდელის შედგენა განტოლების ან განტოლებათა სისტემის გამოყენებით;

ღ) რიცხვითი მიმდევრობები, მიმდევრობის  $n$ -ური წევრის ფორმულის მიხედვით მიმდევრობის წევრების პოვნა, არითმეტიკული პროგრესია: არითმეტიკული პროგრესიის  $n$ -ური წევრისა და პირველი  $n$  წევრის ჯამის გამოსათვლელი ფორმულები, გეომეტრიული პროგრესია: გეომეტრიული პროგრესიის  $n$ -ური წევრისა და პირველი  $n$  წევრის ჯამის გამოსათვლელი ფორმულები, მიმდევრობის მოცემის რეკურენტული ხერხი. ფიბონაჩის მიმდევრობა, რიცხვითი მიმდევრობის კრებადობა. კრებად მიმდევრობათა არითმეტიკული თვისებები. უსასრულოდ მცირე და უსასრულოდ დიდი მიმდევრობები, მიმდევრობის სახეები: მონოტონური, ზრდადი, კლებადი, სტაციონარული, თეორემა ზრდადი (კლებადი), ზემოდან (ქვემოდან) შემოსაზღვრული მიმდევრობის კრებადობის შესახებ. ნეპერის რიცხვი, უსასრულოდ კლებადი გეომეტრიული პროგრესიის კრებადობა (ჯამის გამოსათვლელი ფორმულა).

ყ) ფუნქციის ზღვარი. ფუნქციის უწყვეტობა, ფუნქციის ზღვარი წერტილში. წერტილში ფუნქციის ზღვრის არითმეტიკული თვისებები, ფუნქციის უწყვეტობა წერტილში. უწყვეტი ფუნქციის ცნება. ძირითად ელემენტარულ ფუნქციათა უწყვეტობა, სეგმენტზე განსაზღვრულ უწყვეტ ფუნქციათა გლობალური თვისებები: ბოლცანო-კოშის თეორემა შუალედური მნიშვნელობის შესახებ; ვაიერშტრასის თეორემა მაქსიმალური და მინიმალური მნიშვნელობების მიღწევადობის შესახებ;

შ) ფუნქციის წარმოებული, ფუნქციის წარმოებული წერტილში. მისი გეომეტრიული და ფიზიკური შინაარსი, არითმეტიკული ოპერაციები ფუნქციებზე და წარმოებული. ფუნქციათა კომპოზიციის წარმოებული. შექცეული ფუნქციის წარმოებული, ელემენტარულ ფუნქციათა წარმოებულები, წარმოებადი ფუნქციის გრაფიკის, წერტილში მხები წრფის განტოლება. ფერმას თეორემა;

ჩ) ფუნქციის გამოკვლევა წარმოებულის გამოყენებით, ფუნქციის მონოტონურობის შუალედების დადგენა, ფუნქციის გამოკვლევა ლოკალურ ექსტრემუმზე. სეგმენტზე განსაზღვრული წარმოებადი ფუნქციის უდიდესი და უმცირესი მნიშვნელობის მოძებნა, ფუნქციის ასიმპტოტების მოძებნა, ფუნქციის გრაფიკის სქემატური გამოსახვა მართკუთხა საკოორდინატო სისტემაში;

ც) ინტეგრება, ფუნქციის პირველადი და განუსაზღვრელი ინტეგრალი. ძირითად ელემენტარულ ფუნქციათა განუსაზღვრელი ინტეგრალები, რიმანის განსაზღვრული ინტეგრალი. მისი გეომეტრიული შინაარსი, რიმანის განსაზღვრული ინტეგრალის ძირითადი თვისებები: წრფივობა, ადიციურობა, ნაწილობითი ინტეგრება, ცვლადის გარდაქმნა განსაზღვრულ ინტეგრალში,

ნიუტონ-ლაიბნიცის ფორმულა, მრუდწირული ტრაპეციის ფართობის გამოთვლა განსაზღვრული ინტეგრალის გამოყენებით, წარმოებულისა და ინტეგრალის ფიზიკური შინაარსი (მაგალითად: სიჩქარე, გავლილი მანძილი, სიმძლავრე, მუშაობა);

დ) კომპლექსური რიცხვები, კომპლექსური რიცხვების ჩაწერის ალგებრული და ტრიგონომეტრიული ფორმები. კომპლექსური რიცხვების გეომეტრიული ინტერპრეტაცია. კომპლექსური რიცხვის მოდული, არგუმენტი. კომპლექსური რიცხვის შეულ-ლებული რიცხვი. არითმეტიკული მოქმედებები კომპლექსურ რიცხვებზე და მათი გეომეტრიული ინტერპრეტაცია, კვადრატული სამწევრის კომპლექსური ფესვები, ალგებრის ძირითადი თეორემა. ვიეტის თეორემა  $n$ -ური ხარისხის მრავალ-წევ-რებისათვის, კომპლექსური რიცხვის ნატურალური ხარისხი (მუავრის ფორმულა).  $n$ -ური ხარისხის ფესვი კომპლექსური რიცხვიდან;

წ) კომბინატორიკის ელემენტები, გადანაცვლებათა, ჯუფთებათა და წყობათა რაოდენობების გამოსათვლელი ფორმულები, ბინომური კოეფიციენტების თვისებები, პასკალის სამკუთხედი.

ჭ) გრაფები, ძირითადი ცნებები გრაფთა თეორიიდან: წვერო, წიბო, რკალი, მარყუჟი, მოსაზღვრე წვეროები და წიბოები, წიბოს და წვეროს ინციდენტურობა, მარშრუტი, ციკლი, ორიენტირებული და არაორიენტირებული გრაფები, ხე, წვეროს ინდექსი, მარშრუტის სიგრძე, გრაფების მოცემის ხერხები: ინციდენტურობის და მოსაზღვრეობის ცხრი-ლებით, სიით, გრაფების იზომორფულობა. გრაფის ეილერის მახასიათებელი, გრაფის უნიკურსალურობა, ბმული გრაფის უნიკურსალურობის აუცილებელი და საკმარისი ნიშანი.

2.საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მათემატიკის მასწავლებელმა გეომეტრიაში იცის:

ა) ძირითადი გეომეტრიული ობიექტები და ცნებები, წერტილი, წრფე. სხივი, მონაკვეთი, ტეხილი, მანძილი ორ წერტილს შორის. მონაკვეთის სიგრძე, ტეხილის სიგრძე. მანძილის თვისება (სამკუთხედის უტოლობა), კუთხე, კუთხის გრადუსული ზომა, მართი, მახვილი, ბლაგვი და გაშლი-ლი კუთხეები, კუთხის ბისექტრისა. მისი თვისება, მონაკვეთის შუამართობი. მონაკვეთის შუამართობის თვისება, მოსაზღვრე და ვერტიკალური კუთხეები. მოსაზღვრე კუთხეების ჯამი. ვერტიკალური კუთხეების ტოლობა;



ბ) წრფეების ურთიერთგანლაგება. წრფეთა პარალელობა. ორი წრფის მესამეთი გადაკვეთისას მიღებული კუთხეები, ორი პარალელური წრფის მესამეთი გადაკვეთისას მიღებული კუთხეების თვისებები, წრფეთა პარალელობის ნიშნები, კუთხე ორ წრფეს შორის. წრფეთა მართობულობა. მართობი, დახრილი და გეგმილი. მანძილი წერტილიდან წრფემდე;

გ) მრავალკუთხედი. ამოზნექილი მრავალკუთხედი, ვერდი, წვერო, კუთხე, დიაგონალი, პერიმეტრი, ამოზნექილი ფიგურის განსაზღვრება, ამოზნექილი მრავალკუთხედის კუთხეების ჯამი;

დ) სამკუთხედი, სამკუთხედის გვერდი, კუთხე, წვერო, მედიანა, ბისექტრისა, სიმაღლე და მათი თვისებები, სამკუთხედები: მართკუთხა, მახვილკუთხა, ბლაგვკუთხა, ტოლფერდა, ტოლგვერდა და მათი თვისებები, სამკუთხედის კუთხეების ჯამი. სამკუთხედის გარე კუთხის თვისება. სამკუთხედის შუახაზის თვისებები, სამკუთხედების ტოლობის ნიშნები. სამკუთხედების მსგავსების ნიშნები. მსგავსი სამკუთხედების პერიმეტრებისა და ფართობების შეფარდება, სინუსებისა და კოსინუსების თეორემები. სამკუთხედის ამოხსნა, შემოხაზული და ჩახაზული წრეწირი. მართკუთხა სამკუთხედზე შემოხაზული წრეწირის თვისება. სამკუთხედში ჩახაზული და სამკუთხედზე შემოხაზული წრეწირების რადიუსების გამოსათვლელი ფორმულები;

ე) მართკუთხა სამკუთხედი, მართკუთხა სამკუთხედების ტოლობის ნიშნები, პითაგორას თეორემა, ტრიგონომეტრიული თანაფარდობები მართკუთხა სამკუთხედის კუთხეებსა და გვერდებს შორის, თანაფარდობები ჰიპოტენუზაზე დაშვებულ სიმაღლეს, კათეტებს, ჰიპოტენუზაზე კათეტების გეგმილებსა და ჰიპოტენუზას შორის;

ვ) პროპორციები გეომეტრიაში, თალესის თეორემა, მონაკვეთის დაყოფა მოცემული პროპორციით, ოქროს კვეთა, მონაკვეთთა არითმეტიკული საშუალო, გეომეტრიული საშუალო და ჰარმონიული საშუალო.

ზ) პარალელოგრამი, პარალელოგრამის გვერდების, კუთხეებისა და დიაგონალების თვისებები, პარალელოგრამობის ნიშნები, რომბის დიაგონალების თვისებები, მართკუთხედის დიაგონალების ტოლობა. მართკუთხედის სიმეტრიის ღერძე-ბი, კვადრატი და მისი თვისებები.

თ) ტრაპეცია, მისი ელემენტები. ტრაპეციის შუახაზის თვისება, ტოლფერდა ტრაპეციის თვისებები.

ი) წრეწირი და წრე, ცენტრი, რადიუსი, დიამეტრი, ქორდა, რკალი, სექტორი, სეგმენტი, მხები, რკალის გრადუსული და რადიანული ზომა, რიცხვი  $\pi$ , წრეწირისა და წრეწირის რკალის სიგრძის გამოსათვლელი ფორმულები, ცენტრული და ჩახაზული კუთხეები და მათი თვისებები, წრეწირის მხების თვისება, ურთიერთგადამკვეთი ქორდების თვისებები. ქორდის მართობული დიამეტრის თვისება, წრეწირისადმი ერთი წერტილიდან გავლებული მხებისა და მკვეთის თვისებები;

კ) წესიერი მრავალკუთხედები, წესიერ მრავალკუთხედებში ჩახაზული და მათზე შემოხაზული წრეწირები, დამოკიდებულება წესიერი მრავალკუთხედის გვერდსა და ჩახაზული და მასზე შემოხაზული წრეწირების რადიუსებს შორის;

ლ) ბრტყელი ფიგურის ფართობი, ბრტყელი ფიგურის ფართობი და მისი თვისებები, კვადრატის, მართკუთხედის, სამკუთხედის, პარალელოგრამის, რომბის, ტრაპეციის და წესიერი მრავალკუთხედის ფართობთა გამოსათვლელი ფორმულები, წრიული სექტორისა და წრის ფართობის გამოსათვლელი ფორმულები;

მ) ძირითადი გეომეტრიული აგებები ფარგლითა და სახაზავით, სამკუთხედის აგება მისი ელემენტების (მაგალითად: მოცემული გვერდების) მიხედვით, მოცემული კუთხის ტოლი კუთხის აგება, კუთხის ბისექტრისის აგება, მონაკვეთის შუამართობის აგება, მოცემულ წერტილზე მოცემული წრფის მართობული წრფის გავლება, მოცემულ წერტილზე მოცემული წრფის პარალელური წრფის გავლება, მონაკვეთის გაყოფა მოცემული შეფარდებით;

ნ) გეომეტრიული გარდაქმნები, ღერძული და ცენტრული სიმეტრიები, მობრუნება, ჰომოთეტია, პარალელური გადატანა. მათი გამოსახვა კოორდინატებში. მსგავსების გარდაქმნა, გეომეტრიული გარდაქმნების კომპოზიციები;

ო) წერტილი, წრფე და სიბრტყე სივრცეში, გადამკვეთი, პარალელური და აცდენილი წრფეები. წრფეთა პარალელურობის ნიშანი. კუთხე აცდენილ წრფეებს შორის. მანძილი აცდენილ წრფეებს შორის, წრფისა და სიბრტყის მართობულობის ნიშანი, წრფისა და სიბრტყის პარალელურობის ნიშანი, კუთხე წრფესა და სიბრტყეს შორის. ორწახნაგა კუთხე. ორწახნაგა კუთხის ზომა. კუთხე სიბრტყეებს შორის, სიბრტყეთა პარალელურობის ნიშანი, ორი სიბრტყის მართობულობის ნიშანი, მართობი და დახრილი. მანძილი წერტილიდან სიბრტყემდე. სამი მართობის თეორემა, პარალელური დაგეგმილება სიბრტყეზე, კავშირი ბრტყელი ფიგურის ფართობსა და ამ ფიგურის სიბრტყეზე გეგმილის ფართობს შორის;

პ) მრავალწახნაგა, მრავალწახნაგა. წვერო, წიბო, წახნაგი. კავშირი მათ რაოდენობებს შორის (ეილერის თეორემა), წესიერი მრავალწახნაგები (პლატონისეული სხეულები);

ჟ) პრიზმა, პრიზმის ფუძე, გვერდითი წახნაგი, გვერდითი წიბო, სიმაღლე, დიაგონალი, პრიზმის კერძო სახეები (მართი პრიზმა, წესიერი პრიზმა, მართი პარალელ-ლეპიპედი, მართკუთხა პარალელეპიპედი, კუბი);

რ) პირამიდა, პირამიდის წვერო, გვერდითი წიბო, ფუძე, გვერდითი წახნაგი, სიმაღლე, წესიერი პირამიდა. აპოთემა. წაკვეთილი პირამიდა;

ს) ბრუნვითი სხეულები, ცილინდრი. მისი ელემენტები. ცილინდრის ღერძული კვეთა, კონუსი, მისი ელემენტები. კონუსის ღერძული კვეთა. წაკვეთილი კონუსი, ბირთვი, სფერო. მათი ელემენტები. ბირთვის კვეთა სიბრტყით. სფეროს მხები სიბრტყე, წრფის გარშემო მრავალკუთხედის ბრუნვის შედეგად მიღებული ფიგურები;

ტ) სხეულის მოცულობა და ზედაპირის ფართობი, სივრცითი სხეულის მოცულობა და მისი თვისებები, კუბის, პარალელეპიპედის, პრიზმის გვერდითი და სრული

ზედაპირის ფარ-თობებისა და მოცულობების გამოთვლა, პირამიდის, ცილინდრის, კონუსის, წაკვეთილი პირამიდის და წაკვეთილი კონუსის გვერდითი და სრული ზედაპირის ფართობთა და მოცულობათა გამოთვლა, ბირთვის ზედაპირის ფართობისა და მოცულობის გამოსათვლელი ფორმულები;

უ) კუბის, მართკუთხა პარალელებიპედის, მართი პრიზმის, პირამიდის, ცილინდრის და კონუსის შლილები და კვეთები, ამ სხეულების აღდგენა მათი შლილების საშუალებით, ამ სხეულების კვეთების აგება;

ფ) გეომეტრიული გარდაქმნები სივრცეში, ღერძული და ცენტრული სიმეტრიები. სიმეტრია სიბრტყის მიმართ. პარალელური გადატანა. ჰომოთეტია. მობრუნება წრფის მიმართ. მსგავსების გარდაქმნა, გეომეტრიული გარდაქმნების (ღერძული და ცენტრული სიმეტრია, სიმეტრია სიბრტყის მიმართ, პარალელური გადატანა, ჰომოთეტია) გამოსახვა კოორდინატებში, კუბის, პარალელებიპედის, წესიერი პრიზმის, წესიერი პირამიდის, კონუსის, სფეროს და ბირთვის სიმეტრიები;

ქ) ვექტორები, ვექტორები და მათზე განსაზღვრული ოპერაციები: შეკრება, სკალარზე გამრავლება. ვექტორთა სკალარული და ვექტორული გამრავლება, მათი ძირითადი თვისებები, კოლინეარული და კომპლანარული ვექტორები. ვექტორებისა და ვექტორებზე მოქმედებების გამოსახვა კოორდინატებში. ვექტორის გაშლა საკოორდინატო ორტების მიმართ;

ღ) ანალიზური გეომეტრიის ელემენტები სიბრტყეზე, ორ წერტილს შორის მანძილის გამოსახვა დეკარტულ კოორდინატებში. მონაკვეთის გაყოფა მოცემული პროპორციით, წრფის განტოლება ზოგადი სახით. ორ წერტილზე გამავალი წრფის განტოლება. საკუთხო კოეფიციენტი (დახრილობა). კუთხე ორ წრფეს შორის. წრფეთა პარალელურობის და მართობულობის პირობები, მანძილი წერტილიდან წრფემდე, ელიფსი, ჰიპერბოლა და პარაბოლა. მათი კანონიკური განტოლებები. ფოკუსები, ნახევარღერძები, ექსცენტრისიტეტი, დირექტრისა;

ყ) ანალიზური გეომეტრიის ელემენტები სივრცეში, ორ წერტილს შორის მანძილის გამოსახვა დეკარტულ კოორდინატებში. მონაკვეთის გაყოფა მოცემული პროპორციით, წრფის განტოლება სივრცეში. ორ წერტილზე გამავალი წრფის განტოლება, სიბრტყის ზოგადი სახის განტოლება სივრცეში. კუთხე ორ სიბრტყეს შორის. ორი სიბრტყის პარალელურობის და მართობულობის პირობები. წრფისა და სიბრტყის პარალელურობისა და მართობულობის პირობები, მანძილი წერტილიდან სიბრტყემდე;

შ) ელემენტარული წარმოდგენები არაევკლიდური გეომეტრიების შესახებ, ელიფსური გეომეტრიის რიმან-კლაინის მოდელი (გეომეტრია სფეროზე), ჰიპერბოლური (ლობაჩევსკის) გეომეტრიის პუანკარეს მოდელი (ფსევდო-სფეროზე ან წრეზე), პარაბოლური (ევკლიდური), ელიფსური (გეომეტრია სფეროზე) და ჰიპერბოლური (გეომეტრია წრეზე) გეომეტრიების ზოგიერთი განმასხვავებელი ელემენტარული ნიშანი (მაგ. სამკუთხედის შიგა კუთხეების ჯამი, მოცემული წრფის გარეთ მდებარე წერტილზე მოცემული წრფის პარალელური წრფის გავლების შესაძლებლობა, მართკუთხედის ცნების არსებობა, საკერის ოთხკუთხედის ზედა კუთხეების კლასიფიკაცია);

ჩ) ზომის ერთეულები, სიგრძის, ფართობის, მოცულობის, მასის, დროის, სიჩქარის ერთეულები, მონაცემთა ანალიზი, ალბათობა და სტატისტიკა, მონაცემთა წარმოდგენა, სია, ცხრილი, პიქტოგრამა, დიაგრამა: წერტილოვანი, ხაზოვანი, სვეტოვანი, წრიული, ფოთლებიანი ღეროების მსგავსი დიაგრამა, ჰისტოგრამა, პოლიგონი, ოგოვა, დაგროვილ ფარდობით სიხშირეთა დიაგრამა.

ც) მონაცემთა მახასიათებლები, ცენტრალური ტენდენციის საზომები (საშუალო, მედიანა, მოდა). მონაცემთა გაფანტულობის საზომები (გაბნევის დიაპაზონი, საშუალო კვადრატული გადახრა), სიხშირეთა განაწილება; დაგროვილი სიხშირე; დაგროვილი ფარდობითი სიხშირე; მონაცემთა პოზიციის მახასიათებელი – რანგი, დაწყვილებული მონაცემები, გაფანტულობის დიაგრამა, კორელაცია, უმცი-რეს კვადრატთა მეთოდი;

მ) ალბათობა, ელემენტარული ხდომილობათა სივრცე; ხდომილობა; ოპერაციები ხდომილო-ბებზე; არათავსებადი ხდომილობები, ალბათობის კლასიკური განსაზღვრება. ალბათობის გამოთვლა კომბინატო-რიკის გამოყენებით, ხდომილობათა ჯამის ალბათობის გამოთვლა. პირობითი ალბათობა. ორი ხდომილობის ნამრავლის ალბათობა. დამოუკიდებელი ხდომილობები, სრული ალბათობის ფორმულა, ბაიესის ფორმულა, დისკრეტული შემთხვევითი სიდიდე და მისი განაწილების ფუნქცია. დისკრე-ტული შემთხვევითი სიდიდის რიცხვითი მახასიათებლები: მათემატიკური ლოდინი, დისპერსია, განმეორებითი ცდები. ბინომური განაწილება, გეომეტრიული ალბათობა;

### **მუხლი 35. სწავლების მეთოდები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მათემატიკის მასწავლებელი ფლობს საგნის სწავლების მეთოდებს და შეუძლია:

ა) მოსწავლეზე და შედეგზე ორიენტირებულ სასწავლო პროცესის დაგეგმვა:

ა.ა) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით სასწავლო მასალის შერჩევა და საგაკვეთილო მიზნების განსაზღვრა გამოთვლების, მოდელირების, მსჯელობა-დასაბუთების, კომუნიკაციისა და პრობლემების გადაჭრის უნარ-ჩვევების განსავითარებლად; დასახული მიზნების შესაბამისი, სხვადასხვა ტიპისა და სირთულის დავალებების შერჩევა ან შედგენა;

ა.ბ) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით მოკლევადიანი საგაკვეთილო მიზნების განსაზღვრა გამოთვლების, მოდელირების, მსჯელობა-დასაბუთების, კომუნიკაციისა და პრობლემების გადაჭრის უნარ-ჩვევების განსავითარებლად; დასახული მიზნების შესაბამისი, გასხვავებული სირთულის სავარჯიშოების შერჩევა ან შედგენა;

ა.გ) გრძელვადიანი სასწავლო პროცესის დაგეგმვა გამოთვლების, მოდელირების, მსჯელობა-დასაბუთებისა და კომუნიკაციის უნარ-ჩვევების განსავითარებლად: სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით გრძელვადიანი მიზნების განსაზღვრა, ამ მიზნების შესაბამისი დავალებების შერჩევა თუ შედგენა,

მოსალოდნელი პროდუქტის (მაგალითად: მათემატიკური მოდელის, გამოთვლების შედეგის, თეორემის დამტკიცების, საპრეზენტაციო მასალის) შინაარსისა და მიზნების რუკის შედგენა, რომელშიც აისახება პროდუქტის შექმნისათვის საჭირო მათემატიკური პროცედურების ფლობა: პრობლემის განსაზღვრა, მისი ჩამოყალიბება მათემატიკურ ენაზე, შესაბამისი მოდელის შედგენა, საჭირო მონაცემების განსაზღვრა და მოპოვება, მოდელის გამოყენებით პრობლემის გადაჭრა, მოდელის შეფასება და მისი კორექცია შეფასების შედეგების გათვალისწინებით; ამ რუკაზე დაფუძნებით შუალედური და მოკლევადიანი მიზნების განსაზღვრა და მათი შესაბამისი განსხვავებული ტიპისა და სირთულის სავარჯიშოების შერჩევა ან შედგენა, რომლებიც მოსწავლეებს ეტაპობრივად მოამზადებს დასახული მიზნის განსახორციელებლად;

ა.დ) სტანდარტის მოთხოვნების შესაბამისი ჯგუფური სამუშაოს დაგეგმვა (მაგ.: პროექტი, აქტივობა ინფორმაციულ-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით, ინტერდისციპლინარული აქტივობები/პროექტები): მიზნების განსაზღვრა, სხვა დისციპლინებთან დაკავშირება, მიზნების შესაბამისი დავალების შერჩევა, მონაწილეთა რაოდენობისა და მათი ფუნქციების განსაზღვრა, განხორციელების ეტაპების, გზებისა და საშუალებების განსაზღვრა;

ა.ე) მოსწავლის მოტივაციის ასამაღლებლად ისეთი დავალებების განსაზღვრა, შექმნა და გამოყენება, რომლებიც შეესაბამება მოსწავლის მიმდინარე მოთხოვნილებას და სასწავლო მასალას და რომლებიც ავითარებს მოსწავლის კრიტიკული და ანალიტიკური აზროვნების უნარს;

ა.ვ) ისეთი აქტივობების დაგეგმვა, რომლებიც წარმოაჩენს ტექნოლოგიების (კალკულატორი, ელექტრონული ცხრილები, მათემატიკური პაკეტი, გრაფიკული პროგრამები) გამოყენების დადებით მხარეებს და მათ როლს პრობლემების გადაჭრაში;

ა.ზ) ისეთი აქტივობების დაგეგმვა, რომლებიც წარმოაჩენს მათემატიკის როლს წარმატებული სამსახურებრივი კარიერის წარმართვაში;

ა.თ) მაგალითების შერჩევა მათემატიკური ცოდნისა და უნარების გამოსაყენებლად (მათ შორის რეალურ ვითარებასთან დაკავშირებული მაგალითების).

ბ) შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის წარმართვა:

ბ.ა) ახალი ცნებების, ობიექტებისა და პროცედურების შემოტანისას მოსწავლის არსებული ცოდნის განსაზღვრა. ახალი ცნებების, ობიექტებისა და პროცედურების შემოტანისას ლოგიკური თანმიმდევრობის დაცვა. სწავლების პროცესის თანმიმდევრულად წარმართვა ისე, რომ მოსწავლე ეფექტურად ახერხებდეს უკვე არსებული ცოდნის გამოყენებას კომპლექსურ ვითარებაში;

ბ.ბ) სხვადასხვა სახის აქტივობისა და სწავლების ფორმის გამოყენება მოსწავლის სასწავლო პროცესში ჩართვის მიზნით. ამასთანავე, მოსწავლეთა დამოკიდებულებების მრავალფეროვნების გათვალისწინება;

ბ.გ) კავშირის დამყარება მათემატიკის სხვადასხვა მიმართულებას შორის, აგრეთვე, მათემატიკასა და სხვა დისციპლინებს შორის;

ბ.დ) მათემატიკისა და სხვა სასწავლო დისციპლინების ინტეგრაცია ისე, რომ მოსწავლეს განუვითარდეს საჭირო უნარები, რათა მან წარმატებით გაართვას თავი იმ მათემატიკურ ამოცანებს, რომლებიც დაკავშირებულია ამ ინტეგრაციასთან;

ბ.ე) სასწავლო მასალის გადაცემისას შესაფერისი სტრატეგიისა და ტექნიკის (მაგ.: კანონზომიერების ამოცნობა, ვიზუალური წარმოდგენა, ფორმულა) გამოყენება.



ბ.ვ) შეკითხვების დასმის სტარტეგიის გამოყენება, რათა დაეხმაროს მოსწავლეს არგუმენტების წარმოდგენასა და დებულების დასაბუთებაში.

ბ.ზ) სასწავლო პროცესში დამხმარე მასალის (მაგ.: თვალსაჩინოებების, ტექნოლოგიების) შერჩევა და ეფექტურად გამოყენება, მოსწავლის მიერ დამხმარე მასალის გამოყენებისათვის ხელშეწყობა;

ბ.თ) საზოგადოების განვითარებაში მათემატიკის როლის წარმოჩენისას სხვადასხვა რესურსის შერჩევა;

ბ.ი) სასწავლო მასალაში მოცემული მათემატიკური კონცეფციებისა და იდეების ევოლუციური და ისტორიული განვითარების გაცნობა მოსწავლეთათვის.

გ) შეფასების მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენება შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის უზრუნველსაყოფად:

გ.ა) განმავითარებელი შეფასების გამოყენება მოსწავლეთა შედეგების გაუმჯობესების მიზნით: მოსწავლის კომპეტენციის შემოწმება ცოდნის ათვისების სამივე დონეზე (I. პროცედურის წვდომა; II. პროცედურაში გავარჯიშება; III. პროცედურის დაუფლება), კონკრეტული პრობლემებისა და მათი წარმომშობი მიზეზების გამოვლენა და სათანადო აქტივობების დაგეგმვა ამ პრობლემების აღმოსაფხვრელად;

გ.ბ) განმსაზღვრელი შეფასების გამოყენება ცოდნის ათვისების მესამე ფაზაში;

გ.გ) სასწავლო მიზნებისა და შეფასების სტრატეგიების ურთიერთშეთანხმება: მიზნების შესაბამისი შეფასების კრიტერიუმების და ხერხების შერჩევა/შემუშავება, კომპლექსური დავალებების შესაფასებლად სათანადო კრიტერიუმების სქემების (რუბრიკების) შემუშავება და თითოეულის წონის განსაზღვრა დასახული პრიორიტეტული მიზნების გათვალისწინებით;

გ.დ) შეფასების წარმოება მოსწავლეთა მრავალმხრივი განვითარების უზრუნველსაყოფად: სასწავლო პროცესში მრავალფეროვანი კრიტერიუმების შერჩევა-შემუშავება (შემოქმედებითობა, თანამშრომლობის უნარი, ორგანიზებულობა და სხვა);

გ.ე) მოსწავლის მიერ დაშვებულ შეცდომებში და მასალის არასწორ/არასრულყოფილ გააზრებაში კანონზომიერებების აღმოჩენა. კორექციის შესატანად შესაფერისი პროცედურების გამოყენება და სასწავლო პროცესის ადეკვატური მოდიფიკაცია;

გ.ვ) მოსწავლის ფაქტობრივი ცოდნისა და მაღალი დონის სააზროვნო კომპეტენციების შესაფასებლად ადეკვატური ხერხების შექმნა და გამოყენება.

**თავი XV. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი**

**მუხლი 36. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების მასწავლებელს შეუძლია:

ა) მოვლენის არსის განსაზღვრა და მოვლენებს შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების წარმოჩენა;

ბ) კვლევის საგნის განსაზღვრა და მისი შესწავლის ეტაპების გამოყოფა;

გ) ობიექტის ან მოვლენის შესასწავლად მონაცემების სხვადასხვა წყაროდან/საშუალებით (მაგ. ექსპერიმენტის, უშუალო დაკვირვების ან საინფორმაციო წყაროებიდან) მოპოვება;

დ) მონაცემების კლასიფიცირება (დახარისხება) სხვადასხვა პარამეტრის მიხედვით და მონაცემების სხვადასხვა სახით (ფორმით, ხერხით) წარმოდგენა;

ე) კვლევის შედეგების ანალიზი და შეფასება;

ვ) სტრუქტურების და პროცესების მოდელირება;

ზ) პრაქტიკულ სამუშაოებთან (ცოცხალ ორგანიზმებთან, ქიმიურ რეაქტივებთან ან ფიზიკურ მოვლენებთან) დაკავშირებული რისკ-ფაქტორების განსაზღვრა და პრევენცია;

თ) საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების განვითარების მნიშვნელოვანი ეტაპების განხილვა ზოგად ისტორიულ ჭრილში;

ი) საბუნებისმეტყველო სფეროში დაგროვილი (არსებული) ცოდნის გამოყენება ყოველდღიურ ცხოვრებაში;

კ) საბუნებისმეტყველო პრობლემების მდგრადი განვითარების ჭრილში განხილვა;

ლ) მეცნიერული აღმოჩენების შედეგების დადებითი და უარყოფითი გავლენის შეფასება;

მ) საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების დაკავშირება სხვა სასწავლო დისციპლინებთან;

ნ) მეცნიერული ტერმინოლოგიით მეტყველება (წერითი და ზეპირი);

ო) საბუნებისმეტყველო პრობლემების გადაჭრისას სათანადო მათემატიკური ოპერაციების გამოყენება.

### მუხლი 37. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა

1. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების მასწავლებელმა იცის:

ა) საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების შესწავლის ობიექტები და მიზნები;

ბ) ბუნებისმეტყველების ადგილი მეცნიერებათა სისტემაში;

გ) საბუნებისმეტყველო იდეების ჩამოყალიბების (ფორმირების) ისტორია;

დ) საბუნებისმეტყველო მეცნიერული ცნებები და ტერმინები;

ე) საბუნებისმეტყველო კვლევის მეთოდები, კვლევა და მისი ეტაპები. ცდა (დამოკიდებული და დამოუკიდებელი ცვლადები, მონაცემები, საკონტროლო ცდა, განმეორებითი ცდა, ცდის პირობის შეცვლა, ცდის ოქმი). მონაცემთა მოპოვების გზები – ცდა/ექსპერიმენტი, დაკვირვება, გამოკითხვა (კითხვარი), ინფორმაციის მოძიება (ინტერნეტი, სამეცნიერო ლიტერატურა და სხვა);

ვ) სტრუქტურების და პროცესების მოდელები;

ზ) უსაფრთხოების წესები;

თ) მდგრადი განვითარების კონცეფცია;

ი) ჯანსაღი ცხოვრების წესის ძირითადი დებულებები.

### 2. ბიოლოგია

ა) ბიოლოგიის შესწავლის ობიექტი, ცოცხალი სისტემები. ღია, თვითმარეგულირებელი, თვითწარმომქმნელი სისტემები;

ბ) სიცოცხლის ძირითადი ნიშნები, სტრუქტურული ორგანიზაცია, სუნთქვა, გამოყოფა, გალიზიანებადობა, ზრდა-განვითარება, გამრავლება, გარემოსთან ადაპტაცია;

გ) ცოცხალი სისტემების ორგანიზაციის დონეები, მოლეკულური, უჯრედული, ქსოვილური, ორგანიზმული, სახეობრივი, ეკოსისტემური, ბიოსფერული;

დ) უჯრედი – სტრუქტურული ერთეული, უჯრედის ქიმიური შედგენილობა. არაორგანული (წყალი, მინერალური მარილები) და ორგანული (ცილები, ლიპიდები, ნახშირწყლები, ნუკლეინის მჟავები) ნივთიერებები. მათი სტრუქტურა, თვისებები, ბიოლოგიური როლი, უჯრედების მრავალფეროვნება (პროკარიოტული, ეუკარიოტული). სიცოცხლის არაუჯრედული ფორმები – ვირუსი. მათი აგებულება, სტრუქტურული ერთეულები, ფუნქციები;

ე) ნივთიერებათა ცვლა უჯრედში, ანაბოლური და კატაბოლური რეაქციები, გლუკოზის დაშლა. გლიკოლიზი, დუდილი, სუნთქვა. ატფ-ს სინთეზი; ფოტოსინთეზი. ქემოსინთეზი, მატრიცული ტიპის რეაქციები – რეპლიკაცია, ტრანსლაცია, ტრანსკრიფცია;

ვ) უჯრედი – ორგანიზმის ზრდისა და გამრავლების საფუძველი, უჯრედის სასიცოცხლო ციკლი. ინტერფაზა. სხვადასხვა სახის უჯრედების (პროკარიოტული, ეუკარიოტული – სომატური, სასქესო) გაყოფა. მიტოზი. მეიოზი. მემკვიდრული ინფორმაციის გადაცემის მექანიზმები. ამ პროცესების ბიოლოგიური როლი;

ზ) უჯრედების სპეციალიზაცია, ქსოვილები, ქსოვილთა ტიპები (მცენარეებსა და ცხოველებში), სტრუქტურული თავისებურებები, მათი ფუნქციები;

თ) ორგანიზმების გამრავლება და განვითარება, ონტოგენეზი – ემბრიონული და პოსტემბრიონული განვითარება. ორგანიზმის გამრავლების ფორმები. უსქესო გამრავლება. სქესობრივი გამრავლება. პარტენოგენეზი. თაობათა მონაცვლეობა;

ი) მემკვიდრეობითობის და ცვალებადობის კანონზომიერებები, ქრომოსომები, გენები. მემკვიდრეობითობის მოლეკულური საფუძველი. გენოტიპი და ფენოტიპი. ალელური და არალელური გენები. დომინანტური და რეცესიული ნიშან-თვისებები. სრული და არასრული დომინირება. მენდელის კანონები. მორგანის კანონი. ცვალებადობის ფორმები – მემკვიდრული და მოდიფიკაციური. გენეტიკური ანომალიების შედეგები;

კ) სელექცია. ბიოტექნოლოგია, სელექცია და მისი მეთოდები. გენური ინჟინერია. ბიოტექნოლოგია;

ლ) ორგანიზმთა მრავალფეროვნება, სისტემატიკა. კლასიფიკაციის პრინციპები. მსხვილი ტაქსონომიური ერთეულების (სამეფო, ტიპი, კლასი) დამახასიათებელი ნიშნები (აგებულება, სასიცოცხლო პროცესები). ტიპობრივი წარმადგენლები. საქართველოს ბიომრავალფეროვნება;

მ) ადამიანის ანატომია და ფიზიოლოგია, ორგანოები და ორგანოთა სისტემები, აგებულება, ფუნქციები, ნივთიერებათა ცვლა, კვება, სუნთქვა, ნივთიერებათა ტრანსპორტი, გამოყოფა, ნერვული და ენდოკრინული რეგულაცია, გამრავლება და განვითარება, ჰიგიენა და ჯანმრთელობა;

ნ) ორგანული სამყაროს განვითარების თეორიები, სიცოცხლის წარმოშობის თეორიები, ევოლუციური თეორიის არგუმენტები, ევოლუციის მამოძრავებელი ძალები, ევოლუციის შედეგები, მაკროევოლუცია, მიკროევოლუცია, სახეობა, პოპულაცია, ანთროპოგენეზი;

ო) ეკოსისტემა, მისი სტრუქტურა – ბიოტური და აბიოტური კომპონენტები, ნივთიერებათა წრებრუნვა და ენერჯის გადაცემა, პროდუცენტები, კონსუმენტები, რედუცენტები, კვებითი კავშირები, ორგანიზმებზე მოქმედი ფაქტორები – ბიოტური, აბიოტური, ანთროპოგენური, ორგანიზმებს შორის არსებული ურთიერთობის ფორმები. ბუნებრივი და ხელოვნური ეკოსისტემები, ბიოსფერო;

პ) გარემოს დაცვა, ადამიანი და გარემო. გლობალური და ლოკალური ეკოლოგიური პრობლემები. საერთაშორისო გარემოსდაცვითი კონვენციების მნიშვნელობა;

ჟ) მათემატიკური აპარატი, ნამდვილ რიცხვებზე მოქმედებების შესრულება სხვადასხვა ხერხით, რაოდენობების შედარების და შეფასების სხვადასხვა ხერხი, ფიზიკურ სიდიდეთა სხვადასხვა ერთეულის ერთმანეთთან კავშირი, ალბათობის თეორიის ელემენტები (გენეტიკურ ამოცანებთან კავშირში), ფუნქციათა თვისებები, მონაცემთა წარმოდგენის ფორმები (სია, ცხრილები, გრაფიკები, დიაგრამები)

### 3. ფიზიკა

ა) კინემატიკის საფუძვლები, მოძრაობის სახეები (წრფივი, მრუდწირული, რხევითი, ბრუნვითი), ტრაექტორია, გადაადგილება, წრფივი თანაბარი მოძრაობის სიჩქარე, საშუალო და მყისიერი სიჩქარე, მოძრაობის ფარდობითობა, სიჩქარეთა შეკრება, წრფივი თანაბარჩქარეული მოძრაობა, აჩქარება, სიჩქარე

და გადაადგილება თანაბარაჩქარებული მოძრაობის დროს. მრუდწირული მოძრაობა, სიჩქარე და აჩქარება მრუდწირული მოძრაობის დროს;

ბ) ურთიერთქმედება მექანიკაში, სხეულთა ურთიერთქმედება, ძალა, სიმძიმის, ხახუნის (უძრაობის და სრიალის), დრეკადობის ძალები, ჰუკის კანონი, ნიუტონის კანონები, მასა - ინერტულობის საზომი, მასა და წონა, სიმკვრივე, მსოფლიო მიზიდულობის კანონი, სხეულის იმპულსი, იმპულსის მუდმივობის კანონი, რეაქტიული მოძრაობა, სიმძიმის ცენტრი, წონასწორობა (მდგრადი, არამდგრადი, განურჩეველი), ძალის მომენტი, მარტივი მექანიზმები, მექანიკური მუშაობა და სიმძლავრე, ცვლადი ძალის მუშაობა, პოტენციური და კინეტიკური ენერჯია, ერთი სახის ენერჯიის გადასვლა მეორეში, ენერჯიის მუდმივობის კანონი მექანიკაში, ტექნოლოგიური პროცესების განვითარება (საფრენი აპარატები, მანქანები და სხვა), კავშირი მექანიკის კანონებთან;

გ) მექანიკური რხევები და ტალღები, მექანიკური რხევა, ჰარმონიული რხევის განტოლება, რხევის მახასიათებელი პარამეტრები, თავისუფალი რხევა, იძულებითი რხევა, რხევის მიღევა. რეზონანსი, განივი და გრძივი ტალღა, ტალღის სიგრძე, ტალღის სიჩქარე, არეკვლა, დიფრაქცია, ინტერფერენცია, ბგერა, ბგერის წყაროები, ბგერის წარმოქმნა, გავრცელება და აღქმა, ბგერითი სიგნალების გადაცემა და მიღება ორგანიზმებში, სმენის ორგანოები, ექოს წარმოქმნა, ხმამაღლობა, ტონის სიმაღლე, ულტრაბგერა და ინფრაბგერა, დოპლერის ეფექტი;

დ) ჰიდრო- და აეროსტატიკა, ჰიდროდინამიკა, წნევა, აირის წნევა, წნევა სითხეებში, პასკალის კანონი, ჰიდრავლიკური მანქანა, ატმოსფერული წნევა, ტორიჩელის ცდა, ამომგდები ძალა, არქიმედეს კანონი, სხეულთა ცურვის პირობები, სითხეთა დინება, ბერნულის კანონი, ლამინარული და ტურბულენტური დინება, კაპილარული მოვლენები, ზედაპირული დაჭიმულობა, სიბლანტე;

ე) ოპტიკა, სინათლის სხივის გავრცელების კანონზომიერებები, არეკვლა, გარდატეხა, სრული შინაგანი არეკვლა, შთანთქმა, დისპერსია, სხივთა სვლა ჩაზნექილ და ამოზნექილ ლინზებში, ბრტყელ, ჩაზნექილ და ამოზნექილ სარკეებში, გამოსახულების აგება ლინზაში და ბრტყელ სარკეში, თხელი ლინზის ფორმულა, ლინზის გამადიდებლობა, თანამედროვე ოპტიკური სისტემები, მათი მუშაობის პრინციპი, მხედველობა და მხედველობის ორგანოები, ახლომხედველობა და შორსმხედველობა, მათი გაუმჯობესების გზები, ფოტომეტრია, სინათლის ძალა. განათებულობა, სინათლის გავრცელების სიჩქარე (სხვადასხვა მეცნიერის მიერ ჩატარებული გაზომვები), სინათლის ტალღური

ბუნება, სინათლის ელექტრომაგნიტური თეორია, ფოტოეფექტი, ფოტონები, სინათლის კვანტური ბუნება;

ვ) სითბური მოვლენები, მოლეკულურ-კინეტიკური თეორიის ძირითადი დებულებები, მოლეკულურ-კინეტიკური თეორიის ძირითადი განტოლება, ტემპერატურა, ნივთიერების აგრეგატული მდგომარეობები, გადასვლა ერთი აგრეგატული მდგომარეობიდან მეორეში, ფიზიკური მახასიათებლების ცვლილება ნივთიერების აგრეგატული მდგომარეობების ცვლილების დროს, თბოგამტარები და თბოიზოლატორები, თბორეგულაციის მექანიზმები ორგანიზმებში, ნივთიერებათა სითბური გაფართოება, წყლის ანომალია, სითბოს რაოდენობა, კუთრი სითბოტევადობა, გამყარება-დნობა, აორთქლება-კონდენსაცია, დუდილი, დუდილის ტემპერატურა, ნაჯერი ორთქლი, ნაჯერი ორთქლის წნევის დამოკიდებულება ტემპერატურაზე. დნობის და ორთქლადქცევის კუთრი სითბო, დნობისა და ორთქლადქცევისათვის საჭირო სითბოს რაოდენობა, წვის სითბო, სითბური ძრავები (შიგაწვის ძრავა, ტურბინა), ძრავის მქვ. სითბური ენერჯიის გადაცემის გზები (კონვექცია, გამოსხივება, გამტარებლობა);

ზ) იდეალური აირი, იდეალური აირის მდგომარეობის განტოლება, იდეალური აირის კანონები, შინაგანი ენერჯია. თერმოდინამიკის I და II კანონი, შექცევადი და შეუქცევადი პროცესები, ენტალპია. აბსოლუტური ტემპერატურა, აბსოლუტური ნული;

თ) მყარი სხეულის თვისებები, მყარი სხეულის მექანიკური თვისებები. დეფორმაცია, დეფორმაციის სახეები, სიმტკიცე, სიმტკიცის ზღვარი;

ი) ელექტროსტატიკა, ორგვარი ელექტრული მუხტი, მუხტის მუდმივობის კანონი, სხეულთა დამუხტვა გავლენით და ხახუნით, ელექტრული ველი, ელ. ველის ძალწირები, დამუხტული სხეულების ურთიერთქმედება, ელ. მოვლენები ბუნებაში, კულონის კანონი, დიელექტრიკული შეღწევადობა, ელ. ველის დამაბულობა, სუპერპოზიციის პრინციპი, ელ. ველის პოტენციალი, პოტენციალთა სხვაობა, ელექტროტევადობა, კონდენსატორი, ბრტყელი კონდენსატორის ელექტროტევადობა;

კ) ელექტრული დენი, ელექტრული დენი, ელექტროგამტარები და იზოლატორები, დენის წყაროები, სტანდარტული ელექტროდული პოტენციალი, გალვანური ელემენტი, დენის ძალა, ძაბვა, გამტარის წინაღობა, წინაღობის დამოკიდებულება ტემპერატურაზე, ომის კანონი წრედის უბნისათვის, გამტართა პარალელური და მიმდევრობითი შეერთება, დენის მუშაობა და სიმძლავრე, დენის წყაროს ემძ. ომის კანონი სრული წრედისათვის, დენის სითბური და



ქიმიური მოქმედება, ელექტრული დენი სითხეში, აირში და ვაკუუმში, ელექტროლიტური დისოციაციის თეორია, დისოციაციის ხარისხი და მუდმივა, ელექტროლიზის კანონები, ელექტროქიმიური ეკვივალენტი, ნახევარგამტარი, ელ. დენი ნახევარგამტარში, მაგნიტური ველი, ველის ძალწირები, დენის მაგნიტური მოქმედება, დენიანი გამტარების ურთიერთქმედება, მაგნიტური ველის ინდუქცია, მაგნიტური ნაკადი, ამპერის ძალა. ლორენცის ძალა, ცვლადი დენი, ცვლადი დენის გენერატორი, ელ. მაგნიტური ინდუქციის მოვლენა, ლენცის წესი, თვითინდუქცია, ინდუქციურობა, ტრანსფორმატორი, ელ. ენერჯის გადაცემა და განაწილება, მაგნიტური ველის ენერჯია, რხევითი კონტური, ენერჯის გარდაქმნა რხევით კონტურში, ცვლადი ელექტრული ველი, ელექტრომაგნიტური ტალღა, ელექტრომაგნიტური ტალღების სკალა;

ლ) ფარდობითობის თეორია, ფარდობითობის თეორიის ძირითადი ელემენტები, მისი შექმნის მნიშვნელობა, თანამედროვე საკომუნიკაციო სისტემების მოქმედების პრინციპი, ლაზერის მოქმედების პრინციპი;

მ) ატომური და ბირთვული ფიზიკა, რეზერვორდის ცდა, ატომის პლანეტარული მოდელი, პერიოდულობის კანონი და პერიოდული სისტემა, ბორის პოსტულატები, ატომის ბირთვის აღნაგობა, პროტონისა და ნეიტრონის აღმოჩენა, ბუნებრივი რადიოაქტივობა,  $\alpha$   $\beta$  და  $\gamma$  გამოსხივება, რადიოაქტიური გამოსხივების ბიოლოგიური ზემოქმედება, რადიოაქტიური დაშლის კანონი. მ.გ) ნახევარდაშლის პერიოდი, იზოტოპები, ბირთვული ძალები, ბირთვული რეაქტორი, ჯაჭვური რეაქცია, თერმობირთვული რეაქციები, ელემენტარულ ნაწილაკთა და ურთიერთქმედებათა თანამედროვე კლასიფიკაცია;

ნ) მათემატიკური აპარატი, მოქმედებები ნამდვილ რიცხვებზე, ფიზიკურ სიდიდეთა სხვადასხვა ერთეულის ერთმანეთთან კავშირი, რაოდენობების შედარების და შეფასების სხვადასხვა სტრატეგია, მოქმედებები ვექტორებზე, რიცხვითი მიმდევრობების, მწკრივებისა და ფუნქციათა თვისებები. დიფერენციალური და ინტეგრალური აღრიცხვის საფუძვლები, მონაცემთა წარმოდგენის ფორმები (ცხრილები, გრაფიკები, დიაგრამები).

#### 4. ქიმია

ა) ნივთიერების ქიმიური არსი, ნარევი და ნაერთი, ბუნებაში გავრცელებული ნივთიერებები, ხელოვნურად მიღებული ნივთიერებები და მათი დანიშნულება.

ნივთიერებების გასუფთავების ხერხები. დისპერსიული სისტემები: ჰეტეროგენული და ჰომოგენური ნარევები. ნარევის კომპონენტებად დაყოფა, თვისებრივი და რაოდენობრივი შედგენილობის დადგენა. ქიმიური ანალიზის მეთოდები: გრავიმეტრია, ტიტრიმეტრია, ფოტომეტრია;

ბ) ხსნარები, ჰეტეროგენული და ჰომოგენური ხსნარები (სუსპენზია, ემულსია, ჭეშმარიტი ხსნარი). კოლოიდური ხსნარები (გელი და ზოლი). ხსნადობა და ხსნადობაზე მოქმედი ფაქტორები (ტემპერატურა, წნევა, ხსნადობის კოეფიციენტი). გახსნილი ნივთიერების კონცენტრაციის გამოსახვის ხერხები (ნივთიერების მასური წილი, მოლური კონცენტრაცია);

გ) მარტივი და რთული ნივთიერებები, მარტივი და რთული ნივთიერებები, ალოტროპია. მეტალები და არამეტალები. ოქსიდები, ფუძეები, მჟავები და მარილები, მათი მიღების ხერხები და თვისებები. კავშირი სხვადასხვა კლასის ნაერთებს შორის;

დ) ნივთიერების რაოდენობა, მოლი. ავოგადროს კანონი. აირის მოლური მოცულობა. აირის ფარდობითი სიმკვრივე. აირთა კანონები. იდეალური აირის ძირითადი განტოლება და მისი გამოყენება;

ე) ქიმიური რეაქციების კლასიფიკაცია, ქიმიური რეაქციების კლასიფიკაცია სტექიომეტრიის, სითბური ეფექტის, ჟანგვა-აღდგენის და შექცევადობის მიხედვით. ქიმიური რეაქციის სითბური ეფექტი, ენთალპია, ეკზოთერმული და ენდოთერმული რეაქციები. ქიმიური რეაქციის მყისიერი და საშუალო სიჩქარე. ქიმიური რეაქციის სიჩქარეზე მოქმედი ფაქტორები. ქიმიური რეაქციის რიგი. მოქმედ მასათა კანონი. კატალიზი და კატალიზატორი. ფერმენტები, მათი ბიოლოგიური როლი. შექცევადი და შეუქცევადი რეაქციები. ქიმიური წონასწორობა. წონასწორობის მუდმივა. ქიმიურ წონასწორობაზე მოქმედი ფაქტორები. ლე-შატელიეს პრინციპი. ჟანგვა-აღდგენის რეაქციები, მათი კლასიფიკაცია. ჟანგვა-აღდგენითი რეაქციების ტოლობების შედგენა;

ვ) ელექტროლიტური დისოციაციის თეორია, ელექტროლიტური დისოციაცია, ელექტროლიტები და არაელექტროლიტები. ტუტეების, მჟავებისა და მარილების ელექტროლიტური დისოციაცია. ფუძეები, მჟავები პროტოლიტური თეორიის მიხედვით. ელექტროლიტური დისოციაციის ხარისხი და დისოციაციის მუდმივა. სუსტი, საშუალო, ძლიერი ელექტროლიტები. იონური რეაქციები. მარილთა ჰიდროლიზი. წყლის იონური ნამრავლი და წყალბადური მაჩვენებელი (პH). ბუფერული ხსნარები;

ზ) ატომის აღნაგობა. პერიოდულობის კანონი, რადიოაქტიურობა. ალფა-, ბეტა- და გამა-გამოსხივება. ატომის აღნაგობის მოდელები. ატომბირთვული რეაქციები.

მასის დეფექტი. სტაბილური და არასტაბილური იზოტოპები, ელექტრონის ბუნება. ელექტრონული ღრუბლები და ორბიტალები. კვანტური რიცხვები. უმცირესი ენერჯის პრინციპი. პაულის პრინციპი. ჰუნდის წესი. ელექტრონული ფორმულები. ორბიტალური დიაგრამები. ს-, პ-, დ -, ფ –ელემენტები, ქიმიურ ელემენტთა კლასიფიკაციის ისტორია. პერიოდულობის კანონი და ელემენტთა პერიოდული სისტემა, პერიოდულობის კანონის თანამედროვე ფორმულირება. პერიოდული სისტემა და ატომის აღნაგობა;

თ) ატომთა ძირითადი მახასიათებლები, ელემენტების ატომთა ძირითადი მახასიათებლები: ატომის რადიუსი, იონიზაციის პოტენციალი, ელექტრონისადმი სწრაფვა, ელექტროუარყოფითობა. ჟანგვის რიცხვი;

ი) ქიმიური ბმა, ქიმიური ბმები და მოლეკულათაშორისი ურთიერთქმედების ძალები. ნივთიერებათა თვისებების დამოკიდებულება ნივთიერების აგებულებაზე. კრისტალური მესრის ტიპები - იონური, ატომური, მოლეკულური, მეტალური. ქიმიური ბმების წარმოქმნის მექანიზმები. კოვალენტური ბმის წარმოქმნის დონორ-აქცეპტორული მექანიზმი. ელექტრონული ორბიტალების ჰიბრიდიზაცია. სიგმა- და პი-ბმები. ბმის მახასიათებლები: ბმის სიგრძე, ბმის ენერჯია, ჯერადობა, გეზურობა. ატომის აღნაგობა და ვალენტობა. მოლეკულური ორბიტალების თეორია;

კ) მეტალები:

კ.ა) მეტალთა მდებარეობა ელემენტთა პერიოდულ სისტემაში. მეტალის, კრისტალური სტრუქტურა. მეტალთა ზოგადი ფიზიკური და ქიმიური თვისებები. მეტალთა აქტიურობის მწკრივი, სტანდარტული ელექტროდული პოტენციალების რიგი. გალვანური ელემენტები. ელექტროლიზი. ფარადეის კანონები. ელექტროლიზის როლი წარმოებაში. მეტალთა მიღების ზოგადი მეთოდები. შენადნობები, მათი შედგენილობა, თვისებები და გამოყენება. კოროზია;

ლ) სხვადასხვა ჯგუფის ელემენტთა დახასიათება, ელემენტთა პერიოდული სისტემის სხვადასხვა ჯგუფის წარმომადგენლები, მათი შესაბამისი მარტივი და რთული ნივთიერებები: გავრცელება, მიღება, ფიზიკური და ქიმიური თვისებები, გამოყენება. მთავარი ქვეჯგუფების ელემენტების ზოგადი დახასიათება. კომპლექსური ნაერთების ზოგადი დახასიათება;

მ) ორგანული ნაერთები და მათი აღნაგობა, ორგანული ნაერთების აღნაგობა. იზომერიის სახეები (სტრუქტურული, გეომეტრიული, ოპტიკური,

კონფორმაციული იზომერია), ორგანული ნაერთების საერთაშორისო ნომენკლატურა;

ნ) ორგანული რეაქციები, ორგანული რეაქციები (ჩანაცვლების, მიერთების, ელიმინირების). ჰომოლიტური და ჰეტეროლიტური ტიპის რეაქციები. ორგანულ ნაერთთა რეაქციების მექანიზმები. ნუკლეოფილური და ელექტროფილური რეაქციები. მარკოვნიკოვის წესი. ატომთა ურთიერთგავლენა მოლეკულაში;

ო) ორგანულ ნაერთთა კლასები, ორგანულ ნაერთთა კლასები (ნახშირწყალბადები, სპირტები, ფენოლები, ალდეჰიდები, კეტონები, კარბონმჟავები, მარტივი და რთული ეთერები, ცხიმები, ამინები, ამინომჟავები, ცილები, ჰეტეროციკლური ნაერთები, ნუკლეინის მჟავები), მათ წარმომადგენელთა აგებულება, მიღება, თვისებები და გამოყენება. კავშირი ორგანულ ნაერთთა კლასებს შორის;

პ) ბუნებრივი და სინთეზური ორგანული ნაერთები, ბუნებრივი და სინთეზური ორგანული ნაერთები. ცოცხალ ორგანიზმებში მიმდინარე ქიმიური გარდაქმნები: სუნთქვა, დუღილი, ფოტოსინთეზი. ბუნებრივი საღებავები. ორგანულ ნაერთთა როლი ბუნებაში, მრეწველობასა და ყოფა-ცხოვრებაში;

ჟ) მაღალმოლეკულური ნაერთები, მაღალმოლეკულური ნაერთები, მათი აღნაგობა, მიღება და თვისებები. ბუნებრივი, ხელოვნური და სინთეზური მაღალმოლეკულური ნაერთები;

რ) ქიმიური ტექნოლოგიები, ქიმიური ტექნოლოგიები: ალუმინის, ამონიაკის, გოგირდმჟავას, მეთანოლის, ეთანოლის, სასუქების წარმოება. ნავთობისა და ქვანახშირის გადამუშავება. თუჯისა და ფოლადის მიღება. სილიკატური მრეწველობა;

ს) მათემატიკური აპარატი, ნამდვილ რიცხვებზე მოქმედებების შესრულება სხვადასხვა ხერხით. რაოდენობების შედარებისა და შეფასების სხვადასხვა ხერხი, ფიზიკურ სიდიდეთა სხვადასხვა ერთეულის ერთმანეთთან კავშირი. ფუნქციათა თვისებები. მონაცემთა წარმოდგენის ფორმები (ცხრილები, გრაფიკები, დიაგრამები).

## 5. გეოგრაფია

ა) სივრცეში ორიენტაცია, გლობუსი, ადგილის გეგმა, რუკა (ზოგადი და თემატური რუკები). ჰორიზონტის მხარეები, ადგილის გაგნება, კომპასი. მასშტაბი, კარტოგრაფიული პროექციები. რუკაზე გამოსახული ობიექტების, მოვლენების და პროცესების გამოსახვითი ხერხები. გრადუსთა ბადე, გრძედი და განედი, ეკვატორი, ტროპიკები და პოლარული წრეები, სასაათო სარტყელები, თარიღთა ცვლის ხაზი;

ბ) ამინდი და კლიმატი, დედამიწის ფორმა და ზომა. დედამიწის ბრუნვა ღერძისა და მზის გარშემო და მისი შედეგები - დღე-ღამის ცვლა, წელიწადის დროთა ცვლა, ატმოსფერო, ტემპერატურის ცვლილება განედის და სიმაღლის მიხედვით. ატმოსფერული წნევა. ქარები, მათი წარმოშობა და გავრცელების კანონზომიერებები, ნალექები, მათი წარმოშობა და გავრცელების კანონზომიერებები, ამინდის პროგნოზი, მეტეოროლოგიური ხელსაწყოების გამოყენების პრინციპი, კლიმატი, განედის, ოკეანის, დინებების, რელიეფის და დედამიწის ზედაპირის გავლენა კლიმატზე, ატმოსფერული მასების ცირკულაცია, მათზე დამოკიდებული ამინდის ტიპები, კლიმატური სარტყელები, ატმოსფეროს დაცვა;

გ) ჰიდროგრაფიული ქსელი, მდინარე და მისი ნაწილები. მდინარის კვება, აუზი, წყალგამყოფი, წყალშემკრები, გამოყენება, დაცვა, ტბები, წყალსაცავები, მიწისქვეშა წყლები და მყინვარები. მათი წარმოშობა, გამოყენება და დაცვა, მყინვარები – ზეწრული და მთის. მყინვარის რელიეფწარმომქმნელი ფუნქცია, მსოფლიო ოკეანეები და ზღვები: ფსკერის რელიეფი, სიღრმე, მარილიანობა. სრუტეები, ყურეები, მიქცევა-მოქცევა, დინებები, სამეურნეო მნიშვნელობა, დაბინძურება და დაცვა, ჰიდროგრაფიული ქსელის გავლენა რელიეფზე, კლიმატზე, მეურნეობაზე;

დ) რელიეფი, დედამიწის ქერქი, ფილების მოძრაობა. დედამიწის ზედაპირის ცვლილება. რელიეფი, გეოლოგიური პერიოდები, ტექტონიკა, ენდოგენური და ეგზოგენური პროცესები. წიაღისეული რესურსები, რესურსების მდგრადი გამოყენება, რელიეფის ფორმები, აბსოლუტური და შეფარდებითი სიმაღლე, მათი კავშირი ლითოსფეროს აგებულებასთან. რელიეფის გავლენა კლიმატზე, მცენარეებზე, ცხოველებზე, მეურნეობაზე, ნიადაგის ტიპები და ნაყოფიერება. მათი წარმოქმნა და გავრცელება;

ე) ბუნებრივი ზონები და ლანდშაფტები, ბუნებრივი ზონების დახასიათება კლიმატის, ნიადაგ- მცენარეული საფარის, ცხოველთა სამყაროს მიხედვით.

ბიომები. ბუნებრივ კომპონენტებს შორის ურთიერთკავშირი. სახასიათო ბუნებრივი ლანდშაფტები;

ვ) ადამიანი და ბუნება, ბუნებრივი რესურსები (გავრცელება, მნიშვნელობა, მდგრადი გამოყენება), რესურსების კლასიფიკაცია (ამოწურვადობა), მიწის, წყლის, აგრო-კლიმატური, ტყის, მსოფლიო ოკეანის რესურსები;

ზ) ბუნების კატასტროფული მოვლენები, მიწისძვრა, ვულკანიზმი, ცუნამი, წყალდიდობა, მეწყერი, ღვარცოფი, სეტყვა, ეროზია; მათი გავლენა ადამიანის ყოფაზე და პროგნოზირება;

თ) კოსმოსური სხეულები და ასტრონომიული მოვლენები, მზის სისტემა, პლანეტების მოძრაობა. კოსმოსურ სხეულებზე მოქმედი გრავიტაციული ძალები. გალაქტიკები. შეხედულებები სამყაროს წარმოშობაზე. კოსმოსის კვლევის თანამედროვე ტექნოლოგიები.

### **მუხლი 38. სწავლების მეთოდები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების მასწავლებელი ფლობს საგნის სწავლების მეთოდებს და შეუძლია:

a) საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების მასწავლებელს შეუძლია შედეგებზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა ბუნებისმეტყველებაში:

ა.ა) გრძელვადიანი და მოკლევადიანი სასწავლო მიზნების განსაზღვრა;

ა.ბ) ბუნებისმეტყველების საგნობრივ პროგრამაზე დაფუძნებული სასწავლო გეგმის შედგენა, რომელიც ითვალისწინებს მოსწავლეების ინტერესებს, ცოდნას, შესაძლებლობებსა და გამოცდილებას;

ა.გ) სწავლა-სწავლების სტრატეგიების განსაზღვრა ცოდნის გადაცემისა და უნარ-ჩვევების გამომუშავება-განვითარებისათვის;

ა.დ) მიზნის შესაბამისი შეფასების ტიპის (განმავითარებელი და განმსაზღვრელი) შერჩევა, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელი იქნება შეფასდეს მოსწავლეთა როგორც ცოდნა, ასევე უნარ-ჩვევები;

ა.ე) კრიტერიუმების განსაზღვრა და შეფასების ფორმების შედგენა სხვადასხვა აქტივობისათვის: დაკვირვება, აღწერა, ექსპერიმენტის დაგეგმვა, ექსპერიმენტის ჩატარება, მონაცემების ორგანიზება (ცხრილი, დიაგრამა, გრაფიკი და ა.შ.), ცდის შედეგების ანალიზი, რეფერატი, საველე სამუშაოები, მოდელირება და სხვა;

ა.ვ) სასწავლო პროცესის ეფექტურად წარმართვისათვის საბუნებისმეტყველო საგნების და სხვა საგნობრივი ჯგუფების მასწავლებლებთან თანამშრომლობა და ერთობლივი სტრატეგიების შემუშავება;

ა.ზ) სასწავლო პროცესისათვის იმ ტიპის აქტივობების დაგეგმვა, რომლებიც მოსწავლეებს განუვითარებს სწორ დამოკიდებულებას გარემომცველი სამყაროს მიმართ.

**b.** მასწავლებელს შეუძლია საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების სწავლების წარმართვა:

ბ.ა) საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების სწავლის მოტივაციისთვის სხვადასხვა ხერხის გამოყენება;

ბ.ბ) საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების სწავლებისთვის პრიორიტეტული აქტივობების ჩატარება სასკოლო გარემოში და მის გარეთ (მუზეუმი, საწარმო,

ზოოლოგიური და ბოტანიკური პარკი, კვლევითი ინსტიტუტი, ბუნებრივი გარემო);

ბ.გ) მოსწავლეებთან მუშაობისას მათში კვლევითი უნარების განვითარების ხელშეწყობა;

ბ.დ) მოსწავლეთა შორის საბუნებისმეტყველო საკითხებზე დისკუსიების ხელშეწყობა;

ბ.ე) საბუნებისმეტყველო საგნების სწავლის პროცესში ყველა მოსწავლის (მათი ინდივიდუალური თავისებურებების გათვალისწინებით) ჩართულობის უზრუნველყოფა;

ბ.ვ) სწავლებისას საკითხის გამოყენებითი ასპექტის დემონსტრირება, რათა მოსწავლეებმა შეძლონ მიღებული ცოდნის ყოველდღიურ ცხოვრებასთან დაკავშირება;

ბ.ზ) მოსწავლეთათვის ხელმისაწვდომი და მოხერხებული ხელსაწყოების, მასალების, მედია და ტექნოლოგიური რესურსების მოიძიება/შექმნა და გამოყენება;

ბ.თ) აქტივობების ისეთნაირად წარმართვა, რომ მოსწავლეებს განუვითარდეთ საკუთარი კვლევებისადმი კრიტიკულად მიდგომის უნარი;

ბ.ი) აქტივობების ისეთნაირად წარმართვა, რომ მოსწავლეებს განუვითარდეთ პრაქტიკულ სამუშაოებთან დაკავშირებული უსაფრთხოების წესების დაცვის უნარ-ჩვევა.



გ)შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის შეფასებისას მასწავლებელს შეუძლია ბუნებისმეტყველების გაკვეთილებზე მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენება:

გ.ა) სასწავლო მიზნის შესაბამისი კრიტერიუმების საფუძველზე შეფასება;

გ.ბ) შეფასების სქემების გამოყენება;

გ.გ) მოსწავლეთა პროგრესისა და მიღწევების მონიტორინგი;

გ.დ) მოსწავლეთა საჭიროებების, პროგრესისა და მიღწევების აღნუსხვა და ანგარიშის სახით წარმოდგენა;

გ.ე) შეფასებისა და თვითშეფასების მონაცემების გამოყენება მომავალი სასწავლო პროცესის დასაგეგმად.

**თავი XVI. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საქართველოს ისტორიის,  
საქართველოს გეოგრაფიისა და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებების  
მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი**

**მუხლი 39. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საქართველოს ისტორიის,  
გეოგრაფიისა და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებების მასწავლებლის  
პროფესიული უნარ-ჩვევები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საქართველოს ისტორიის, საქართველოს გეოგრაფიისა და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებების მასწავლებელს შეუძლია:

a) ისტორია

*ა.ა) მიმართულება ისტორიული დრო:*

ა.ა.ა) ქრონოლოგიური ერთეულების სისტემის გამოყენება;

ა.ა.ბ) ისტორიული მოვლენებისა და ფაქტების შესაბამის ისტორიულ ეპოქებთან დაკავშირება.

*ა.ბ) მიმართულება ისტორიული ინტერპრეტაცია:*

ა.ბ.ა) ისტორიული მოვლენების (პიროვნებების) განსხვავებული ინტერპრეტაციების არსებობის მიზეზებზე მსჯელობა;

ა.ბ.ბ) ერთი და იმავე ისტორიული მოვლენის (პიროვნების) განსხვავებული ინტერპრეტაციების ანალიზი და შეფასება.

*ა.გ) მიმართულება ისტორიული კვლევა:*

ა.გ.ა) პირველადი და მეორადი წყაროების ანალიზი;

ა.გ.ბ) ისტორიული კვლევის დაგეგმვა და ჩატარება.

*ა.დ) მიმართულება კომუნიკაცია:*

ა.დ.ა) მსჯელობა სხვადასხვა ეპოქაში საქართველოსა და მსოფლიოში მომხდარი მნიშვნელოვანი პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული ცვლილებების შესახებ;

ა.დ.ბ) მსჯელობა მსოფლიო რელიგიების არსისა და სხვადასხვა ეპოქის საზოგადოების ცხოვრებაში რელიგიის როლის შესახებ;

ა.დ.გ) მსჯელობა თანამედროვე ეპოქასა და წარსულში სხვადასხვა კულტურის ურთიერთობისა და ურთიერთგავლენის შესახებ.

ა.დ.დ) მსჯელობა საქართველოსა და მსოფლიოში ამა თუ იმ კონკრეტულ ეპოქაში მომხდარი პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურულ-რელიგიური პროცესების ურთიერთმიმართებების შესახებ;

ა.დ.ე) არგუმენტირებული ესეის დაწერა ისტორიულ თემატიკაზე;

ა.დ.ვ) ისტორიული თემის დაწერა დამოუკიდებლად ჩატარებული კვლევის საფუძველზე.

## **ბ.)გეოგრაფია**

*ბ.ა) მიმართულება დრო და სივრცე:*

ბ.ა.ა) რუკის ენის გაგება; რუკის, ისტორიულ-გეოგრაფიული საშუალებებისა (სქემა, დიაგრამა, ფოტო, ცხრილი, გრაფიკი) და გეოგრაფიული ხელსაწყოების გამოყენებით ინფორმაციის მოძიება;

ბ.ა.ა.ა) სივრცეში ორიენტაცია – იცის ჰორიზონტის მხარეები, გრადუსთა ბადე; შეუძლია განსაზღვროს ადგილის მდებარეობა;

ბ.ა.ა.ბ) ლეგენდის გამოყენებით სიმბოლოების აღქმა;

ბ.ა.ა.გ) მასშტაბის აღქმა - მასშტაბის გამოყენებით ადგილის და მანძილების შედარება, კარტოგრაფიული პროექციების განსხვავება;

ბ.ა.ბ) რუკებიდან და სხვა გეოგრაფიული საშუალებებიდან (ფოტოები, გრაფიკები, ცხრილები, დიაგრამები და სხვა) მოპოვებული ინფორმაციის დაკავშირება გეოგრაფიულ ცოდნასთან და ამის საფუძველზე ადგილის, მოვლენისა და პროცესების დახასიათება, კანონზომიერებების დადგენა;

ბ.ა.გ) შეუძლია რელიეფის, ჰიდროგრაფიული ქსელის, რესურსების, განსახლებების, მოსახლეობის, სოციალური და ეკონომიკური სისტემების, სატრანსპორტო სისტემის შესახებ ინფორმაციის მოძიება-ანალიზი.

ბ.ა.დ) ისტორიულ-გეოგრაფიული საშუალებების თემატური ანალოგების შედგენა.

*გ) მიმართულება გეოგრაფიული კვლევა:*

გ.ა) თემატიკის შესაბამისი გეოგრაფიული კვლევის (მათ შორის საველეს) დაგეგმვა;

გ.ბ) პრობლემის, გეოგრაფიული კვლევის მიზნის, მისი გადაჭრის გზებისა და მიმართულების განსაზღვრა;

გ.გ) გეოგრაფიული კვლევისათვის საჭირო ინფორმაციის შეგროვება, მონაცემთა ორგანიზება;

გ.დ) გეოგრაფიული კვლევის განსახორციელებლად მოპოვებული ინფორმაციის ანალიზი და დამუშავება;

გ.ე) გეოგრაფიული პრობლემის გადაჭრა, კვლევის შედეგების არგუმენტირებულად წარმოჩენა;

გ.ვ) გეოგრაფიული თემის სტრუქტურული ორგანიზაცია.

*დ) მიმართულება გეოგრაფიული ინტერპრეტაცია:*

დ.ა) გეოგრაფიული ტერმინებისა და ცნებების ადეკვატური გამოყენება;

დ.ბ) გავრცელებული გეოგრაფიული სტერეოტიპების კონტრარგუმენტაცია;

დ.გ) გეოგრაფიული ფაქტების მოსაზრებისგან განსხვავება;

დ.დ) გეოგრაფიული ინფორმაციის საფუძველზე პროგნოზების გაკეთება და მოდელის შექმნა (გეოგრაფიულ კონტექსტში);

დ.ე) სხვადასხვა ფორმატში (წერიტი, ზეპირი, ვიზუალური) წარმოდგენილი ინფორმაციის გააზრება და აღქმად ფორმატში წარმოჩენა.

*ე) მიმართულება კომუნიკაცია:*

ე.ა) რუკებისა და სხვა გეოგრაფიული საშუალებების გამოყენებით საკუთარი მოსაზრებების გამოხატვა;

ე.ბ) გეოგრაფიული კვლევის შედეგების წარმოჩენისათვის აუცილებელი უნარ-ჩვევების გამოვლენა;

ე.გ) მოვლენებსა და პროცესებს შორის მიზეზ-შედეგობრივ კავშირებზე მსჯელობა;

ე.დ) გეოგრაფიული თემის დაწერა;

ე.ე) გეოგრაფიული დავალების სპეციფიკის გათვალისწინებით სამუშაოს დანაწილება, განხილვა და სხვ.;

ე.ვ) დამუშავებული გეოგრაფიული თემის პრეზენტაცია.

ვ) სამოქალაქო განათლება:

*ვ.ა) მიმართულება კვლევა:*

ვ.ა.ა) საზოგადოებრივ ცხოვრებაში საკუთარი შესაძლებლობების, ადგილისა და მნიშვნელობის გაანალიზება;

ვ.ა.ბ) საზოგადოებრივი ცხოვრებისათვის მნიშვნელოვანი მოვლენებისა და პროცესების ამოცნობა და გაანალიზება;

ვ.ა.გ) საზოგადოებრივი, რელიგიური, საგანმანათლებლო, სამართლებრივი, სახელმწიფო და ეკონომიკური ინსტიტუტების ფუნქციებისა და მნიშვნელობის გაანალიზება. დემოკრატიული პრაქტიკის ანალიზი ქვეყნის ინტერესებთან, ტრადიციებთან და ღირებულებებთან მიმართებაში.

*ზ) მიმართულება შეფასება:*

ზ.ა) საზოგადოებრივ მოვლენებსა და პროცესებთან მიმართებაში პოზიციის გამომუშავება და არგუმენტირებულად დაცვა;

ზ.ბ) საზოგადოებრივ მოვლენებსა და პროცესებთან მიმართებაში სხვადასხვა მიდგომისა თუ პოზიციის კრიტიკულად შეფასება;

ზ.გ) მოვლენების, პროცესებისა და პოზიციების შეფასებისას შესაბამისი კრიტერიუმების გამოყენება.

*თ) მიმართულება კომუნიკაცია:*

თ.ა) საზოგადოებრივი ინტერესების განსახორციელებლად მოსწავლეებთან, კოლეგებთან, მშობლებთან, სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა;

თ.ბ) საზოგადოებრივ საკითხებზე მსჯელობისას სხვადასხვა არგუმენტისა და გამოხატვის ფორმების მიზნობრივად გამოყენება;

თ.გ) იმ პროცესებსა თუ გადაწყვეტილებებში მონაწილეობა, რომლებიც ეხება მოსწავლეებისა და საკუთარ პიროვნულ განვითარებას, მშობლებისა და სკოლის, საზოგადოების ინტერესებს.

**მუხლი 40.** საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საქართველოს ისტორიის, საქართველოს გეოგრაფიისა და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებების მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საქართველოს ისტორიის, საქართველოს გეოგრაფიისა და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებების მასწავლებელმა იცის:

a) ისტორია

ა.ა) ისტორიის შესავალი:

ა.ა.ა.) ისტორიის დამხმარე დისციპლინები; ისტორიული წყაროები: წერილობითი, ნივთიერი, ეთნოგრაფიული, ზეპირი, ლინგვისტური, კინო-, ფოტო-, ფონოდოკუმენტები; მსოფლიოსა და საქართველოში ისტორიული აზრის განვითარება (ძველი სამყაროსა და შუა საუკუნეების მემკვიდრეები, ახალი ეპოქის ისტორიკოსები, XIX-XX საუკუნეების ისტორიკოსები).

ა.ა.ბ) დრო და კალენდარი: ისტორიული დროის ერთეულები: წელი, საუკუნე, ათასწლეული, წელთაღრიცხვის სისტემა; *კალენდარი და დროის აღრიცხვის სისტემები* (იულიუსის და გრიგორიანული კალენდრები).

ა.ა.გ) პრეისტორიული ეპოქა:

ა.ა.გ.ა) ადამიანის წარმოშობა და განვითარება; მისი განსახლება მსოფლიოში; ნეოლითური რევოლუცია; უძველესი რელიგიური წარმოდგენები; პრეისტორიული ეპოქის ადამიანი საქართველოს ტერიტორიაზე.

ა.ბ) ქართველი ხალხის წარმომავლობის საკითხი;

ა.გ) ძველი აღმოსავლეთი:

ა.გ.ა) შუამდინარეთი (ადგილმდებარეობა, მოსახლეობა და მისი საქმიანობა, მითები და ღმერთები, ძველი ბაბილონი, ჰამურაბის კანონები; ახალასურული სამეფო); აქემენიანთა იმპერია (ადგილმდებარეობა, კიროს II და დარიოს I; სახელმწიფო მმართველობის სისტემა, დამწერლობა და რელიგია).

ა.დ) სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ტომთა უძველესი გაერთიანებები. დიაოხი და კოლხა;

ა.ე) ძველი საბერძნეთი, ელინიზმი და რომი:



ა.ე.ა) საბერძნეთის ბუნებრივი პირობები, მოსახლეობა და მისი საქმიანობა; რელიგია ადრეულ საბერძნეთში; ათენი; სპარტა; დიდი ბერძნული კოლონიზაცია; ბერძენ-სპარსელთა ომები; მაკედონიის აღზევება, ალექსანდრე მაკედონელის იმპერია და მისი დაცემა; კულტურა ძველ საბერძნეთში (განათლება, მეცნიერება, არქიტექტურა, ლიტერატურა, თეატრი, სპორტი). რომის დაარსება; იტალიის ბუნებრივი პირობები და მოსახლეობა; პატრიციები და პლებეები; რომის რესპუბლიკა (მისი დაარსება, მმართველობის სისტემა, ომი კართაგენტან, სამოქალაქო ომები, იულიუს კეისარი); რომის იმპერია (იმპერატორის ხელისუფლების დაარსება - ავგუსტუსი; იმპერიის ტერიტორია და მმართველობის სისტემა; ქრისტიანული რელიგია და მისი ფილოსოფიური არსი; ქრისტიანობის გავრცელება და ქრისტიანების დევნა; ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება; რომის იმპერიის ორად გაყოფა; რომი და ბარბაროსები; დასავლეთ

ა.ე.ბ) რომის იმპერიის დაცემა; კულტურა ძველ რომში (არქიტექტურა, ლიტერატურა, "პური და სანახაობა").

ა.ვ) საქართველო ანტიკურ ხანაში:

ა.ვ.ა) კოლხეთის სამეფო VI-III სს.; ქართლის (იბერიის) სამეფოს წარმოქმნა; იბერიის სამეფო II-I სს. და რომაელთა ლაშქრობა საქართველოში; საქართველოსა და რომის ურთიერთობა I-II საუკუნეებში.

ა.ზ) ბიზანტიის იმპერია IV- XV:

ა.ზ.ა) სახელმწიფო მმართველობის სისტემა; იუსტინიანე დიდი და "რომის სამართლის კრებული;" ჰერაკლე კეისარი. საქართველო ირან-ბიზანტიის დაპირისპირებაში; არაბები და ბიზანტიის იმპერია; ლეონ III და ხატმებრძოლეობა; განხეთქილება მსოფლიო ეკლესიაში; თურქ-სელჩუკები და ბიზანტია; ბიზანტია და საქართველო თურქ-სელჩუკთა წინააღმდეგ ბრძოლაში; ბიზანტიის დასუსტება და დაცემა (XII-XVსს.).

ა.თ) დასავლეთ ევროპა შუა საუკუნეებში (V - XIV სს.):

ა.თ.ა) ხალხთა დიდი გადასახლება; ფრანკების სამეფო (კარლოს დიდი, ფრანკების იმპერიის დაცემა), ფეოდალიზმი დასავლეთ ევროპაში; ჯვაროსნული ლაშქრობები; შუა საუკუნეების ქალაქი (ქალაქების წარმოშობა, ხელოსნობა, ვაჭრობა, ქალაქის მმართველობა და ფენები; ყოფა); ეკლესია და სამღვდლოება; ინგლისი და საფრანგეთი XII-XIV სს. (თავისუფლების დიდი ქარტია, ინგლისის პარლამენტი, გენერალური შტატები, ასწლიანი ომი - ჟანა დ' არკი).

ა.ი) საქართველო IV-XIV სს.:

ა.ი.ა) ფეოდალური ურთიერთობების ჩასახვა საქართველოში; ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება საქართველოში; ვახტანგ გორგასალი; "დიდი ომიანობა"; არაბობა საქართველოში (ისლამი და მისი ფილოსოფიური არსი, ჰაბიბ იბნ-მასლამას "დაცვის სიგელი," საქართველოში არაბთა მმართველობის სისტემა და ხარკი); საქართველოს ერთიანი ფეოდალური სახელმწიფოს წარმოშობა (ახალი ფეოდალური სამთავროების წარმოშობა; დავით კურაპალატი; ბაგრატ III; გიორგი I; ბაგრატ IV; გიორგი II; დავით IV); საქართველო XII საუკუნის მეორე ნახევარში (გიორგი III, თამარ მეფე); სახელმწიფოებრივი წყობილება და კულტურა XII-XIII საუკუნეებში; მონღოლთა ბატონობა საქართველოში (მონღოლთა ეკონომიკური და სოციალური ყოფა, მონღოლური მმართველობის დამყარება საქართველოში, ორმეფობა საქართველოში, ხალხის აღწერა და მონღოლური გადასახადები, დემეტრე თავდადებული; გიორგი V); თემურ-ლენგის შემოსევები საქართველოში და მისი შედეგები.

ა.კ) დასავლეთ ევროპა, ჩრდილოეთ ამერიკა, რუსეთი ახალ დროში (XV-XIX სს.):

ა.კ.ა) დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენები (ვასკო და გამა, კოლუმბი, მაგელანი); რენესანსი (მსოფლმხედველობა, მეცნიერება, ხელოვნება); რეფორმაცია (მარტინ ლუთერი, კალვინიზმი, რეფორმაცია ინგლისში, კონტრეფორმაცია); აბსოლუტიზმი (ლუი XIV, მერკანტილიზმი); ინგლისის რევოლუცია (სამოქალაქო ომი, კრომველი, რევოლუციის შედეგები); განმანათლებლობა (ფრანგი განმანათლებლები, ეკონომიკური თეორიები ფიზიოკრატები, ადამ სმიტი); საფრანგეთის დიდი რევოლუცია (აბსოლუტიზმის კრიზისი, მონარქიის დამხობა, იაკობინელთა დიქტატურა, რევოლუციის შედეგები); ჩრდილოეთ ამერიკა (ომი დამოუკიდებლობისათვის, ამერიკის შეერთებული შტატების შექმნა, ჯორჯ ვაშინგტონი, 1787 წლის კონსტიტუცია); რუსეთის სამეფო

(მოსკოვის ცენტრალიზებული სამეფოს შექმნა - ივანე III და ივანე IV, პეტრე I, ეკატერინე II); ნაპოლეონის ეპოქა (ნაპოლეონის აღზევება, ნაპოლეონის საგარეო პოლიტიკა და საომარი კამპანიები; კონტინენტური ბლოკადა, 1812 წლის საომარი კამპანია რუსეთში, ბრძოლა ლაიფციგთან, ვატერლოოს ბრძოლა); ინდუსტრიული რევოლუცია (ინდუსტრიალიზაცია ინგლისში, ურბანიზაცია, სოციალური ცვლილებები); იმპერიალიზმის ეპოქა (იმპერიალისტური იდეოლოგია - ინგლისი და რუსეთი; კოლონიალიზმი - ინგლისი, საფრანგეთი, რუსეთი; მარქსიზმი);

ა.ლ) საქართველო XV-XIX სს.:

ა.ლ.ა) ალექსანდრე დიდის მეფობა და ქვეყნის დაშლა სამეფო-სამთავროებად; ბრძოლა ირანისა და ოსმალეთის წინააღმდეგ XVI-XVII სს. (ბრძოლა სიხოსტასთან, ამასიის ზავი, ლუარსაბ I და სიმონ I, სამცხე-საათაბაგოსა და აჭარის ოსმალეთის მფლობელობაში გადასვლა, თეიმურაზ I და ლუარსაბ II, გიორგი სააკაძე); ვახტანგ VI; თეიმურაზ II და ერეკლე II; სოლომონ I; საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა XVI-XVIII სს.; ქართული კულტურა XVI-XVIII ს.ს.; რუსეთის მიერ ქართული სამეფო-სამთავროების გაუქმება; აჯანყებები ქართლის მთიანეთში, კახეთში, იმერეთსა და გურიაში, 1832 წლის შეთქმულება; რუსეთის მთავრობის პოლიტიკა საქართველოში 30- 50-იან წლებში; რუსეთ-თურქეთის ომები და საქართველო; ბატონყმობის გაუქმება საქართველოში; 60-70 წლების რეფორმები; “თერგდალეულები;” მარქსისტული მოძრაობა საქართველოში; პოლიტიკური მიმდინარეობებისა და პარტიების ჩამოყალიბება; ქართული კულტურა XIX საუკუნეში.

ა.მ) XX საუკუნე:

ა.მ.ა) საქართველო და მსოფლიო XX საუკუნის დასაწყისში; I მსოფლიო ომი და პარიზის სამშვიდობო კონფერენცია; საქართველო 1918-1921 წლებში; საქართველო და მსოფლიო 1921-1939 წლებში; II მსოფლიო ომი და საქართველო; მსოფლიო და საქართველო 1945-1985 წწ-ში ; “პერესტროიკა” და სსრკ-ს დაშლა; მსოფლიო და საქართველო პოსტსაბჭოთა ეპოქაში.

**b) გეოგრაფია**

ბ.ა) გეოგრაფიის შესავალი: გეოგრაფიის შესწავლის ობიექტი და მიზნები; გეოგრაფიული იდეების ჩამოყალიბების (ფორმირების) ისტორია; მოგზაურები და მოგზაურობები; გეოგრაფიული ცნებები და ტერმინები; გეოგრაფიის და გეოგრაფიული ცოდნის მნიშვნელობა; თანამედროვე გეოგრაფიული მეცნიერების სისტემა; გეოგრაფიული კვლევის მეთოდები: ტრადიციული (აღწერილობითი, შედარებით-გეოგრაფიული, კარტოგრაფიული) და თანამედროვე (მათემატიკური, აეროკოსმოსური, გეოინფორმაციული, მოდელირება); გეოგრაფიული პროგნოზირება; მდგრადი განვითარების კონცეფცია.

ბ.ბ) სივრცეში ორიენტაცია: რუკა, რუკის ენა; გლობუსი; ადგილის გეგმა; კომპასი; ჰორიზონტის მხარეები, გრადუსთა ბადე, გრძედი და განედი, ტროპიკები და პოლარული წრეები, წელიწადის დროთა და დღე-ღამის ცვლა; სასაათო სარტყელები, თარიღთა ცვლის ხაზი; მასშტაბი; კარტოგრაფიული პროექციები; სხვადასხვა ხელსაწყოთი აზომვების ჩატარება (რუკასა და ადგილზე).

გ) ფიზიკურ-გეოგრაფიული მახასიათებლები:

გ.ა) ამინდი და კლიმატი; ტემპერატურის ცვლილება განედის და სიმაღლის მიხედვით; ქარები, მათი წარმოშობა და გავრცელების კანონზომიერებები; ნალექები, მათი წარმოშობა და გავრცელების კანონზომიერებები; ამინდის პროგნოზი; მეტეოროლოგიური ხელსაწყოების გამოყენების პრინციპი; კლიმატის გავლენა მიწათმოქმედებაზე, ტრანსპორტზე, ადამიანის ჯანმრთელობაზე; ატმოსფეროს დაცვა. ატმოსფეროსთან დაკავშირებული კატასტროფული მოვლენები;

გ.ბ) ჰიდროგრაფია (მდინარეები, ტბები, მყინვარები, მიწისქვეშა წყლები, ჭაობები, წყალსაცავები), გავლენა რელიეფზე, კლიმატზე, მეურნეობაზე; წყლის რესურსების მოცულობა, გამოყენება, დაცვა. წყალთან დაკავშირებული კატასტროფული მოვლენები; ზღვებისა და ოკეანეების მდებარეობა და განფენილობა; მარილიანობა, სიღრმე, სრუტეები, ყურეები, მიქცევა-მოქცევა, დინებები, სამეურნეო გამოყენება, დაბინძურება, დაცვა; დედამიწის ქერქი, ფილების მოძრაობა; დედამიწის ზედაპირის ცვლილება; რელიეფი, გეოლოგიური პერიოდები, ტექტონიკა, ენდოგენური და ეგზოგენური პროცესები; წიაღისეული რესურსები, რესურსების მდგრადი გამოყენება; აბსოლუტური და შეფარდებითი სიმაღლე, რელიეფის ფორმები, მისი გავლენა კლიმატზე, მცენარეებზე, ცხოველებზე, მეურნეობაზე;

გ.გ) წიადაგის ტიპები და ნაყოფიერება, მცენარეთა და ცხოველთა სამყარო. ბიომრავალფეროვნება, მათი დაცვა, კონსერვაცია.

დ) საზოგადოებრივი გეოგრაფია:

დ.ა) გეოგრაფიული მდებარეობა და საზღვრები; სახასიათო ბუნებრივი ლანდშაფტები; ბუნებრივი რესურსები (გავრცელება, მნიშვნელობა, მდგრადი გამოყენება); ბუნებრივი რესურსები და მეურნეობის დარგები; რესურსების კლასიფიკაცია ამოწურვადობის მიხედვით; მიწის, წყლის, აგროკლიმატური, ტყის, მსოფლიო ოკეანის რესურსები; მოსახლეობა, მსოფლიოს დემოგრაფიული ვითარება (ისტორიული წარსულიდან დღემდე); სხვაობები და მსგავსებები ქვეყნების მიხედვით; რასები, ეთნიკური და რელიგიური სტრუქტურა (გავრცელება).

დ.ბ) შობადობა, მოკვდაობა, სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურა, შრომითი რესურსები; რეგიონების და ქვეყნების სოციალურ-დემოგრაფიული კლასიფიკაცია (სიცოცხლის ხანგრძლივობა, შობადობა, მოკვდაობა, ჯანდაცვის და განათლების დონე); დემოგრაფიული გადასვლა; დემოგრაფიული პოლიტიკა; მიგრაცია; ურბანიზაცია და განსახლება; მოსახლეობის სიმჭიდროვე; დასახლების ტიპები; დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენები, მოგზაურობა; მეურნეობის დარგები (ტრანსპორტი, ენერჯეტიკა, ვაჭრობა, ტურიზმი, სოფლის მეურნეობა, მრეწველობა, კომუნიკაციები); პოლიტიკური გეოგრაფია და გეოპოლიტიკა; ქვეყნები მმართველობის ფორმის და ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მოწყობის მიხედვით; ქვეყნები საერთაშორისო სტატუსის და საგარეო პოლიტიკური კურსის მიხედვით; მნიშვნელოვანი საერთაშორისო სამხედრო-პოლიტიკური და ეკონომიკური ორგანიზაციები (გაერთიანებები).

დ.გ) ქვეყნები სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დონის მიხედვით (ჰუმანური განვითარების ინდექსი); გაეროს ქვეყნების ტიპოლოგია; გლობალიზაციის პროცესი;

დ.დ) კაცობრიობის მდგრადი განვითარების პერსპექტივა; უმნიშვნელოვანესი გლობალური პრობლემები.

ე) საქართველოს გეოგრაფია:

ე.ა) ტერიტორიის ფორმირება; მდებარეობა და საზღვრები; საქართველო და კავკასია; ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მოწყობა; ბუნება (მნიშვნელოვანი ფიზიკურ-გეოგრაფიული მახასიათებლები); ბუნებრივი რესურსები; მოსახლეობა (გეოგრაფია, აღწერა, დემოგრაფია, მიგრაცია, ურბანიზაცია); მოსახლეობის ეთნიკური და რელიგიური სტრუქტურა; სახასიათო ბუნებრივი (მთის, ზარის, ზღვისპირა, ტყის) და ანთროპოგენული (რურალური, ურბანული) ლანდშაფტები; ინფრასტრუქტურა; მეურნეობის დარგები; კულტურული მრავალფეროვნება; საქართველო და ჰუმანური განვითარების ინდექსი; გარემოსდაცვითი პრობლემები და სტიქიური მოვლენები; ბუნების დაცვა (სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციების როლი, დაცული ტერიტორიები, წითელი წიგნი და სხვა).

ვ)სამოქალაქო განათლება:

ვ.ა) საზოგადოებრივი მეცნიერებების საფუძვლები და ძირითადი ცნებები:

ვ.ა.ა) სამყაროს, ადამიანისა და საზოგადოების წარმოშობის ძირითადი თეორიები;

ვ.ა.ბ) საზოგადოების განვითარების კანონზომიერებათა შესახებ ძირითადი თეორიები;

ვ.ა.გ) კულტურის არსი, რაობა და მისი მრავალფეროვნება;

ვ.ა.დ) მეცნიერება და მეცნიერული აზროვნების ძირითადი თავისებურებები;

ვ.ა.ე) რელიგია, როგორც კულტურული ფენომენი;

ვ.ა.ვ) საზოგადოებრივი მეცნიერებების ძირითადი მიმართულებები და ობიექტები.

ზ) საზოგადოებრივი მეცნიერებებში გამოყენებული ძირითადი მეთოდები:

- ზ.ა) დაკვირვება და ექსპერიმენტი;
- ზ.ბ) მსჯელობა – ფაქტი და მოსაზრება;
- ზ.გ) სტატისტიკა და ანალიზი;
- ზ.დ) თეორიები და დასკვნები.

თ) ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები:

- თ.ა) ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების საფუძვლები;
- თ.ბ) მათი განვითარების ძირითადი ისტორიული ეტაპები;
- თ.გ) უფლებებისა და თავისუფლებების არსი;
- თ.დ) ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების კლასიფიკაცია;
- თ.ე) ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების განმსაზღვრელი ფუძემდებლური დოკუმენტები.

ი) კონფლიქტი და მშვიდობის მშენებლობა:

- ი.ა) კონფლიქტი: მისი მართვა, გადაჭრა, ტრანსფორმაცია, კონფლიქტის ანალიზის ტექნიკები;
- ი.ბ) კონფლიქტურ სიტუაციაში ქცევის სტრატეგიები და ტიპები;
- ი.გ) სამშვიდობო განათლება;
- ი.დ) მშვიდობა, როგორც პროცესი; მისი არსი და სწავლების სტრატეგიები;
- ი.ე) ფორმალური და არაფორმალური სამშვიდობო განათლება.

კ) მშვიდობიანი თანაარსებობა და მრავალფეროვანი გარემო:

კ.ა) უმრავლესობა, უმცირესობები, მოწყვლადი ჯგუფები;

კ.ბ) თანასწორობა და დისკრიმინაცია;

კ.გ) ინტეგრაცია და ასიმილაცია;

კ.დ) სტერეოტიპები;

კ.ე) ტოლერანტობა: მისი არსი და განზომილებები.

ლ) დემოკრატიის არსი და მისი ძირითადი ინსტიტუტები:

ლ.ა) დემოკრატიის საფუძვლები და პრინციპები;

ლ.ბ) დემოკრატიის განვითარების ძირითადი ისტორიული ეტაპები;

ლ.გ) დემოკრატიული ინსტიტუტები და მათი მნიშვნელობა საზოგადოების განვითარებაში.

მ) ძირითადი საზოგადოებრივი ინსტიტუტები და მათი ურთიერთქმედება:

მ.ა) ამოქალაქო საზოგადოება: არასამთავრობო სექტორი, მედია, ინტერესთა ჯგუფები და საზოგადოებრივი გაერთიანებები.

ნ) მოქალაქეობა და მისი ასპექტები:

ნ.ა) მოქალაქეების სოციალური როლები;

ნ.ბ) მოქალაქის უფლებები, მოვალეობები და პასუხისმგებლობა;

ნ.გ) საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მოქალაქის მონაწილეობის ფორმები.

ო) გლობალური პრობლემები და მისი მოგვარების გზები:



- ო.ა) სიცოცხლის უფლება და ბავშვთა სიკვდილიანობა;
  - ო.ბ) სოციალური დაავადებები - ალკოჰოლიზმი და ნარკომანია;
  - ო.გ) არასრულწლოვანთა დამნაშავეობა;
  - ო.დ) განათლება და მისი ხელმისაწვდომობა;
  - ო.ე) დევნილები და ლტოლვილები;
  - ო.ვ) სიღარიბე და მისი დაძლევის გზები;
  - ო.ზ) ადამიანი და გარემო;
  - ო.თ) მდგრადი განვითარება და მისი ასპექტები;
  - ო.ი) არათანაბარი განვითარება და კორუფცია;
  - ო.კ) ტრეფიკინგი;
  - ო.ლ) სახელმწიფოს ძლიერების თანამედროვე მახასიათებლები და გლობალიზაცია;
  - ო.მ) საერთაშორისო სახელმწიფოთაშორისი და არასამთავრობო ორგანიზაციები.
- პ) სახელმწიფოსა და სამართლის განვითარების ძირითადი თეორიები:
- პ.ა) ძირითადი პოლიტიკური თეორიები და მათი არსი;
  - პ.ბ) სახელმწიფოს ნიშნები, ფუნქციები, მოწყობა;
  - პ.გ) სახელმწიფოს ტიპები: მმართველობის ფორმები, საზოგადოებრივი წესწყობილება და პოლიტიკური რეჟიმები;
  - პ.დ) სახელმწიფოს წარმოშობა საქართველოში და მისი განვითარების ეტაპები;
  - პ.ე) სამართლის წარმოშობა და განვითარება;
  - პ.ვ) სამართლებრივი სახელმწიფო და მისი მახასიათებლები;
  - პ.ზ) კანონის უზენაესობა და კანონიერება;

პ.თ) საერთაშორისო სამართალი (ჰუმანიტარული, გარემოსდაცვითი, ადამიანის უფლებების, შრომის და ა.შ.) და მისი მნიშვნელობა;

პ.ი) საქართველოს სახელმწიფოს კანონმდებლობა და მისი კავშირი საერთაშორისო სამართალთან (საქართველოს კონსტიტუცია).

ჟ) ეკონომიკის ძირითადი ცნებები, კატეგორიები და თეორიები:

ჟ.ა) ძირითადი ეკონომიკური სისტემები;

ჟ.ბ) ეკონომიკური კატეგორიები და კანონზომიერებები;

ჟ.გ) ბაზრები და მათი ტიპები;

ჟ.დ) ეკონომიკური საქმიანობის ტიპები, სტიმულები და კეთილდღეობა;

ჟ.ე) ფული და მისი ფუნქციები;

ჟ.ვ) ბიზნესის ორგანიზაცია და დაფინანსება;

ჟ.ზ) საზოგადოებრივი სარგებლობის საქონელი და მომსახურება;

ჟ.თ) სოციალურ-ეკონომიკური უსაფრთხოება და პოლიტიკა;

ჟ.ი) ეკონომიკური ურთიერთობების გარემო;

ჟ.კ) სახელმწიფოს ეკონომიკური ფუნქციები.

#### **მუხლი 41. სწავლების მეთოდები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის საქართველოს ისტორიის, საქართველოს გეოგრაფიისა და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებების მასწავლებელი ფლობს საგნის სწავლების მეთოდებს და შეუძლია:

ა) მოსწავლეზე და შედეგზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა:

ა.ა) გრძელვადიანი და მოკლევადიანი მისაღწევი სასწავლო მიზნების, შესაბამისი ამოცანებისა და მოსალოდნელი შედეგების განსაზღვრა;

ა.ბ) სასწავლო თემის სასწავლო პროცესის საჭიროებებისათვის მისადაგება; საზოგადოებრივი მეცნიერებების საგნობრივ პროგრამაზე დაფუძნებული ისეთი სასწავლო გეგმის შექმნა, რომელიც ითვალისწინებს მოსწავლეების ინტერესებს, ასაკობრივ თავისებურებებს, ცოდნას, შესაძლებლობებსა და გამოცდილებას;

ა.გ) ცოდნის გადაცემის, უნარ-ჩვევების გამომუშავებისა და განვითარებისათვის სწავლების სტრატეგიების განსაზღვრა;

ა.დ) ისეთი შეფასების ტიპების (განმავითარებელი და განმსაზღვრელი) შემუშავება, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელი იქნება შეფასდეს მოსწავლეთა როგორც ცოდნა, ასევე უნარ-ჩვევები;

ა.ე) შეფასების კრიტერიუმების განსაზღვრა და შეფასების ცხრილების შედგენა შემდეგი ტიპის აქტივობებისათვის: პრობლემის იდენტიფიკაცია, ინფორმაციის მოძიება, პრობლემის გადაჭრის ალტერნატიული გზების განსაზღვრა და მათი ეფექტურობის შეფასება, ისტორიულ-გეოგრაფიული საშუალებების გამოყენება, ისტორიულ-გეოგრაფიული წყაროების ანალიზი, ისტორიული და გეოგრაფიული კვლევის დაგეგმვა, ჩატარება და პრეზენტაცია, საზოგადოებრივი მეცნიერებების თემებზე საკლასო დისკუსიებში მონაწილეობა, სხვადასხვა ტიპის წერიტი დავალებების შესრულება და სხვა;

ა.ვ) სხვა საგნობრივი ჯგუფების მასწავლებლებთან ურთიერთთანამშრომლობის საფუძველზე საგნის სწავლების სტრატეგიის შემუშავება და აქტივობების დაგეგმვა.

ბ) სწავლების პროცესის წარმართვა:

ბ.ა) საზოგადოებრივი მეცნიერებების სწავლის მოტივაციის ხერხების გამოყენება;

ბ.ბ) თანამედროვე პედაგოგიური მეთოდებისა და აქტივობების გამოყენება, რათა მოსწავლეებს გაულრმავდეთ ცოდნა და განუვითარდეთ უნარები ისტორიაში, გეოგრაფიასა და სამოქალაქო განათლებაში;

ბ.გ) მოსწავლეებში კვლევითი უნარების განვითარებისა ხელშეწყობა;

ბ.დ) მოსწავლეებში საზოგადოებრივი მეცნიერებების საკითხებზე სადისკუსიო და წერიტი უნარების განვითარებისათვის ხელშეწყობა;

ბ.ე) საზოგადოებრივი მეცნიერებების შესწავლის პროცესში ყველა მოსწავლის (მათი ინდივიდუალური თავისებურებების მიუხედავად) ჩართულობის უზრუნველყოფა;

ბ.ვ) აქტივობების ისეთნაირად წარმართვა, რომ მოსწავლეებმა შეძლონ მიღებული ცოდნის ყოველდღიურ ცხოვრებასთან დაკავშირება;

ბ.ზ) მოსწავლეთათვის ხელმისაწვდომი და მოხერხებული ისტორიულ-გეოგრაფიული საშუალებების, მედია- და ტექნოლოგიური რესურსების გამოყენება (საჭიროების შემთხვევაში თავად შექმნა);

ბ.თ) აქტივობების ისეთნაირად წარმართვა, რომ მოსწავლეებს განუვითარდეთ საკუთარი კვლევისადმი კრიტიკულად მიდგომის უნარი.

გ) შეფასება:

გ.ა) საზოგადოებრივი მეცნიერებების სასწავლო მიზნების შესაბამისი შეფასების კრიტერიუმებისა და სქემების შედგენა და გამოყენება;

გ.ბ) საზოგადოებრივ მეცნიერებებში მოსწავლეთა პროგრესისა და მიღწევების მონიტორინგის წარმართვა;

გ.გ) საზოგადოებრივ მეცნიერებებში მოსწავლეთა საჭიროებების, პროგრესისა და მიღწევების აღნუსხვა და ანგარიშის სახით წარმოდგენა;

გ.დ) მომავალი სასწავლო პროცესის დასაგეგმავად შეფასების მონაცემების გამოიყენება;

გ.ე) საკუთარი სწავლების შეფასება;

გ.ვ) მისთვის შეთავაზებული თანამედროვე სწავლების კონცეფციების, მეთოდებისა და ტექნიკის კრიტიკულად შეფასება.

დ) ისტორიის, გეოგრაფიისა და სამოქალაქო განათლების სწავლება მოსწავლის პიროვნული, კულტურული განვითარებისა და ესთეტიკური აღზრდის უზრუნველსაყოფად:

დ.ა) ისეთი დავალებებისა და აქტივობების შერჩევა ან მოფიქრება, რომლებიც დაეხმარება მოსწავლეებს შემოქმედებითი უნარის განვითარებაში;

დ.ბ) ისეთი დავალებებისა და აქტივობების შერჩევა ან მოფიქრება, რომლებიც ხელს უწყობს მოსწავლეებში კრიტიკული აზროვნების უნარის განვითარებას;

დ.გ) ისეთი დავალებებისა და აქტივობების შერჩევა ან მოფიქრება, რომლებიც ხელს შეუწყობს მოსწავლეებში მაღალზნეობრივი ღირებულებების გამომუშავებასა და მაღალი გემოვნების განვითარებას;

დ.დ) ისეთი დავალებებისა და აქტივობების შერჩევა ან მოფიქრება, რომლებიც ხელს შეუწყობს მოსწავლეებში ცოდნაზე დაფუძნებული პატრიოტიზმის განვითარებას;

დ.ე) ისეთი დავალებებისა და აქტივობების შერჩევა ან მოფიქრება, რომლებიც ხელს შეუწყობს მოსწავლეების პროფესიულ ორიენტაციის ჩამოყალიბებას.

### **თავი XVII. დაწყებითი, საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის უცხო ენების მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი**

#### **მუხლი 42. მოქმედების სფერო**

ეროვნული სასწავლო გეგმა და დაწყებითი, საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის უცხო ენების მასწავლებლის სტანდარტი ევროსაბჭოს "ენების ერთიანი ევროპული სარეკომენდაციო ჩარჩოს" მითითებების გათვალისწინებით შეიქმნა. სარეკომენდაციო ჩარჩო განსაზღვრავს ენის ფლობის სამ ძირითად დონეს: A, B და ჩ. ეს სამი დონე ექვს განშტოებად იყოფა: A1, A2, B1, B2, ჩ1, ჩ2. ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით, უცხოური ენის მოსწავლის სტანდარტი მიზნად ისახავს B1 დონის დაძლევას. მასწავლებლის სტანდარტი შეესაბამება B2 დონის მოთხოვნებს.

#### **მუხლი 43. დაწყებითი, საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის უცხო ენების მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები**

დაწყებითი, საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის უცხო ენების მასწავლებელს შეუძლია:

ა) მიმართულება მოსმენა:

ა.ა) სამიზნე ენაზე მოსაუბრეთა საუბრის გაგება;

ა.ბ) საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში გაკეთებული განცხადებებისა და ინსტრუქციების გაგება;

ა.გ) ფილმების ენის გაგება, თუკი არ გამოიყენება სპეციფიკური სლენგი;

ა.დ) გარკვევით, სტანდარტულ ენაზე ჩაწერილი საინფორმაციო აუდიოჩანაწერებისა და ტელე-რადიოგადაცემების (ინტერვიუ, რეპორტაჟი, სპორტული ანგარიში, ამინდის პროგნოზი, ახალი ამბები და სხვა) გაგება;

ა.ე) შინაარსობრივად რთულ მოხსენებებში ძირითადი დედააზრის გაგება;

ა.ვ) პროფესიულ ინტერესებთან დაკავშირებით (მეთოდური, ინტერკულტურული ხასიათის) შინაარსობრივად რთული მოხსენებების გაგება;

ა.ზ) მოსმენის მიზნის განსაზღვრა და სათანადო სტრატეგიების გამოყენება.

ბ) მიმართულება ლაპარაკი:

ბ.ა) ბუნებრივად, დაუბრკოლებლად, შესაბამისი გამოთქმით გაბმულად ლაპარაკი და უცხოური ენისათვის დამახასიათებელი ინტონაციის დაცვა;

ბ.ბ) ყოფითი საკომუნიკაციო სიტუაციებისათვის თავის გართმევა (საკლასო ოთახში კომუნიკაცია, შეკვეთა, სასტუმროს დაჯავშნა, საქმიანი შეხვედრის დანიშვნა და სხვ.);

ბ.გ) ინტერაქციაში მონაწილეობა (აქტუალურ თემებზე საუბარში აქტიური მონაწილეობა);

ბ.დ) საკუთარი გრძნობების გამოხატვა და ოცნებების, იმედების, მიზნების გადმოცემა;

ბ.ე) სატელეფონო საუბრის წარმართვა;

ბ.ვ) დისკუსიის დროს არგუმენტების, ახსნა-განმარტებებისა და კომენტარების საშუალებით საკუთარი მოსაზრების გამოთქმა, დასაბუთება, დამტკიცება, რჩევის მიცემა;

ბ.ზ) პროფესიულ თემაზე ზეპირი გამოსვლის მომზადება და წარმოდგენა;

ბ.თ) პრობლემის კრიტიკულად აღწერა: დადებითი და უარყოფითი მხარეების გამოკვეთა;

ბ.ი) ყოფითი სადავო სიტუაციების მოგვარება (მაგ.: მეზობელთან, ტრანსპორტის მძღოლთან, საჯარო მოხელესთან);

ბ.კ) საუბრისას ენობრივი - ლექსიკური და გრამატიკული ნორმების დაცვა;

ბ.ლ) მოსაუბრის, აუდიტორიის განსაზღვრა და შესაბამისი რეგისტრის (ფამილარული, თავაზიანი, ოფიციალური, ნეიტრალური) შერჩევა;

ბ.მ) ზეპირმეტყველების სათანადო სტრატეგიების გამოყენება.

*გ) მიმართულება კითხვა:*

გ.ა) კორესპონდენციის \_ სხვადასხვა ხასიათის ღია ბარათის, პირადი წერილის, საქმიანი წერილის (მათი ელექტრონული ვერსიის) გაგება;

გ.ბ) პრაგმატული ტექსტების (კულინარიული რეცეპტი, კატალოგი, სამარშრუტო გეგმა, რეკლამა, აფიშა, ანონსი, აბრა, რეცეპტი, ტელე-რადიოპროგრამა, უსაფრთხოების წესები, გამაფრთხილებელი წარწერა, მენიუ, ბანკომატის, ან მობილური ტელეფონის ინსტრუქცია და სხვ.) გაგება;

გ.გ) შემეცნებით-ინფორმაციული ხასიათის ტექსტების (კულტურის, ბუნებისმეტყველების და სხვ. სფეროებიდან) გაგება;

გ.დ) პრესის (ინტერვიუ, რეპორტაჟი, ტელეპროგრამა, ქრონიკა, კომიქსი, აქტუალურ თემებზე დაწერილი სტატიები, მკითხველის გამოხმაურება და სხვა) გაგება;

გ.ე) მხატვრული ლიტერატურის (პოეზიის ნიმუშები, მემუარები, დღიური, რომანი, ნოველა, ესეი, ბიოგრაფია და სხვა) გაგება (საჭიროებისამებრ, ლექსიკონის დახმარებით);

გ.ვ) ბიოგრაფიის გაგება;

გ.ზ) პროფესიული/მეთოდური/დიდაქტიკური ტექსტების გაგება;

გ.თ) კითხვის სხვადასხვა მიზნის გამოკვეთა და შესაბამისი სტრატეგიების (გაცნობითი (ტექსტის კითხვა ზოგადი შინაარსის გასაგებად), შესწავლითი



(ტექსტის კითხვა მისი დეტალური გაგების მიზნით), ძიებითი (ტექსტის კითხვა რაიმე კონკრეტული ინფორმაციის მისაღებად)) გამოყენება.

დ) მიმართულება წერა:

დ.ა) პრაგმატული ტექსტების წერა: კულინარიული რეცეპტის, კვირის განრიგის, ანკეტის, ტელეპროგრამის, ტურისტული ბუკლეტის და სხვ. შექმნა; აპლიკაციის, ბლანკის, ანკეტის და სხვ. შევსება;

დ.ბ) მიმოწერა (ღია ბარათი, პირადი წერილი, საქმიანი წერილი და მათი ელექტრონული ვერსიები) და წერილის საშუალებით ინფორმაციის მოპოვება;

დ.გ) ბიოგრაფიის წერა;

დ.დ) შემეცნებით-ინფორმაციული ხასიათის ტექსტის წერა (ისტორიულ/კულტურულ / საბუნებისმეტყველო საკითხებზე);

დ.ე) საგაზეთო სტატიების (განცხადების, გამოხმაურების) შექმნა;

დ.ვ) საკუთარი შეხედულების, დამოკიდებულების წერილობით გადმოცემა და დასაბუთება, პრობლემის წერილობით გამოხატვა;

დ.ზ) სასწავლებელში ან სამუშაო ადგილზე წარსადგენად საკუთარი მონაცემების (მაგ. ავტობიოგრაფია) წერა;

დ.თ) სამოტივაციო წერილის წერა;

დ.ი) წერისას ლექსიკური და გრამატიკული ნორმების დაცვა;

დ.კ) წერის მიზნის განსაზღვრა და წერის სტრატეგიების გამოყენება;

დ.ლ) წერილობითი ტექსტის ფორმისა და სტილის დაცვა მიზნისა და აუდიტორიის გათვალისწინებით.

**მუხლი 44. დაწყებითი, საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის უცხო ენების მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა**

1. დაწყებითი, საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის უცხო ენების მასწავლებლის სტანდარტის შინაარსი არის იმ ენობრივი მასალის ნაკრები, რომელიც

სტანდარტში დადგენილი საკომუნიკაციო უნარ-ჩვევების განსავითარებლად გამოიყენება. უცხო ენების მასწავლებელს შეუძლია ასწავლოს ქვემოთ მოცემული ლექსიკისათვის განკუთვნილი ერთ-ერთი თემა.

2. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის უცხო ენების მასწავლებელმა იცის:

ა) პიროვნების იდენტიფიკაცია: სახელი, გვარი, მისამართი, ტელეფონის ნომერი, დაბადების ადგილი და თარიღი, ასაკი, სქესი, ოჯახური მდგომარეობა, ეროვნება, წარმომავლობა, მოქალაქეობა, რელიგიური კუთვნილება, სამუშაო ადგილი, გარეგნობა, ხასიათის თვისებები, ემოცია, გემოვნება, ურთიერთობები (მაგ.: ოჯახის წევრები, ნათესავები, მეზობლები, ნაცნობები);

ბ) საცხოვრებელი გარემო: ბინა, სახლი, ოთახის ტიპები (მაგ.: საძინებელი, სამზარეულო, სააბაზანო...), სახლის ნაწილები (მაგ.: სარდაფი, სახურავი, კიბე...), ავეჯი, დეკორაცია (მაგ.: ხალიჩა, ნახატი, სარკე...), კომუნალური გადასახადები (მაგ.: ქირა, დენის/წყლის/ტელეფონის/გათბობის გადასახადი...), ტექნიკური ხელსაწყოები (მაგ.: უთო, შხაპი, სარეცხი მანქანა, მაცივარი, ტელევიზორი...), ქალაქი (მაგ.: ქუჩა, ტროტუარი, ლამპიონი, გადასასვლელი...), სოფელი (მაგ.: მინდორი, ფერმა, ეზო...);

გ) დედამიწა და სამყარო: კოსმოსი (მაგ.: მზე, მთვარე, ვარსკვლავი, პლანეტა...), გეოგრაფია (მაგ.: ეკვატორი, ტროპიკი, ჩრდილოეთი, სამხრეთი...), კონტინენტები და სახელმწიფო (მაგ.: ჰიმნი, საზღვარი, დედაქალაქი...), ამინდი (მაგ.: ჰავა, წვიმა, თოვლი, მზე...), ლანდშაფტი (მაგ.: მთა, ბარი, ტყე...), ფლორა და ფაუნა (მაგ.: შინაური და გარეული ცხოველები, ფრინველები, მწერები, მცენარეები, თევზები, ხეები, ყვავილები...);

დ) ყოფა: ძილი (მაგ.: სიზმარი, დაძინება, გაღვიძება), საუზმე, სადილი, ვახშამი, კერძის მომზადება, ბინის/სახლის მოვლა/დალაგება (მაგ.: სარეცხი, საუთოებელი, ქიმწმენდა...), საყიდლები (მაგ.: სუპერმარკეტში, ბაზარში, საფუნთუშეში, საკანცელარიო მაღაზიაში, დახლი, სალარო, ფასი, წონა...);

ე) ჯანმრთელობა და ჰიგიენა: სხეულის ნაწილები, ბანაობა (მაგ.: სააბაზანო ნივთები), ჩაცმა (მაგ.: ტანსაცმელი, ფეხსაცმელი, აქსესუარები, კოსმეტიკური საშუალებები, პარფიუმერია) საპარიკმახეროში (მაგ.: ვარცხნილობა, თმის ფერი...), ექიმთან (მაგ.: საავადმყოფო, დაზღვევა, ქირურგი, ანალიზი, რეცეპტი, წამალი, აფთიაქი...);

ვ) გართობა, თავისუფალი დრო, სპორტი, ჰობი: კაფე, რესტორანი, კინო (მაგ.: მსახიობი, რეჟისორი, სცენარი, ეკრანი...), კონცერტი (მაგ.: ოპერა, თეატრი, ბალეტი, სპექტაკლი, დრამა, კომედია...), დისკოთეკა, სტადიონი, სპორტის სახეობები, სპორტული ტერმინოლოგია და შეჯიბრები (მაგ.: ფეხბურთი, ჩოგბურთი, სპორტსმენი, გუნდი, მწვრთნელი, მსაჯი, ჩემპიონატი...), წიგნი (მაგ.: ნოველა, მოთხრობა, ავტორი, პოეზია, ყდა, გამოცემა...);

ზ) მედია: რადიო/ტელევიზია (მაგ.: გადაცემა, წამყვანი, პროგრამა...), ბეჭდური პრესა (მაგ.: ჟურნალი, გაზეთი, სტატია, სათაური, განცხადება...), ინტერნეტი (მაგ.: ელექტრონული ფოსტა, ვებ-გვერდი, ფორუმი, ჩეტი...), მობილური ტელეფონი (მაგ.: კლავიატურა, სმს, დარეკვა/ზარი...);

თ) ტრანსპორტი და მოგზაურობა/დასვენება:ველოსიპედი, ავტომობილი, ტაქსი (მაგ.: ავტომობილის მარკები, სალონი, ძარა, საბარგული, საბურავი...), ავტობუსი (მაგ.: რეისი, დანიშნულების ადგილი...), გემი (მაგ.: პორტი, კაიუტა, კაპიტანი...), თვითმფრინავი (მაგ.: აეროპორტი, ბარგი, საბაჟო, პასპორტი...), მეტრო და მატარებელი (მაგ.: სადგური, ესკალატორი, მიწისქვეშა გადასასვლელი...), ბილეთის აღება, დაჯავშნა, არდადეგები, შვებულება (მაგ.: ზამთრის კურორტი, თხილამური, ციგა, ზაფხულის კურორტი, გარუჯვა, ცურვა...), სასტუმრო (მაგ.: ნომერი, ჯავშანი, მომსახურება, რეგისტრაცია...);

ი) განათლება: სკოლა (მაგ.: გაკვეთილი, მასწავლებელი, სასკოლო ნივთები, სასკოლო საგნები...), უმაღლესი განათლება (მაგ.: უნივერსიტეტი, პროფესიული სასწავლებელი, ლექცია, დეკანი, გამოცდა, ბიბლიოთეკა, სამეცნიერო ხარისხი...);

კ) ბანკი: საბანკო ოპერაციები (მაგ.: ფულის გადარიცხვა, ანგარიშის გახსნა, ვალუტის გაცვლა...), ბანკომატი (მაგ.: პინ-კოდი, თანხის აღება...);

ლ) საქმიანი კონტაქტები: საქმიანობის წარმოჩენა/პრეზენტაცია, საქმიანი დოკუმენტაცია (მაგ.: სამოტივაციო წერილი, განაცხადის შეტანა, რეზიუმე, განცხადებაზე გამომხმარება), საქმიანი შეხვედრა, სამსახური (მაგ.: სამუშაო საათები და გრაფიკი, დასაქმება, დასვენების დღეები, შემოსავალი, გადასახადები, პენსია, მივლინება, ხელმძღვანელი, ქვეშევრდომი...);

მ) საზოგადოებრივი ცხოვრება: პოლიტიკა, სახელმწიფო წყობა (მაგ.: არჩევნები, კანდიდატი, ხმის მიცემა, პარტია, პრეზიდენტი, პარლამენტი, მინისტრი, მთავრობა...), სოციალური მაჩვენებლები (მაგ.: ადამიანის უფლებები, ომი, მშვიდობა, ჯარი, სიმდიდრე, სიღარიბე, გარემოს დაბინძურება, კრიმინალი, უმუშევრობა, ნარკომანია, პილიცია, სასამართლო...).

3. მეტყველების ტიპები: თხრობა, აღწერა, ახსნა-განმარტება, დასაბუთება:

ა) სამეტყველო ფუნქციები:

ა.ა) სოციალური ურთიერთობები: მისალმება, დამშვიდობება, მოკითხვა, პიროვნების/თავის წარდგენა, მობოდიშება, მადლობის გადახდა, კეთილი სურვილების გამოხატვა, წახალისება / შექება, შეთავაზება, დაპატიჟება, შეხვედრის დანიშვნა, მიმოწერის ეტიკეტი;

ა.ბ) ინფორმაციის გაცვლა: პირადი მონაცემები – სახელი, გვარი, ასაკი, მისამართი, ეროვნება, წარმომავლობა, რელიგიური კუთვნილება, პროფესია/ხელობა. ჯანმრთელობის მდგომარეობა, ამინდი, სურვილები / საჭიროებები / მოთხოვნილებები /ოცნებები და სხვ.;

ა.გ) აღწერა-დახასიათება: ადამიანის გარეგნობა, ჩაცმულობა, ხასიათი, საგნის/მოვლენის აღწერა, დადებითი/უარყოფითი შეფასება;

ა.დ) ემოციები და დამოკიდებულება: სიხარული, კმაყოფილება, ბრაზი, უკმაყოფილება, გულდაწყვეტა, სინანული, გაკვირვება, ინტერესი, ინდეფერენტულობა, დადებითი/უარყოფითი შეფასება, შთაბეჭდილება;

ა.ე) დროში ორიენტირება: დროში ლოკალიზება (საათი, Dდღე-ღამის მონაკვეთი, თარიღი, წელიწადის დრო), ქრონოლოგია, სიხშირე, თანადროულობა, ხანგრძლივობა;

ა.ვ) სივრცეში ორიენტირება: ადგილმდებარეობა, გზის/გეზის/მიმართულების/დანიშნულების ადგილის მითითება;

ა.ზ) ინსტრუქცია: ნების დართვა, აკრძალვა, რჩევა-დარიგება, თხოვნა;

ა.თ) ლოგიკური კავშირები: მიზეზი, შედეგი, ოპოზიცია, პირობითობა.

4. ინგლისური ენის გრამატიკა

ა) არსებითი სახელი – Nოუნს:

ა.ა) რიცხვი – Nუმბერ;

ა.ბ) თვლადი/უთვლადი - ჩოუნტაბლე/სნცოუნტაბლე ფორმს;

ა.გ) ბრუნება - Pოსსესსივე ფორმს.

ბ) ნაცვალსახელი - Pრონოუნს:

ბ.ა) ჩვენებითი – Dემონსტრატივე;

ბ.ბ) პირის – Pერსონალ;

ბ.გ) კუთვნილებითი – Pოსსესსივე;

ბ.დ) მიმართებითი – ლელატივე;

ბ.ე) კითხვითი – Iნტერროგატივე;

ბ.ვ) განუსაზღვრელი – Iნდეფინიტი;

ბ.ზ) უკუქცევითი/განსაზღვრებითი – ლეფლექსივე/ემპჰატიც.

გ) არტიკლი – Aრტიცლეს:

გ.ა) განსაზღვრული/განუსაზღვრელი – Dეფინიტი/Iნდეფინიტი Aრტიცლეს.

დ) ზედსართავი სახელი – Aდჯექტივეს:

დ.ა) შედარების ხარისხები - ჩომპარისონ ოფ Aდჯექტივეს.

ე) რიცხვითი სახელი – Nუმერალს:

ე.ა) რაოდენობითი/რიგობითი - ჩარდინალ/ორდინალ.

ვ) ზმნიზედა – Aდვერბ:

ვ.ა) შედარების ხარისხები – ჩომპარისონ ოფ Aდვერბს.

ზ) წინდებული – Pრეპოსიტიონს:

ზ.ა) თყუეს ოფ პრეპოსიტიონ (პოსიტიონ, დისტანცე ეტც. . .).

თ) სიტყვის წარმოება – ჭორდ-ბუილდინგ.

ი) ზმნა – Vერბ:

ი.ა) წესიერი/არაწესიერი, პირიანი/უპირო/მოდალური/ფრაზული -  
ლეგულარ/ირრეგულარ, ფინიტე/ნონ-ფინიტე, მოდალ ვერბს, კჰრასალ ვერბს;

ი.ბ) სრულმნიშვნელოვანი/დამხმარე – Mაინ / Aუხილიარყ ვერბს;

ი.გ) გარდამავალი/გარდაუვალი – თრანსიტივე / ინტრანსიტივე Vერბს.

კ) კავშირი – ჩონჯუნცტიონს:

კ.ა) მაერთებელი / მაქვემდებარებელი – ჩოორდინატინგ /შუბორდინატინგ;

ლ) წინადადება – შენტენცე თყუეს:

ლ.ა) მარტივი/რთული თანწყობილი/ქვეწყობილი – შიმპლე/ჩომპოუნდ/ჩომპლექს;

ლ.ბ)მტკიცებითი/უარყოფითი/კითხვითი -  
Aფფირმატივე/Nეგატივე/Iნტერროგატივე/Iმპერატივე;

ლ.გ) მთავარი/დამოკიდებული – Main კლაუსე, შუბორდინატე კლაუსეს;

ლ.დ) წინადადების წევრები - Partს ოფ ტჰე სენტენცე.

## 5. რუსული ენის გრამატიკა

ა) მორფოლოგია - Морфология :

ა.ა) არსებითი სახელი - Имя существительное:

ა.ა.ა) Разряды имен существительных (конкретные, абстрактные, вещественные, собирательные, разносклоняемые, несклоняемые);

ა.ა.ბ) Постоянные признаки: одушевленные, неодушевленные, собственные, нарицательные, род;

ა.ა.გ) Непостоянные признаки: число, падеж;

ა.ა.დ) Типы склонения;

ა.ა.ე) Синтаксическая роль: в предложении может являться подлежащим, дополнением, несогласованным определением и т.д.

ა.ა.ვ) Правописание имен существительных.

ა.ბ) ზედსართავი სახელი - Имя прилагательное:

ა.ბ.ა) Формы имен прилагательных;

ა.ბ.ბ) Разряды имен прилагательных (качественные, относительные, притяжательные);

ა.ბ.გ) Степени сравнения;

ა.ბ.დ) Непостоянные признаки: полное или краткое, степень сравнения, род, число, падеж;

ა.ბ.ე) Синтаксическая роль: в предложении может являться определением, именной частью составного сказуемого и т.д.;

ა.ბ.ვ) Правописание имен прилагательных.

ა.გ) რიცხვითი სახელი -Имя числительное:



ა.გ.ა) Простые, сложные, составные;

ა.გ.ბ) Разряды имен числительных (количественные, порядковые, собирательные, дробные);

ა.გ.გ) Непостоянные признаки: род, число, падеж;

ა.გ.დ) Склонение числительных;

ა.გ.ე) Синтаксическая роль: количественные – любой член предложения, порядковые – определение и т.д.;

ა.გ.ვ) Правописание имен числительных.

ა.დ.) ნაცვალსახელო –Местоимение:

ა.დ.ა) Разряды местоимений (личные, вопросительные, относительные, притяжательные, указательные, определительные, неопределенные, отрицательные, возвратное);

ა.დ.ბ) Склонение местоимений;

ა.დ.გ) Непостоянные признаки: лицо (только у личных), падеж, число, род;

ა.დ.დ) Синтаксическая роль: в предложении подлежащее, определение, дополнение и т.д.;

ა.დ.ე) Правописание местоимений.

ა.ე.) ზმნა და ზმნური კატეგორიები- Глагол и отглаголенные формы:

ა.ე.ა) ზმნა -Глагол :

ა.ე.ა.ა.) Инфинитив;

ა.ე.ა.ბ.) Постоянные признаки: вид, спряжение, переходность;

ა.ე.ა.გ.) Непостоянные признаки: наклонение, число, время, лицо, род;

ა.ე.ა.დ.) Спряжение, разноспрягаемые глаголы;

ა.ე.ა.ე.) Разряды глаголов ( глаголы движения и т.д.);

ა.ე.ა.ვ.) Синтаксическая роль: в предложении неопределенная форма – любой член предложения, личные формы – сказуемое;

ა.ე.ა.ზ.) Правописание глаголов.

ა.ე.ბ) მიმღეობა –Причастие:

ა.ე.ბ.ა.) Постоянные признаки: время, залог, вид;

ა.ე.ბ.ბ.) Непостоянные признаки: форма (краткая, полная), род, число, падеж;

ა.ე.ბ.გ.) Склонение;

ა.ე.ბ.დ.) Синтаксическая роль: в предложении - определение, краткие страдательные – именная часть составного сказуемого;

ა.ე.ბ.ე.) Правописание причастий.

ა.ე.გ) აბსოლუტოვო– Деепричастие:

ა.ე.გ.ა.) Постоянные признаки: неизменяемая форма, вид, переходность;

ა.ე.გ.ბ.) Синтаксическая роль: в предложении – обстоятельство;

ა.ე.გ.გ.) Правописание деепричастий.

ა.ვ) ზმნიზედა –Наречие:

ა.ვ.ა) Разряды наречий (места, времени, образа действия и т.д.);

ა.ვ.ბ) Категория состояния;

ა.ვ.გ) Синтаксическая роль: в предложении – обстоятельство;

ა.ვ.დ) Правописание наречий.

ა.ზ) თანდებული –Предлог:

ა.ზ.ა) Непроизводные, производные.

ა.თ) ნაწილაკი –Частица:

ა.თ.ა) Формообразующие, отрицательные, модальные.

ა.ი) კავშირი –Союз:

ა.ი.ა) Сочинительные, подчинительные.

ა.კ) შორისდებული –Междометие: Непроизводные, производные.

ა.ლ) ორთოგრაფია –Орфография:

ა.ლ.ა) Безударные гласные в корне слова;

ა.ლ.ბ) Согласные в корне слова;

ა.ლ.გ) Гласные и согласные в приставках;

ა.ლ.დ) гласные после шипящих и Ц;

ა.ლ.ე) Гласные И, Ы после Ц;

ა.ლ.ვ) Гласные (не после шипящих) в суффиксах существительных, прилагательных, глаголов и причастий;

ა.ლ.ზ) Согласные (кроме Н) в суффиксах существительных и прилагательных;

ა.ლ.თ) Гласные Е и И в окончаниях слов;

ა.ლ.ი) Одна и две буквы Н в суффиксах;

ა.ლ.კ) Буквы Ъ и Ь;

ა.ლ.ლ) Употребление заглавных букв;

ა.ლ.მ) Различие на письме приставок НЕ- и НИ- в местоимениях и наречиях и частиц НЕ и НИ;

ა.ლ.ნ) Слитное и раздельное написание омонимичных самостоятельных и служебных слов;

ა.ლ.ო) Непроверяемые орфограммы в словах;

ა.ლ.პ) Перенос слова;

ა.ლ.ჟ) Соединительные гласные в сложных словах.

ბ) სინტაქსი და პუნქტუაცია -Синтаксис и пунктуация :

ბ.ა) შესიტყვება -Словосочетание :

ბ.ა.ა) მარტივი წინადადება -Простое предложение:

ბ.ა.ა.ა) Подлежащее и способы его выражения;

ბ.ა.ა.ბ) Сказуемое и способы его выражения ;

ბ.ა.ა.გ) Второстепенные члены предложения;

ბ.ა.ა.დ) Виды простых предложений по цели высказывания, по эмоциональной окраске, по наличию главных членов, по наличию (отсутствию) второстепенных членов;

ბ.ა.ა.ე) Знаки препинания в конце предложения;

ბ.ა.ა.ვ) Тире в простом предложении.

ბ.ა.ბ) Простое осложненное предложение:

ბ.ა.ბ.ა) Однородные члены, знаки препинания при однородных членах;

ბ.ა.ბ.ბ) Обособленные члены, знаки препинания при обособленных членах ;

ბ.ა.ბ.გ) Обращение и междометия, знаки препинания в предложениях с обращением и междометиями;

ბ.ა.ბ.დ) Вводные слова, вводные и вставные конструкции, знаки препинания в предложениях с вводными словами, вводными и вставными конструкциями.

ბ.ა.გ) რთული წინადადება - Сложное предложение :

ბ.ა.გ.ა.) Сложносочиненное предложение, знаки препинания в сложносочиненном предложении;

ბ.ა.გ.ბ) Сложноподчиненное предложение;

ბ.ა.გ.გ.) Виды сложноподчиненных предложений по значению, знаки препинания в сложноподчиненном предложении;

ბ.ა.გ.დ.) Типы бессоюзных предложений, знаки препинания в бессоюзном предложении.

ბ.ა.დ) პირდაპირი და ორიბი ნათქვამი, ციტატა - Чужая речь:

ბ.ა.დ.ა.) Прямая речь, знаки препинания в предложениях с прямой речью;

ბ.ა.დ.ბ.) Косвенная речь, знаки препинания в предложениях с косвенной речью;

ბ.ა.დ.გ.) Цитата, знаки препинания в цитатах.

ბ.ა.დ.დ.) დიალოგი – Диалог:

ბ.ა.დ.ე.) Отделение друг от друга реплик в диалоге.

გ) ფონეტიკა – Фонетика:

გ.ა) Образование звуков языка;

გ.ბ) Гласные звуки;

გ.გ) Согласные звуки;

გ.დ) Чередование звуков;

გ.ე) Роль ударения в словах.

დ) ორთოგეპია – Орфоэпия:

დ.ა) Произношение отдельных звуков, звукосочетаний, некоторых грамматических форм;

დ.ბ) Ударение.

ე) სიტყვაწარმოება – Словообразование:

ე.ა) Способы словообразования.

ვ) ლექსიკა – Лексика:

ვ.ა) Лексическое значение слова (однозначные, многозначные слова, прямое и переносное значение слов, омонимы, синонимы, антонимы);

ვ.ბ) Общеупотребительные и необщеупотребительные слова (диалектные, профессиональные и т.д.);

ვ.გ) Фразеология.

ზ) ტექსტი –Текст:

ზ.ა) Признаки текста: выраженность, автономность, цельность, упорядоченность, членимость, соотнесение содержания с темой;

ზ.ბ) Типы текста и их особенности : повествование, описание, рассуждение.

თ) მეტყველების სტილი -Стили речи, их функция и сфера употребления .



## 6. ფრანგული ენის გრამატიკა

ა) არსებითი სახელი - ლე ნომ:

ა.ა) სქესი: მდედრობითი/მამრობითი - Lე გენრე დუ ნომ : მასცულინ/ფემინინ;

ა.ბ) რიცხვი: მხოლობითი/მრავლობითი - Lე ნომბრე დუ ნომ :  
სინგულიერ/პლურიელ.

ბ) არტიკლი - L'არტიცლე:

ბ.ა) განუსაზღვრელი არტიკლი - L'არტიცლე ინდფინი, განსაზღვრული  
არტიკლი - L'არტიცლე დფინი;

ბ.ბ) შერწყმული არტიკლი - L'არტიცლე ცონტრაქტე;

ბ.გ) ნაწილობითი არტიკლი - L'არტიცლე პარტიტიფ.

გ) თვისებითი ზედსართავი სახელები - L'ადჯეცტიფ ქუალიფიკატიფ:

გ.ა) სქესი: მდედრობითი/მამრობითი - Lე გენრე დე ლ'ადჯეცტიფ :  
მასცულინ/ფემინინ;

გ.ბ) რიცხვი: მხოლობითი/მრავლობითი - Lე ნომბრე დე ლ'ადჯეცტიფ :  
სინგულიერ/პლურიელ;

გ.გ) შედარებითი და აღმატებითი ხარისხები - Lე ცომპარატიფ ეტ ლე  
სუპერლატიფ.

დ) ნაცვალსახელოვანი ზედსართავი სახელები - Lეს ადჯექტივს პრონომინაუხ:

დ.ა) კუთვნილებითი - L'ადჯექტივ პოსესსივ;

დ.ბ) ჩვენებითი - L'ადჯექტივ დემონსტრატივ;

დ.გ) განუსაზღვრელი - L'ადჯექტივ ინდფინი;

დ.დ) კითხვითი - L'ადჯექტივ ინტეროგატივ.

ე) რიცხვითი ზედსართავი სახელები - Lეს ადჯექტივს ნუმრაუხ:

ე.ა) რიგობითი - Lეს ადჯექტივს ნუმრაუხ ცარდინაუხ;

ე.ბ) რაოდენობითი - Lეს ადჯექტივს ნუმრაუხ ორდინაუხ.

ვ) ნაცვალსახელები - Lქ პრონომ:

ვ.ა) მახვილიანი და უმახვილო პირის ნაცვალსახელები - Lეს პრონომს პერსონნელს ატონეს ეტ ტონიქუეს;

ვ.ბ) ნაცვალსახელი ყ და ენ - Lეს პრონომს პერსონნელს ყ ეტ ენ;

ვ.გ) ნაცვალსახელით გამოხატული პირდაპირი და ირიბი დამატების ადგილი თხრობით და ბრძანებით კილოში - Lა პლაცე დეს პრონომს პერსონნელს ცომპლმენტს à ლ'ინდიცატიფ ეტ à ლ'იმპრატიფ ;

ვ.დ) კუთვნილებითი - Lეს პრონომს პოსესსიფს ;

ვ.ე) ჩვენებითი - Lეს პრონომს დემონსტრატიფს;

ვ.ვ) განუსაზღვრელი - Lეს პრონომს ინდფინის;

ვ.ზ) კითხვითი - Lეს პრონომს ინტეროგატიფს;

ვ.თ) მიმართებითი - Lეს პრონომს რელატიფს.

ზ) ზმნა-Lე ვერბე:

ზ.ა) I, II და III ჯგუფის ზმნები - Lეს ტროის გროუპეს დე ვერბე;

ზ.ბ) Lა სენტახე დუ ვერბე (ლეს ვერბეს ინტრანსიტიფს, ტრანსიტიფს დირეცტს/ინდირეცტს, ვერბეს à დოუბლე ცონსტრუცტიონ);

ზ.გ) Fორმე აცტივე/პასსივე, Fორმე პრონომინალე, Fორმე იმპერსონნელლე:

ზ.გ.ა) დამხმარე ზმნები - Lეს დეუხ აუხილიაირეს;

ზ.გ.ბ) ზმნის პასიური ფორმა - Lა ფორმე პასსივე;

ზ.გ.გ) უკუქცევითი ზმნები - Lა ფორმე პრონომინალე;

ზ.გ.დ) უპირო ზმნები - Lა ფორმე იმპერსონნელლე.

თ) თხრობითი კილო და მისი დროები - Lე მოდე ინდიცატიფ ეტ სეს ტემპს:

თ.ა) ახლანდელი დროის გამოხატვა - L'ეხპრესსიონ დუ პრესენტ, აწმყო Lე პრესენტ;

თ.ბ) მომავალი დროის გამოხატვა - L'ეხპრესსიონ დუ ფუტურ, მარტივი მომავალი - Lე ფუტურ სიმპლე, უახლოესი მომავალი - Lე ფუტურ პროცჰე, წინარე მომავალი - Lე ფუტურ ანტერიეურ ;

თ.გ) წარსული დროის გამოხატვა - L'ეხპრესსიონ დუ პასსე:

თ.გ.ა) ნამყო უწყვეტელი - L'იმპარფაიტ;

თ.გ.ბ) წყვეტილი - Lე პასსე ცომპოსე;

თ.გ.გ) წინარე წარსული - Lე პლუს-ჟუე-პარფაიტ;

თ.გ.დ) მარტივი წარსული - Lე პასსე სიმპლე;

თ.გ.ე) ურთიერთობა ნამყო უწყვეტელი/ წყვეტილი - Lეს რელატიონს იმპარფაიტ/პასსე ცომპოსე;

თ.გ.ვ) ურთიერთობა ნამყო უწყვეტელი /მარტივი წარსული - Lეს რელატიონს იმპარფაიტ/პასსე სიმპლე;

თ.გ.ზ) დროთა შეთანხმება თხრობით კილოში - Lა ცონცორდანცე დეს ტემპს à ლ'ინდიცატიფ.

ი) კავშირებითი კილო - Lე მოდე სუბჯონცტიფ:

ი.ა) წარმოება – Fორმატიონ;

ი.ბ) აწმყო კავშირებითი - Lე სუბჯონცტიფ პრესენტ /პასსე;

ი.გ) დროთა შეთანხმება კავშირებით კილოში - ჩონცორდანცე დეს ტემპს აუ სუბჯონცტიფე .

კ) პირობითი კილო - L<sub>ე</sub> მოდე ცონდიციონნელ:

კ.ა) წარმოება – Fორმატიონ;

კ.ბ) პირობითი კილოს დროები - L<sub>ეს</sub> ტემპს დუ ცონდიციონნელ:

კ.ბ.ა) L<sub>ე</sub> პრესენტ;

კ.ბ.ბ) L<sub>ე</sub> პასსე.

ლ) ბრძანებითი კილო - L<sub>ე</sub> მოდე იმპერატივ:

ლ.ა) წარმოება - Fორმატიონ;

ლ.ბ) ფუნქციები - Vალეურს ეტ ემპლოის.

მ) უპირო კილოები - L<sub>ეს</sub> მოდეს იმპერსონნელს: ინფინიტივ ეტ პარტიციპე:

მ.ა) საწყისი კილო - L<sub>ე</sub> მოდე ინფინიტივ, ლა პროპოსიტიონ ინფინიტივე;

მ.ბ) მიმღეობა -L<sub>ე</sub> მოდე პარტიციპე:

მ.ბ.ა) აწმყო მიმღეობა - L<sub>ე</sub> პარტიციპე პრესენტ;

მ.ბ.ბ) გერუნდივი - L<sub>ე</sub> გერონდივ.

ნ) ზმნიზედები - L'ადვერბე:

ნ.ა) ადგილის ზმნიზედები L'ადვერბე დე;

ნ.ბ) დროის ზმნიზედები - L'ადვერბე დე ტემპს;

ნ.გ) რაოდენობის აღმნიშვნელი ზმნიზედები - L'ადვერბე დე ქუანტიტე;

ნ.დ) ვითარების აღმნიშვნელი ზმნიზედები - L'ადვერბე დე მანიერე;

ნ.ე) მტკიცებითი, უარყოფითი და Kკითხვითი ზმნიზედები - L'ადვერბე დე დ'აფფირმატიონ, დე ნეგატიონ, დ'ინტერროგატიონ;

ნ.ვ) შედარებითი და აღმატებითი ხარისხები - Lე ცომპარატიფ ეტ ლე სუპერლატიფ.

ო) წინდებულები - Lა პრეპოსიტიონ: მარტივი და რთული - Lეს პრეპოსიტიონს სიმპლეს ეტ ლეს ლოცუტიონს პრეპოსიტივეს.

პ) კავშირები - Lა ცონჯონცტიონ:

პ.ა) მაერთებელი - Lა ცონჯონცტიონ დე ცოორდინატიონ;

პ.ბ) მაკავშირებელი - Lა ცონჯონცტიონ დე სუბორდინატიონ.

ჟ) შორისდებული - L'ინტერჯეცტიონ;

რ) სიტყვათწარმოება - Fორმატიონ დეს მოტს;

ს) წინადადება - Lა პჰრასე;

ტ) წინადადების ტიპები - Lეს დიფფერენტს ტყპეს დე პჰრასეს;

ტ.ა) უარყოფითი წინადადება - Lა პპრასე ნგატივე ;

ტ.ბ) კითხვითი წინადადება (კითხვის დასმის სამი ფორმა) - Lა პპრასე ინტერროგატივე (ლეს ტროის ფორმეს დე ლ'ინტერროგატიონ);

ტ.გ) ძახილის წინადადება - Lა პპრასე ეხცლამატივე.

უ) მარტივი წინადადებიდან რთულისკენ - Dე ლა პპრასე სიმპლე à ლა პპრასე ცომპლექსე;

უ.ა) რთული თანწყობილი წინადადება - Lა პროპოსიტიონ ჯუხტაპოსნე ეტ ცოორდონნნე;

უ.ბ) რთული ქვეწყობილი წინადადება - Lა პროპოსიტიონ სუბორდონნნე;

უ.გ) მიმართებითი დამოკიდებული წინადადება - Lეს სუბორდონნნეს რელატივეს;

უ.დ) დამატებითი დამოკიდებული წინადადება - Lეს სუბორდონნნეს ცომპლტტივეს;

უ.ე) გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება - Lეს სუბორდონნნეს ცირცონსტანციელლეს .

ფ) ირიბი ნათქვამი - Lე დისცოურს რაპპორტე;

ფ.ა) პირდაპირი ნათქვამი -Lე დისცოურს დირეცტ;

ფ.ბ) ირიბი ნათქვამი - Lე დისცოურს ინდირეცტ;

ფ.გ) ირიბი კითხვითი - L'ინტეროგატონ ინდირეცტ.

ქ) Lეს რელაციონს ლოგიცო – ტემპორელლეს:

ქ.ა) დროის გამოხატვა - L'ეხპრესსიონ დუ ტემპს;

ქ.ბ) მიზეზის გამოხატვა - L'ეხპრესსიონ დე ლა ცაუსე;

ქ.გ) მიზნის გამოხატვა - L'ეხპრესსიონ დე ლა ცონსეჟუნცე ეტ დუ ბუტ;

ქ.დ) ოპოზიციის გამოხატვა - L'ეხპრესსიონ დე ლ'ოპოზიტიონ ეტ დე ლა ცონცესსიონ;

ქ.ე) პირობითობის გამოხატვა - L'ეხპრესსიონ დე ლა ცონდიტიონ ეტ დე ლ'ჰიპოტჰსე;

ქ.ვ) ინტენსივობისა და შედარების გამოხატვა - L'ეხპრესსიონ დე ლ'ინტენსიტე ეტ დე ლა ცომპარაისონ.

## 7. გერმანული ენის გრამატიკა

ა) არსებითი სახელი და არტიკლი:

ა.ა) გასაზღვრული არტიკლი - დერ, დიე, დას;

ა.ბ) მხოლოებითი და მრავლობითი რიცხვი;



- ა.გ) განუსაზღვრელი არტიკლი – ეინ;
- ა.დ) არსებითი სახელის უარყოფა (უარყოფითი არტიკლი) – კეინ;
- ა.ე) ნულოვანი არტიკლი - დერ Nულლარტიკელ;
- ა.ვ) არსებითი სახელის კნინობითი ფორმები: ცჰენ\ლეინ;
- ა.ზ) ბრუნება განსაზღვრულ არტიკლთან ერთად (Nომინატივ, გენიტივ, აკუსატივ, დატივ);
- ა.თ) ბრუნება განუსაზღვრელ და უარყოფით არტიკლთან ერთად (ეინ/კეინ);
- ა.ი) სუსტი ბრუნება განუსაზღვრელ და უარყოფით არტიკლთან ერთად;
- ა.კ) გეოგრაფიული დასახელებები და მათი არტიკლები.

ბ) ნაცვალსახელი:

- ბ.ა) პირის ნაცვალსახელები – პერსონალპრონომენ;
- ბ.ბ) კუთვნილებითი ნაცვალსახელები - პოსესივპრონომენ (პოსესივარტიკელ);
- ბ.გ) ჩვენებითი ნაცვალსახელები – დემონსტრაცივპრონომენ;
- ბ.დ) კითხვითი ნაცვალსახელები - ფრაგეპრონომენ;
- ბ.ე) განუსაზღვრელი და უარყოფითი ნაცვალსახელები - ინდეფინიტპრონომენ/ ნეგატივპრონომენ;
- ბ.ვ) პირნაკლი ნაცვალსახელი - სპერსონლიცჰეს პრონომენ "ეს";
- ბ.ზ) უკუქცევითი ნაცვალსახელები – ლეფლექივპრონომენ;
- ბ.თ) მიმართებითი ნაცვალსახელები - დელატივპრონომენ.

გ) ზედსართავი სახელი:

გ.ა) ზედსართავი სახელის შედარების ხარისხები: Posიტვი, Kომპარატივი, შუპერლატივი;

გ.ბ) ზედსართავი სახელის შეთანხმება არსებით სახელთან;

გ.გ) ზედსართავი სახელი არსებითის წინ;

გ.დ) შედარება (სო+Aდჯექტივი+წიე, Kომპარატივი+ალს);

გ.ე) ზედსართავი სახელის ბრუნება;

გ.ვ) ზედსართავი სახელის გაარსებითება.

დ) რიცხვითი სახელი:

დ.ა) რაოდენობითი რიცხვითი სახელი - Kარდინალზაჰლენ;

დ.ბ) რიგობითი რიცხვითი სახელი - ორდინალზაჰლენ.

ე) წინდებული:

ე.ა) ბრალდებითი ბრუნვის წინდებულები - Präპოსიტიონენ მიტ დემ Akკუსატივი;

ე.ბ) მიცემითი ბრუნვის წინდებულები - Präპოსიტიონენ მიტ დემ Daტივი;

ე.გ) მიცემითი და ბრალდებითი ბრუნვების საერთო წინდებულები  
ჭეცჰსელპრჰოსიტიონენ;

ე.დ) ნათესაობითი ბრუნვის წინდებულები - Prჰოსიტიონენ მიტ დემ გენიტივ.

ვ) ზმნა:

ვ.ა) ზმნის ფუძე და დაბოლოება - Vერბსტამმ უნდ Vერბენდუნგ;

ვ.ბ) ზმნის ძირითადი ფორმები - გრუნდფორმენ;

ვ.გ) სუსტი, ძლიერი, შერეული, დამხმარე, მოდალური, უკუქცევითი,  
თავსართმოცილებადი და შედგენილი (თავსართმოუცილებადი) ზმნები და მათი  
უღლება;

ვ.დ) აწმყო დრო - Prჰსენს;

ვ.ე) ნამყო წარსული - Prჰტერიტუმ;

ვ.ვ) ნამყო სასაუბრო დრო - Pერფეკტ;

ვ.ზ) ნამყო წინარე დრო - Plუსქუამპერფეკტ;

ვ.თ) მყოფადი დრო - Fუტურ I;

ვ.ი) მყოფადი დრო - Fუტურ II;

ვ.კ) ბრძანებითი კილო - Imპერატივ;

ვ.ლ) მიმღეობა - Partიზიპ I;

ვ.მ) მიმღეობა - Partიზიპ II;

ვ.ნ) ზმნის გარდამავლობა;

ვ.ო) ზმნური მართვა;

ვ.პ) ინფინიტიური კონსტრუქციები;

ვ.ჟ) ვნებითი გვარის წარმოება - Passივ;

ვ.რ) თხრობითი კილო - დერ ინდიკატივ;

ვ.ს) კავშირებითი კილო - კონჯუნქტივ II;

ვ.ტ) კავშირებითი კილო - კონჯუნქტივ I;

ვ.უ) ირიბი თქმა;

ვ.ფ) ზმნის გაარსებითება.

ზ) ზმნიზედა:

ზ.ა) ადგილის, დროის და ვითარების გარემოების ზმნიზედები;

ზ.ბ) ზმნიზედის შედარების ხარისხები - კომპარატიონ დერ ადვერბიენ;

ზ.გ) კითხვითი და ჩვენებითი ნაცვალსახელური ზმნიზედები -  
პრონომინალადვერბიენ.

თ) კავშირი:

თ.ა) მართებელი და მარცხმდებარებელი კავშირები: უნდ, აბერ, ოდერ, წენნ, ალს,  
წეილ, ოზწოჰლ, დასს, ბევორ, ბის, ნაცჰდემ, სეიტ, დამიტ, დესჰალბ, ენტწედერ  
ოდერ, იმმერ წენნ, უმ ზუ, ოჰნე ზუ, (ან)სტატტ ზუ.

ი) ნაწილაკი:

ი.ა) ეტწა, მალ, დენნ, ფასტ, სეჰრ, დოცკ, წირკლიცკ, ეტწას, ზიემლიცკ, განზ, წენიგსტენს, ეიგენტლიცკ, ზესონდერს, სცკლიეჟლიცკ.

კ) სიტყვაწარმოება:

კ.ა) რთულის სიტყვის წარმოება – კომპოსიტა;

კ.ბ) სუფიქსები და პრეფიქსები Vორსილბენ უნდ Nაცჰსილბენ -ისცკ, -ლიცკ, იგ, -ლოს, -ვოლლ, -არმ, -რეიცკ და სხვა;

კ.გ) დიე -ინ, დიე -ჰეიტ, დიე -უნგ, დიე -კეიტ, დიე -ტჰტ, დიე -ტიონ, დიე -იე, დიე -ეი, დიე –სცჰაფტ და სხვა.

ლ) წინადადება:

ლ.ა) მტკიცებითი წინადადება - დერ Aუსსაგესატზ;

ლ.ბ) არაკითხვითსიტყვიანი წინადადება - დიე შატზფრაგე;

ლ.გ) კითხვითსიტყვიანი წინადადება - დიე ჭორტფრაგე;

ლ.დ) ბრძანებითი წინადადება - დერ Aუფფორდერუნგსატზ;

ლ.ე) მთავარი და დამოკიდებული წინადადება - დერ Hაუპტსატზ უნდ დერ Nებენსატზ;

ლ.ვ) რთული თანწყობილი წინადადება - დიე შატზვერბინდუნგ/დიე შატზრეიჰე;

ლ.ზ) რთული ქვეწყობილი წინადადება - დას შატზგეფუგე;

ლ.თ) დამოკიდებული წინადადების ტიპები: დერ თემჰორალსატზ, დერ კონდიტიონალსატზ, დერ კასუალსატზ, დერ კონზესსივსატზ, დერ მოდალსატზ, დერ კომპარატივსატზ, დერ ადვერსატივსატზ, დერ ფინალსატზ, დერ კონსეკუტივსატზ, დერ ლოკალსატზ, დერ ლელატივსატზ;

ლ.ი) წინადადების წევრები დიე შატბუტილე (შატბუგლიედერ): დას შუბჯეკტ, დას Prადიკატ (თანამედროვე წყაროებში დას Vერბ), დას Oბჯეკტ, დიე პრადიკატივე Bესტიმმუნგ, დიე Aდვერბიალბესტიმმუნგ, დას Aტტრიბუტ.

#### მუხლი 45. სწავლების მეთოდები

დაწყებითი, საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის უცხო ენების მასწავლებელი ფლობს საგნის სწავლების მეთოდებს და შეუძლია:

a) მოსწავლეზე და შედეგზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა:

ა.ა) მოსწავლის სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით ტექსტების შერჩევა და საგაკვეთილო მიზნების განსაზღვრა მოსმენის/კითხვის უნარ-ჩვევის განსავითარებლად; დასახული მიზნების შესაბამისი დაძლევადი, სხვადასხვა ტიპისა და სირთულის მოსასმენი/საკითხავი დავალებების შერჩევა ან შედგენა, რაც ხელს შეუწყობს მოსწავლეთა მიერ ინფორმაციის ეტაპობრივად ამოცნობას;

ა.ბ) მოსწავლის სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით საგაკვეთილო მიზნების განსაზღვრა ენობრივი, ზეპირი, წერითი უნარ-ჩვევის განსავითარებლად; დასახული მიზნების შესაბამისი, განსხვავებული სირთულის სავარჯიშოების შერჩევა ან შედგენა ცოდნის ათვისების პირველი (წვდომა-გაგება), მეორე (გავარჯიშება) თუ მესამე (დაუფლების) ფაზისათვის;

ა.გ) გრძელვადიანი სასწავლო პროცესის დაგეგმვა კომუნიკაციური უნარ-ჩვევების განსავითარებლად: სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით გრძელვადიანი მიზნების განსაზღვრა, ამ მიზნების შესაბამისი დავალებების შერჩევა თუ შედგენა, მოსალოდნელი შედეგის შინაარსისა და მიზნების რუკის შედგენა, რომელშიც აისახება პროდუქტის შექმნისათვის საჭირო გრამატიკული მექანიზმები, ლექსიკა, ენობრივი კონსტრუქციები, საჭირო ენობრივი თუ

საკომუნიკაციო უნარები (წინადადებების/აზრებების აზრობრივი გადაბმ-შეკავშირება, ენობრივი კონსტრუქციის, გრამატიკული ფორმების გამოყენება, იდეების ორგანიზება, სტილის დაცვა და სხვა); ამ რუკაზე დაფუძნებით შუალედური და მოკლევადიანი მიზნების განსაზღვრა და მათი შესაბამისი განსხვავებული ტიპისა და სირთულის სავარჯიშოების შერჩევა ან შედგენა ცოდნის ათვისების პირველ (წვდომა-გაგება), მეორე (გავარჯიშება) თუ მესამე (დაუფლების) ფაზისათვის, დასახული გრძელვადიანი მიზნის ეტაპობრივად განსახორციელებლად;

ა.დ) სტანდარტის მოთხოვნების შესაბამისი ჯგუფური სამუშაოს დაგეგმვა (მაგ.: პროექტი, აქტივობები ინფორმაციულ-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით, ინტერდისციპლინარული აქტივობები/პროექტები): მიზნების განსაზღვრა, სხვა საგნებთან კავშირის დადგენა, მიზნების შესაბამისი იდეის/თემის, დავალების შერჩევა, მონაწილეთა რაოდენობისა და ფუნქციების განსაზღვრა, განხორციელების ეტაპების, გზების და საშუალებების განსაზღვრა;

ა.ე) გაკვეთილისთვის შერჩეული სავარჯიშოების/დავალებების განსახორციელებლად საჭირო დროის განსაზღვრა, თითოეული აქტივობის მსვლელობის ეტაპების დაგეგმვა და სწავლების ორგანიზების სათანადო ფორმების შერჩევა: ჯგუფური, წყვილური, ინდივიდუალური, მთელი კლასის მონაწილეობით მუშაობა; შეფასების მიზნებისა და სტრატეგიების განსაზღვრა.

ბ)შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული გაკვეთილების (საგაკვეთილო პროცესის) წარმართვა:

ბ.ა) გაკვეთილების ჩატარება გეგმის მიხედვით;

ბ.ბ) ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც ხელს უწყობს მოსწავლეთა მოტივირებას საკითხავი/მოსასმენი ტექსტის მიმართ, მაგალითად: ტექსტის შერჩევასა და მოსწავლეთა შესაძლებლობის, ინტერესებისა და ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინება, წინმსწრები სამოტივაციო აქტივობების

გამოყენება – ვარაუდების გამოთქმა, შინაარსის/ინფორმაციის მოსწავლის პირად გამოცდილებასთან დაკავშირება, მოსწავლის ცოდნის გააქტიურება, საინტერესო ამოცანების დასმა და სხვა;

ბ.გ) მოსწავლეთა მოტივირება უცხოურ ენაზე ზეპირ, თუ წერით აქტივობაში ჩასაბმელად, მაგალითად: სახალისო საკომუნიკაციო სიტუაციების, მოსწავლის ინტერესებთან და პირად გამოცდილებასთან დაკავშირებული თემების/საკითხების შერჩევა, თვითგამოხატვის საშუალების შეთავაზება, არჩევანის (თემა, ადრესატი, ფორმატი) საშუალების მიცემა, დაძლევადი სასაუბრო ამოცანების შეთავაზება და სხვა;

ბ.დ) მოსწავლეებისათვის მოსასმენი/საკითხავი ამოცანების დამოუკიდებლად გადაჭრის უნარ-ჩვევების განვითარება და მათი სათანადო სტრატეგიებით აღჭურვა, მაგალითად: ნაცნობ/არავერბალურ ელემენტებზე დაფუძნებით უცნობი ელემენტების ამოცნობა, მოსმენის/კითხვის მიზნის გათვალისწინება, კითხვის სხვადასხვა სტრატეგიის გამოყენება (გაცნობითი/ძიებითი/შესწავლითი კითხვა) ლექსიკონის გამოყენება/შედგენა და სხვა;

ბ.ე) მოსწავლეებისათვის სამეტყველო/წერითი ამოცანების დამოუკიდებლად გადაჭრის უნარ-ჩვევების განვითარება, მათი სათანადო სტრატეგიებით აღჭურვა, მაგალითად: იდეების ჩამოწერა/დახარისხება, დაგეგმვა, საჭირო ენობრივი მასალის (საკვანძო სიტყვები, გრამატიკული სტრუქტურა, ზმნის დრო და სხვა) თავმოყრა, სამუშაო ვარიანტის გაუმჯობესება თვითშეფასების/თანაშეფასების გზით, საკომპენსაციო საშუალებების გამოყენება, მეწყვილესთან გავარჯიშება და სხვა;

ბ.ვ) ენობრივ-ლექსიკური ამოცანების დამოუკიდებლად გადაჭრის უნარ-ჩვევების განვითარება, მოსწავლეების სათანადო სტრატეგიებით აღჭურვა, მაგალითად: გრამატიკულ მოდელებზე დაკვირვება და მექანიზმების/კანონზომიერების დამოუკიდებლად ამოცნობა, სქემების, სტრუქტურული მოდელების გამოყენება



გავარჯიშების პროცესში, პირადი ლექსიკონის შედგენა, დამახსოვრების სხვადასხვა ხერხის გამოყენება და სხვა;

ბ.ზ) ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც ხელს შეუწყობს თითოეული მოსწავლის ჩაბმას მოსასმენ/საკითხავ/გრამატიკულ აქტივობებში, მაგალითად: დიფერენცირებული მოთხოვნების წაყენება მოსწავლეთა შესაძლებლობების გათვალისწინებით, მოსასმენი/საკითხავი/გრამატიკული ამოცანების დასმა, კლასში პასუხების/მოსაზრებების შედარება-გაანალიზების ხელშეწყობა, მოსწავლეთა ტექსტთან/გრამატიკულ მოდელებთან მიბრუნება მოსაზრებების დასაბუთების მიზნით, კონტექსტზე დაფუძნებით ამოცნობის, ვარაუდების გამოთქმის ხელშეწყობა და სხვა;

ბ.თ) მიღწევების დამოუკიდებლად გაუმჯობესების უნარ-ჩვევების ხელშეწყობა, მაგალითად: მოსწავლეთა ჩართვა შეფასების კრიტერიუმების შემუშავების, თვითშეფასების და თანაშეფასების პროცესში; ხელშეწყობა, რომ მათ დამოუკიდებლად განსაზღვრონ პრობლემები, საკუთარი სუსტი და ძლიერი მხარეები, აღმოფხვრან ხარვეზები, მოიძიონ პრობლემათა გადაჭრის გზები, გამოიყენონ/შექმნან რესურსები (მოდელები, ცნობარი, ტაბულები, ლექსიკონი), სამუშაო დაყონ მონაკვეთებად და სხვა;

ბ.ი) დავალების ინსტრუქციების ნათლად ჩამოყალიბება/ინტერპრეტირება.

გ)მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენება შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის შეფასებისას:

გ.ა) განმავითარებელი შეფასების გამოყენება მოსწავლეთა შედეგების გაუმჯობესების მიზნით: მდგომარეობის შემოწმება ცოდნის ათვისების სამივე ფაზაში (I. წვდომა; II. გავარჯიშება; III. დაუფლება), კონკრეტული პრობლემების გამოვლენა, მათი წარმომშობი მიზეზების და სათანადო აქტივობების დაგეგმვა ამ პრობლემების აღმოსაფხვრელად;

გ.ბ) განმსაზღვრელი შეფასების გამოყენება ცოდნის ათვისების მესამე ფაზაში;

გ.გ) სასწავლო მიზნებისა და შეფასების სტრატეგიების ურთიერთშეთანხმება: მიზნების შესაბამისი შეფასების კრიტერიუმების და ხერხების შერჩევა/შემუშავება, კომპლექსური დავალებების შესაფასებლად სათანადო კრიტერიუმების სქემების (რუბრიკების) შემუშავება და თითოეული კრიტერიუმის წონის განსაზღვრა დასახული პრიორიტეტული მიზნების გათვალისწინებით;

გ.დ) შეფასების წარმოება მოსწავლეთა მრავალმხრივი განვითარების უზრუნველსაყოფად: სასწავლო პროცესში მრავალფეროვანი კრიტერიუმების შერჩევა-შემუშავება (შემოქმედებითობა, თანამშრომლობის უნარი, ორგანიზებულობა და სხვა).

დ) დაწყებითი საფეხურზე უცხოური ენის სწავლა/სწავლების სპეციფიკის გათვალისწინება:

დ.ა) სტანდარტის მოთხოვნებზე დაფუძნებით სასწავლო პროცესის დაგეგმვის, განხორციელებისა და შეფასებისას უპირატესობის მინიჭება სწავლების ისეთი სტრატეგიებისათვის, რომლებიც ააქტიურებს სენსორულ (ხედვა, ყნოსვა, გემო, სმენა, შეხება), კინესთეტურ (რეცეპტორების ერთობლიობა, რომლის საშუალებითაც ადამიანი აღიქვამს მოძრაობას), მოტორულ სისტემებთან და წარმოსახვასთან დაკავშირებულ აზროვნების (არაანალიტიკურ) პროცესებს, მაგალითად: მასალის ახსნისას თვალსაჩინოებების, ანალოგიების, იგავური ენის, მეტაფორების, მიმიკა-ჟესტიკულაციის გამოყენება, მასალის ასათვისებლად თუ ცოდნის შესაფასებლად როლების გათამაშება, მინისპექტაკლების დადგმა, დახატვა-გაფერადება, მასალის მანიპულირება, ლოტოებით თამაში, მუსიკის მოსმენა, სიმღერა, განსახიერება და სხვა;

დ.ბ) კითხვის ორი უნარ-ჩვევის – ხმამაღალი კითხვის და კითხვა-გაგების ერთმანეთისაგან გარჩევა და ორივე უნარის წარმატებით განსავითარებლად სწავლების სათანადო სტრატეგიების გამოყენება, ასევე კითხვის ჩუმი და ხმამაღალი ტექნიკების დანიშნულებისამებრ გამოყენება;

დ.გ) წერის სამი უნარ-ჩვევის – მოტორიკის, კოდირების ანუ ბგერების ასოებად ქცევისა და შექმნა-შედგენის ერთმანეთისაგან გარჩევა და სამივე უნარის განსავითარებლად სათანადო აქტივობების გამოყენება;

დ.დ) მოზარდების კომუნიკაციური უნარ-ჩვევის დაუფლებისათვის მომზადება: განსავითარებელი უნარების (მოსმენა-გაგება, სმენითი დისკრიმინაცია ანუ ბგერების სმენით გარჩევა, ხედვითი დისკრიმინაცია ანუ თვალით ასოების/მარცვლების/სიტყვების გარჩევა, მხედველობითი მეხსიერება, გამოთქმა, ტექსტების ზეპირად თქმა, ინტერაქცია, სიტყვების/მინიტექსტის გაგება კითხვის ჩუმი ტექნიკის გამოყენებით, ხმამაღალი კითხვა, ასოების მოხაზვა, სიტყვების გამოწერა, მინიტექსტის შედგენა და სხვა) გაცნობიერება და დაწყებითი საფეხურის ამა თუ იმ ეტაპზე პრიორიტეტული უნარებისა და მათი განვითარებისათვის სწავლების სტრატეგიების განსაზღვრა.

ე) უცხოური ენის სწავლება მოსწავლის პიროვნული, კულტურული და ინტერკულტურული განვითარების უზრუნველსაყოფად როგორც დაწყებით, ისე საბაზო თუ საშუალო საფეხურზე;

ე.ა) მოსწავლეთათვის ისეთი დავალებების/ამოცანების შეთავაზება, რომლებიც ხელს უწყობს შემოქმედებითი უნარების განვითარებას;

ე.ბ) მოსწავლეთათვის ისეთი დავალებების/ამოცანების შეთავაზება, რომელთა გადაჭრაც ხელს უწყობს კრიტიკული აზროვნების განვითარებას;

ე.გ) სოციალურ-კულტურული და კულტურული თვალსაზრისით მდიდარი რესურსების შერჩევა და მათზე დაფუძნებით ისეთი აქტივობების აგება, რომლებიც მოსწავლეთა ინტერესს გამოიწვევს;

ე.დ) ისეთი აქტივობების შერჩევა ან შედგენა, რომლებიც მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს, გაავლონ პარალელი უცხოურ და მშობლიურ სოციოკულტურულ სამყაროებს შორის, ამოიცნონ და გააანალიზონ მსგავსებები და განსხვავებები, დამკვიდრებული სტერეოტიპული შეხედულებები.

ვ)პირველი უცხოური ენის და მეორე უცხოური ენის სწავლების სპეციფიკის გათვალისწინება და გამოყენება.

### თავი XVIII. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ფიზიკური აღზრდის მასწავლებლის სტანდარტი

**მუხლი 46. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ფიზიკური აღზრდის  
მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ფიზიკური აღზრდის მასწავლებელს შეუძლია

*ა) მიმართულება ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება:*

ა.ა) მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დამყარება ჯანსაღი ცხოვრების წესის როლსა და მოზარდის ფიზიოლოგიურ და ფსიქოლოგიურ განვითარებას შორის;

ა.ბ) მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დამყარება ჯანსაღი ცხოვრების წესის როლსა და საზოგადოებაში პიროვნების წარმატებული ინტეგრაციის პროცესს შორის;

ა.გ) მოზარდის საზოგადოებაში ინტეგრაციის პროცესში შესაძლო საფრთხეების ანალიზი (იცივობს უსაფრთხოების წესებს, სხვადასხვა მოქმედების ხერხებს და ფლობს შესაძლო კრიტიკული სიტუაციიდან გამოსვლის საშუალებებს).

*ბ) მიმართულება მოძრაობა და მოტორული უნარ-ჩვევები:*

ბ.ა) ფიზიკური აქტივობის ყველა ძირითადი და აუცილებელი სამოძრაო უნარის წარმოჩენა;

ბ.ბ) სასკოლო და კლასგარეშე გუნდური თამაშების აღწერა-შემუშავება;

ბ.გ) სპორტული თამაშის ძირითადი წესების ჩამოყალიბება;

ბ.დ) უნარშეზღუდული მოზარდების ინტეგრაცია თანატოლებთან და მათი ჩართვა გუნდურ თამაშებში.

*გ) მიმართულება აქტიური მონაწილეობა:*

გ.ა) ორგანიზმის გაკაჟებისა და ჯანმრთელობის განმტკიცებისათვის აუცილებელი ფიზიკური აქტივობების დანერგვა და განვითარება;

გ.ბ) სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ლაშქრობების დროს ქცევის სავალდებულო წესების აღწერა-შემუშავება;

გ.გ) კლასგარეშე აქტივობების (შრომითი, სპორტული, საზოგადოებრივი და სხვა) აღწერა-შემუშავება.

**მუხლი 47. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ფიზიკური აღზრდის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ფიზიკური აღზრდის მასწავლებელმა ფიზიკურ კულტურასა და სპორტში იცის:

ა) მოძრაობის საფუძვლები, მოტორული უნარ-ჩვევების განვითარებისა და სხეულის სრულყოფისათვის აუცილებელი ვარჯიშები, მათი აუცილებლობა, პრაქტიკული მნიშვნელობა, სარგებლიანობა, რიგითობა, სიხშირე და ა.შ. (ჯგუფური და ინდივიდუალური კომპლექსური ვარჯიშები, მათი კლასიფიკაცია სხეულის სხვადასხვა ნაწილის, სამოძრაო უნარების, მოქნილობისა და სპორტული თამაშების დაუფლების შესაძლებლობათა მიხედვით), სავარჯიშო კომპლექსების მოდიფიკაცია კონკრეტულ მიზნებთან მიმართებაში, ძირითადი სპორტული სახეობები (ფეხბურთი, კალათბურთი, ფრენბურთი, მძლეოსნობა, ტანვარჯიში, დამატებით, შესაძლოა: ქართული ჭიდაობა, ხელბურთი, რაგბი, ჩოგბურთი, ცურვა, სათხილამურო სპორტი, ყინულზე სრიალი, ჰოკეი);

ბ) აქტიური შრომა და დასვენება, კლასგარეშე აქტივობების (შრომითი, სპორტული, საზოგადოებრივი და სხვა) მნიშვნელობა, სასკოლო და რეგიონალური საზოგადოებრივი აქციების მნიშვნელობა, სასკოლო და რეგიონალური სპორტული შეჯიბრებების მნიშვნელობა, სასკოლო და რეგიონალური სხვადასხვა ხანგრძლივობის და სირთულის სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ლაშქრობების მნიშვნელობა;

გ) რაციონალური კვება, საკვების მნიშვნელობა ჯანმრთელობისათვის, ჯანმრთელობისათვის მავნე და სასარგებლო საკვები, საკვების რაციონის (კალორიულობის, ხარისხის და რაოდენობის) ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე, კვების რეჟიმი, სპორტული დიეტა;

დ) პირადი და საზოგადოებრივი ჰიგიენა, საყრდენ-მამოძრავებელი სისტემის ანატომიურ-ფიზიოლოგიური აგებულება, ფიზიკური აღზრდის ჰიგიენა, სხეულის მოვლის წესები და პროცედურები, ტრავმატიზმის პროფილაქტიკა, საყოფაცხოვრებო ტექნიკის მოხმარების უსაფრთხოების წესები, საზოგადოებრივი ტრანსპორტით სარგებლობის წესები, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში არსებული პოტენციური საფრთხეები, მათგან თავის დაღწევის ხერხები და დახმარების გაწევის საშუალებები, პროფილაქტიკური მედიკამენტები და მათი დანიშნულება, ფიზიკური და სულიერი ჯანმრთელობის

ურთიერთკავშირი, თავის დაცვა სხვადასხვა დაავადებისაგან, რეგულარული სამედიცინო შემოწმების მნიშვნელობა;

ე) მავნე ჩვევები (უარყოფითი ზეგავლენა და მათზე უარის თქმა), ჰიპოდინამია, თამბაქოს, ალკოჰოლისა და ნარკოტიკების მავნე ზემოქმედება, არაჯანსაღი სქესობრივი ურთიერთობები, მავნე ჩვევების გავლენა ადამიანის ფსიქიკაზე და ხასიათზე (აპათია, აგრესია, დეპრესია, ყურადღების გაფანტვა, მეხსიერების დაქვეითება და სხვა);

ვ) ადამიანთა ურთიერთობა, თანაცხოვრების პრინციპების დაცვა, უმწეოთა მიმართ თანაგრძნობა, თვითკონტროლის და სხვათა კონტროლის მექანიზმები, სპორტული თამაშის ძირითადი წესები, პატიოსანი თამაშის წესები, ტოლერანტობა (უნარშეზღუდული ადამიანების, საპირისპირო სქესის, სხვადასხვა ასაკის, ეროვნების, რელიგიის (და ა.შ.) წარმომადგენელთა მიმართ), სხვადასხვა საზოგადოებრივ გაერთიანებასთან ურთიერთობა;

#### **მუხლი 48. სწავლების მეთოდები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის ფიზიკური აღზრდის მასწავლებელი ფლობს საგნის სწავლების მეთოდებს და შეუძლია:

a) მოსწავლეზე და შედეგზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა:

ა.ა) ჯანსაღი ცხოვრების წესის შემადგენელი ელემენტების სწავლა-სწავლების პროცესისთვის საჭირო გაკვეთილების დაგეგმვა იმგვარად, რომ გამოიწვიოს მოსწავლეთა მაქსიმალურ დაინტერესება, მოტივაციის აღძვრა; ხელი შეუწყოს დასახული მიზნების თანმიმდევრულად მიღწევას, კლასის ორგანიზებას, მართვას, მოსწავლეთა შემოწმებისა და შეფასებისათვის საჭირო ხერხებისა და მეთოდების წარმატებით გამოყენებას;

ა.ბ) მოსწავლეების მოთხოვნილებებზე (კონკრეტული მოსწავლისა და კლასის შესაძლებლობებზე, მიღწევებზე, წარუმატებლობაზე) ორიენტირებული კვლევის წარმოება. ამ მიზნიდან გამომდინარე, კოლეგებთან და სპეციალისტებთან თანამშრომლობა, რაც უზრუნველყოფს სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული შედეგების მაქსიმალურ მიღწევას;

ა.გ) ჯანსაღი ცხოვრების წესის ფორმირებისათვის აუცილებელი აქტივობების დაგეგმვა: სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით მასალების შერჩევა და საგაკვეთილო კომპლექსური მიზნების განსაზღვრა; ამ მიზნების განსახორციელებლად აუცილებელი უნარების გამომუშავება (უსაფრთხოების დაცვა, ჰიგიენური და საყოფაცხოვრებო საქმიანობა და ა.შ.); მოსწავლეთა შესაძლებლობების შესაბამისი, დაძლევადი, სხვადასხვა ტიპისა და სირთულის დავალებების (ქმედებები, სავარჯიშოები, სიტუაციური ამოცანები) შერჩევა/შედგენა, რაც ხელს უწყობს მოსწავლეებში ჯანსაღი ცხოვრების სტილის ეტაპობრივად განვითარებას;

ა.დ) ჰიგიენური და უსაფრთხოების წესების შესწავლისათვის შესაბამისი აქტივობების დაგეგმვა: სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით მოკლევადიანი საგაკვეთილო მიზნების განსაზღვრა, დასახული მიზნების შესაფერისი, სხვადასხვა სირთულის დავალებების შერჩევა/შემუშავება;

ა.ე) კომპლექსური ხასიათის სასიცოცხლო მნიშვნელობის მოძრაობითი და მოტორული უნარ-ჩვევების განვითარებისთვის აუცილებელი აქტივობების დაგეგმვა:

ა.ე.ა) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით საყრდენ-მამოძრავებელი სისტემის განვითარებისთვის შესაბამისი გრძელვადიანი მიზნების განსაზღვრა;

ა.ე.ბ) ამ მიზნების შესაბამისი კომპლექსური ვარჯიშების შერჩევა/შემუშავება;

ა.ე.გ) მოსალოდნელი შედეგის შინაარსისა და მიზნების რუკის შედგენა, რომელშიც აისახება შედეგის მისაღწევად საჭირო ვარჯიშები (კიდურების, პრესის, კისრის, თავის, სუნთქვითი და სხვა), მათი თანმიმდევრობა, ინტენსივობა და ა.შ.;

ა.ე.დ) ამ რუკაზე დაყრდნობით მოკლევადიანი მიზნების განსაზღვრა და მიზნების შესაბამისი სხვადასხვა ტიპისა და სირთულის ვარჯიშების შერჩევა/შემუშავება, რომლებიც მოსწავლეებს ეტაპობრივად განუვითარებს



კომპლექსურ, სასიცოცხლო მნიშვნელობის მოძრაობით და მოტორულ უნარ-ჩვევებს.

ა.ვ) სტანდარტის მოთხოვნების შესაბამისი კომპლექსური ხასიათის ჯგუფური აქტივობების დაგეგმვა (გუნდური თამაშების, სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ლაშქრობების, სპორტული შეჯიბრებების, მარტივი პროექტების და სხვათა გამოყენებით): მიზნების განსაზღვრა, სხვა საგნებთან კავშირების და ინტეგრაციის გზების მოძებნა, მიზნების შესაბამისი დავალებების და აქტივობების შერჩევა/შემუშავება, მონაწილეთა რაოდენობისა და ფუნქციების განსაზღვრა, განხორციელების ეტაპების, გზების და საშუალებების განსაზღვრა;

ა.ზ) დაგეგმილ აქტივობათა განხორციელებისათვის საჭირო დროის განსაზღვრა, თითოეული აქტივობის მსვლელობის ეტაპების დაგეგმვა და სწავლების ორგანიზების სათანადო ფორმების შერჩევა: გუნდური, ჯგუფური, წყვილური, ინდივიდუალური, მთელი კლასის მონაწილეობით მუშაობა;

ა.თ) დასახული მიზნების გათვალისწინებით დავალებათა/ვარჯიშთა კომპლექსების სათანადო რაოდენობის განსაზღვრა ცოდნის ათვისების პირველი (წვდომა-გაგება), მეორე (გავარჯიშება) თუ მესამე (დაუფლების) ფაზისათვის;

ა.ი) დაგეგმილი გაკვეთილისთვის შეფასების მიზნებისა და სტრატეგიების განსაზღვრა.

ბ) შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული გაკვეთილების (საგაკვეთილო პროცესის) წარმართვა:

ბ.ა) დაგეგმილი გაკვეთილების პრაქტიკაში დანერგვა;

ბ.ბ) მოსწავლეთა მოტივირება ცხოვრების ჯანსაღი წესის ფორმირებისთვისა და სასიცოცხლო მნიშვნელობის მოძრაობითი და მოტორული უნარ-ჩვევების განვითარებისთვის აუცილებელ აქტივობებში ჩასაბმელად: სახალისო პრობლემური სიტუაციების, მოსწავლის ინტერესებთან და პირად გამოცდილებასთან დაკავშირებული პრობლემების/საკითხების/ვარჯიშთა კომპლექსების შერჩევა/შემუშავება; ვარჯიშების და თამაშების შერჩევასა და მოსწავლეთა შესაძლებლობებისა და ინტერესების გათვალისწინება, წინმსწრები სამოტივაციო აქტივობების შემუშავება – ვარაუდების გამოთქმა, დაგეგმილი ვარჯიშთა კომპლექსების დაკავშირება მოსწავლეთა პირად გამოცდილებასთან,

საინტერესო აქტივობების მოფიქრება, მოსწავლეებში არსებული უნარების აქტივაცია, თვითგამოხატვის საშუალების მიცემა, სიტუაციური ამოცანების გადაჭრის გზების ძიება, ინდივიდუალური, კომპლექსური, სისტემატიზებული ვარჯიშების შეთავაზება და სხვა;

ბ.გ) მოსწავლეებისათვის ჯანსაღი ცხოვრების წესის დაუფლებისა და სასიცოცხლო მნიშვნელობის მოძრაობითი და მოტორიკის უნარ-ჩვევების, აგრეთვე, საკითხის დამოუკიდებლად გადაჭრისა და გაუმჯობესებისათვის საჭირო უნარ-ჩვევების განვითარება, მათი სათანადო სტრატეგიებით აღჭურვა: დაგეგმვა, შესაბამისი რესურსების გამოყენება და შექმნა, შეფასების კრიტერიუმების შემუშავება, თვითშეფასებასა და თანაშეფასებაში მონაწილეობა, პრობლემების, სუსტი და ძლიერი მხარეების გამოვლენა, ხარვეზების აღმოფხვრის, პრობლემათა გადაჭრის გზების დამოუკიდებლად ძიება;

ბ.დ) ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც უზრუნველყოფს ყოველი მოსწავლის ჩაბმას აქტივობებში (მათ შორის არასათანადო ფიზიკური მდგომარეობის მქონე და უნარშეზღუდული მოზარდების): დიფერენცირებული მოთხოვნების წაყენება მოსწავლეთა შესაძლებლობების გათვალისწინებით (მათ შორის ინკლუზიური სწავლება), დარბაზში შესრულებული აქტივობების შედარება-გაანალიზება, ცალკეულ ვარჯიშებთან მიბრუნება მათი სრულყოფილად დაუფლების მიზნით და სხვა;

ბ.ე) მრავალფეროვანი აქტივობებისა და სტრატეგიების გამოყენება (პირდაპირი ინსტრუქცია, კოოპერირებული შესწავლა, დისციპლინათმორისი ინსტრუქციები), რათა მაქსიმალურად უზრუნველყოფილი იყოს მოსწავლეთა მოტივაცია და წარმატებულობა;

ბ.ვ) შესაბამისი რესურსების (ინვენტარი, ინსტრუმენტები, მოწყობილობები, კომპიუტერი, ვიდეომასალა, ექსპერტების მოწვევა და სხვა) შერჩევა და ამა თუ იმ სამოდრო და მოტორული უნარ-ჩვევების განვითარებისთვის აუცილებელი მოქმედებებისა თუ ვარჯიშების შესასრულებლად ნათელი და ამომწურავი ინსტრუქციების მიცემა.

გ) შეფასების მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენება შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის უზრუნველსაყოფად:

გ.ა) განმავითარებელი შეფასების გამოყენება მოსწავლეთა შედეგების გაუმჯობესების მიზნით: მდგომარეობის შემოწმება ცოდნის ათვისების სამივე

დონეზე (I. ოპერაციის წვდომა; II. ოპერაციის გავარჯიშება; III. ოპერაციის დაუფლება), პრობლემების გამოავლენა, მათი წარმომშობი მიზეზების დადგენა და სათანადო აქტივობების დაგეგმვა;

გ.ბ) განმსაზღვრელი შეფასების გამოყენება ცოდნის ათვისების მესამე ფაზაში;

გ.გ) სასწავლო მიზნებისა და შეფასების სტრატეგიების ურთიერთშეთანხმება: მიზნების შესაბამისი შეფასების კრიტერიუმების და ხერხების შერჩევა/შემუშავება, კომპლექსური დავალებების შესაფასებლად სათანადო კრიტერიუმების სქემების (რუბრიკების) შემუშავება და თითოეულის წონის განსაზღვრა დასახული პრიორიტეტული მიზნების გათვალისწინებით;

გ.დ) შეფასების წარმოება მოსწავლეთა მრავალმხრივი განვითარების უზრუნველსაყოფად: სასწავლო პროცესში მრავალფეროვანი კრიტერიუმების შერჩევა-შემუშავება (ორიგინალურობა, ფანტაზიის უნარი, თანამშრომლობის უნარი, შემოქმედებითი უნარი, კრიტიკული აზროვნების უნარი და სხვა);

გ.ე) მოსწავლეებში ისეთი უნარ-ჩვევების განვითარება, რომლის შედეგადაც ისინი შეძლებენ სხვადასხვა სპორტული თამაშის/შეჯიბრის წინ, პროცესში და შემდგომ შეიმუშაონ შესაბამისი სამოქმედო სტრატეგიები, მოახერხონ, სიტუაციიდან გამომდინარე, მათი მოდიფიკაცია, ანალიზი და შეფასება.

დ) ფიზიკური აღზრდის სწავლების შედეგად მოსწავლის პიროვნული განვითარების უზრუნველყოფა:

დ.ა) მოსწავლეთათვის ისეთი აქტივობების/ამოცანების (პრობლემური საყოფაცხოვრებო სიტუაციური ამოცანების გადაჭრა, ვარჯიშების კომპლექსების შემუშავებაში, სპორტულ ღონისძიებებში, ინტერდისციპლინარულ აქტივობებში მონაწილეობა, სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ლაშქრობების და სხვა ღონისძიებების დაგეგმვაში მონაწილეობა) შეთავაზება, რომელიც ხელს შეუწყობს შემოქმედებითი და კრიტიკული აზროვნების უნარების განვითარებას;

დ.ბ) ისეთი აქტივობების შერჩევა/შედგენა, რომელიც ასახავს რეალურ ცხოვრებისეულ სიტუაციას და საშუალებას მისცემს მოზარდებს, პარალელური გაავლონ საკუთარ გამოცდილებას, არსებულ სოციოკულტურულ გარემოსა და საზოგადოებაში დამკვიდრებულ სხვადასხვა ტიპის ცხოვრების წესს შორის; ამოიცნონ და გააანალიზონ მსგავსება-განსხვავებები, დამკვიდრებული

სტერეოტიპული შეხედულებები, გამოიტანონ დასკვნები და მოახდინონ შეფასებები.

**თავი XIX. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების/შრომითი სწავლების მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი**

**მუხლი 49. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების/შრომითი სწავლების მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების/შრომითი აღზრდის მასწავლებელს შეუძლია (მასწავლებლის მიერ სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების ნიმუშის შექმნისას (მოცულობის გადმოცემა, ექსპერიმენტის ჩატარება მასალით, ემოციის გადმოცემა სხვადასხვა მხატვრული ხერხის გამოყენებით და ა.შ) განმსაზღვრელია ამ ხერხების ფლობის და არა ნამუშევრის შესრულების ხარისხი):

*ა) მიმართულება პრაქტიკული უნარ-ჩვევებისა და იდეების გამოხატვა ხელოვნებაში:*

ა.ა) ნამუშევრის შექმნისას კომპოზიციური განაწილების პრინციპების (წონასწორობა, პერსპექტივა, თავშეყრის წერტილი, წინა და უკანა პლანი, მასშტაბი, სიმეტრია, პროპორცია) გამოყენება;

ა.ბ) ნამუშევრის შექმნისას ცივი და თბილი, კონტრასტული ფერების, ფერთა გრადაციის გამოყენება;

ა.გ) სხვადასხვა მხატვრული ხერხის (შუქრდილი, შტრიხი, ლაქა, ბლიკი) საშუალებით საგანთა მოცულობის გამოსახვა;

ა.დ) სხვადასხვა მხატვრული ხერხის (შუქრდილი, კონტრასტი, კომპოზიციური განაწილება, სხვადასხვაგვარი მონასმი, ფაქტურა, კოლორიტი) და ეფექტების გამოყენებით ასოციაციების, ემოციების გადმოცემა;

ა.ე) სხვადასხვა ტექნიკის (ფერწერა, გრაფიკა, ძერწვა, კოლაჟი, აპლიკაცია, ტრადიციული ხელსაქმის რომელიმე სახეობა) გამოყენება;

ა.ვ) კომპიუტერული ტექნოლოგიების გამოყენება დიზაინის შესაქმნელად, პრეზენტაციის ჩასატარებლად;

ა.ზ) სასკოლო რესურსის შექმნა (თეატრალური რეკვიზიტები სასკოლო სპექტაკლებისთვის, სასკოლო სტენდები, წიგნების აკინძვა, რუკები და სხვ.) და ადეკვატური გამოყენება;

ა.თ) ექსპერიმენტის ჩატარება ნამუშევრის შექმნისას (ხელოვნების ელემენტების, პრინციპების, სხვადასხვა მასალის, ტექნიკისა და პროცედურის გამოყენებით).

*ბ) მიმართულება ხელოვნების აღქმა კონტექსტში:*

ბ.ა) ხელოვნების ნიმუშის, ავტორის, ეპოქის ამოცნობა;

ბ.ბ) სხვადასხვა ეპოქის ხელოვნების (მაგ.: ძველი აღმოსავლეთი, ანტიკური ხანა, შუა საუკუნეები, XV-XIX საუკუნეების დასავლეთ ევროპა) გარჩევა ანალიზი (შეუძლია იმსჯელოს სხვადასხვა ეპოქის დამახასიათებელ სტილისტურ ნიშნებზე (კომპოზიციური განაწილება, კოლორიტი, ხაზი, ფორმა, შესრულების მანერა), თემატიკაზე, იმაზე, თუ რა გავლენა იქონია ერთი ეპოქის ხელოვნებამ მომდევნო პერიოდის ხელოვნებაზე, ჩანს თუ არა შემოქმედის ინდივიდუალობა თითოეული ეპოქის ნიმუშებში (აღარებს ამ კუთხით ეგვიპტურ, ანტიკურ, შუა საუკუნეების, რენესანსის და სხვა ეპოქის ხელოვნებას). ნამუშევრის შინაარსის დააკავშირება ისტორიულ, პოლიტიკურ, სოციალურ და რელიგიურ კონტექსტთან (მაგ. დელაკრუას "თავისუფლება ბარიკადებზე");

ბ.გ) სხვადასხვა მხატვრული სტილის (რეალისტური და პირობითი ხელოვნების ნიმუშები (მაგ. ტიცინი, მიქელანჯელო – ბიზანტიური ფრესკები, მოზაიკა), სტილისთვის დამახასიათებელი ნიშნები (ფორმა – მოცულობითი/ბრტყელი, გარემო\_რეალური/ირეალური, პროპორციები, მასშტაბი\_რეალური/უტრირებული, დარღვეული, და სხვ.) და ძირითადი მიმდინარეობების გარჩევა ანალიზი;

ბ.დ) მსჯელობა სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების უახლეს კონცეფციებზე და ფორმებზე (ტექნოლოგია, თეორიები, გამომსახველობითი ხერხები, მასალა, რა ცვლილებები ხდებოდა ხელოვნებაში (ფერწერა, ქანდაკება, გრაფიკა, არქიტექტურა, დიზაინი და ა.შ.) და რომელი მიმდინარეობები არსებობდა მე\_20 საუკუნის დასაწყისიდან დღემდე);

ბ.ე) სახვითი ხელოვნების დარგებისა და ჟანრების ამოცნობა\_დახასია-თება, მსჯელობა მათი წარმოშობისა და განვითარების ისტორიის შესახებ.

ბ.ვ) იმის ანალიზი, თუ რატომ იყო განვითარებული ესა თუ ის დარგი სხვადასხვა ეპოქაში- (მაგ.: ქანდაკებაში\_მრგვალი ქანდაკება, ბარელიეფი, ჰორელიეფი, ჩაკვეთილი რელიეფი), რომელს ენიჭებოდა უპირატესობა და რატომ.

ბ.ზ) მსჯელობა დეკორატიულ\_გამოყენებითი ხელოვნების დარგებზე, მათი წარმოშობისა და განვითარების ისტორიაზე;

ბ.თ) მსჯელობა\_ანალიზი ქართული ხელოვნებისა და კულტურის შესახებ.

*გ) მიმართულება კომუნიკაცია და ინტერპრეტაცია:*

გ.ა) ხელოვნების ნიმუშის ანალიზი და შეფასება:

გ.ა.ა.) როგორ არის გამოყენებული ხელოვნების ელემენტები და პრინციპები ნამუ-შევარში იდეის, შინაარსის, ხასიათის, განწყობილების გადმოსაცემად (კომპო-ზიციური განაწილება, ფერი, კოლორიტი, ფაქტურა, განათება; შესრუ-ლების მანერა: მონასმი, ხაზი, ფორმა; დეტალი: პოზა, ჟესტი, გამომეტყველება, აქსესუარები და ა.შ.);

გ.ბ) სათანადო ტერმინოლოგიის გამოყენება;

გ.გ) სხვადასხვა სახის ღონისძიებების დაგეგმვა\_ორგანიზება

გ.გ.ა) აქცია, საკლასო და სასკოლო გამოფენა, ზეიმი, სპექტაკლი, ექსკურსიები მუზეუმებში, გალერეებში, ქალაქგარეთ, კულტურული მემკვიდრეობის გაცნობის მიზნით და სხვ.

**მუხლი 50. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების/შრომითი სწავლების მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების/შრომითი აღზრდის მასწავლებელმა იცის:

ა) სახვითი ხელოვნების ძირითადი ელემენტები და პრინციპები:

ა.ა) ხაზი, ფერი (ძირითადი, შედგენილი, კონტრასტული ფერები, კოლორიტი, ფერის ინტენსივობა, ნახევარტონი), შუქრდილი, ფაქტურა, ფორმა, მოცულობა; პრო-პორ-ციები; კომპოზიციური განაწილების საფუძვლები: მთლიანობა, სივრცე (ხედვის წერტილი, ჰორიზონტის ხაზი, პერსპექტივა, თავშეყრის წერტილი, წინა და უკანა პლანი) სიმეტრია, რიტმი, წონასწორობა, კონტრასტი.

ბ) ტექნიკა და პროცედურა:

ბ.ა) ფერწერის, გრაფიკის სხვადასხვა ტექნიკა, ძერწვა, აპლიკაცია, ქაღალდის პლასტიკა, მოზაიკა, კოლაჟი, კონსტრუქცია, ანაბეჭდი, კომპიუტერული ტექნოლოგიები; დეკორატიულ-გამოყენებითი საგნების დამზადება თიხის, ხის, ლითონის და სხვა მასალის თვისებების გათვალისწინებით.

გ) საქართველოს ხელოვნება და კულტურა:

გ.ა) ინფორმაცია ხელოვნების ქართველ მოღვაწეებზე და მათ შემოქმედებაზე; ქართული ხელოვნების დარგები: კედლის მხატვრობა, არქიტექტურა, მინანქარი, ოქრომჭედლობა, ქედურობა და სხვ. საქართველოს სხვადასხვა კუთხის ხელოვნება, ხალხური შემოქმედება.

დ) მსოფლიოს ხალხთა ხელოვნება და კულტურა:

დ.ა) სხვადასხვა ეპოქის ხელოვნება (ძველი აღმოსავლეთი, ანტიკური ხანა, შუა საუკუნეები, რენესანსი და სხვ.);

დ.ბ) სტილისტური ნიშნები, თემატიკა, სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების რომელი დარგი იყო განვითარებული და რატომ); ეპოქის ისტორიული, სოციალური, რელიგიური და პოლიტიკური კონტექსტი და მისი გავლენა მომდევნო პერიოდის ხელოვნებაზე;

დ.გ) თანამედროვე ხელოვნების კონცეფციები, მიმდინარეობები და ფორმები (ტექნოლოგიები, თეორიები, გამომსახველობითი ხერხები, მასალა) ხელოვნების როლი საზოგადოების ცხოვრებაში.

ე) სხვადასხვა მხატვრული სტილი და ძირითადი მიმდინარეობები ხელოვნებაში:

ე.ა) გოთური, რომანული, მანიერიზმი, ბაროკო, როკოკო, კლასიციზმი, რეალიზმი, იმპრესიონიზმი, ავანგარდიზმი (ფოვიზმი, ფუტურიზმი და სხვა).

ვ) სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების უახლესი კონცეფციები და ფორმები: ტექნოლოგია, თეორიები, გამომსახველობითი ხერხები, მასალა, რა ცვლილებები ხდებოდა ხელოვნებაში (ფერწერა, ქანდაკება, გრაფიკა, არქი-ტექტურა, დიზაინი და ა.შ.) და რომელი მიმდინარეობები ცვლიდა ერთ-მანეთს მე-20 საუკუნის დასაწყისიდან დღემდე.

ზ) სახვითი ხელოვნების დარგების და ჟანრების წარმოშობისა და განვითარების ისტორია.

## **მუხლი 51. სწავლების მეთოდები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნების/შრომითი სწავლების მასწავლებელი ფლობს საგნის სწავლების მეთოდებს და შეუძლია:

ა) მოსწავლეზე და შედეგზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა:

ა.ა) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით საგაკვეთილო მიზნების განსაზღვრა; დასახული მიზნების შესაბამისი სხვადასხვა ტიპისა და სირთულის მქონე დავალებების შერჩევა ან შედგენა ცოდნის ათვისების პირველ (წვდომა-გაგება), მეორე (გავარჯიშება), თუ მესამე (დაუფლების) ფაზი-სათვის;

ა.ბ) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით გრძელვადიანი სასწავლო პროცესის დაგეგმვა:

ა.ბ.ა) გრძელვადიანი მიზნის განსაზღვრა;

ა.ბ.ბ) ამ მიზნის განხორციელებისათვის საჭირო უნარ-ჩვევების (პრაქტიკული, საინტერპრეტაციო, ანალიზის, კვლევის, საპრეზენტაციო, კომუნიკაციური და სხვ.) დადგენა;

ა.ბ.გ) შუალედური და მოკლევადიანი მიზნების განსაზღვრა დადგენილი უნარ-ჩვევების განსავითარებლად;

ა.ბ.დ) შესაბამისი ტიპისა და სირთულის სავარჯიშოების შერჩევა ან შედგენა ცოდნის ათვისების პირველ (წვდომა-გაგების), მეორე (გავარ-ჯიშების), თუ



მესამე (დაუფლების) ფაზისათვის, რათა მოსწავლეები ეტაპობ-რივად მოემზადონ დასახული გრძელვადიანი მიზნის განსახორციელებლად.

ა.გ) სტანდარტის მოთხოვნების შესაბამისი ჯგუფური სამუშაოს დაგეგმვა (მაგ.: პროექ-ტი, აქტივობა ინფორმაციულ-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით, ინტერდისციპლინარული აქტივობები/პროექტები): მიზნების განსაზღვრა, სხვა საგნებთან კავშირის დადგენა, მიზნების შესაბამისი იდეის/თემისა და დავალების შერჩევა, მონაწილეთა რაოდენობისა და ფუნქციების განსაზღვრა, განხორციელების ეტაპების, გზებისა და საშუალებების განსაზღვრა;

ა.დ) გაკვეთილისათვის შერჩეული სავარჯიშოების/დავალებების განსახორციელებლად საჭირო დროის განსაზღვრა, თითოეული აქტივობის მსვლელობის ეტაპების დაგეგმვა და სწავლების ორგანიზების სათანადო ფორმების შერჩევა: ჯგუ-ფური, წყვილური, ინდივიდუალური, მთელი კლასის მონაწილეობით მუშაობა; შეფასების მიზნებისა და სტრატეგიების განსაზღვრა.

ბ) მოსწავლეზე და შედეგზე ორიენტირებული საგაკვეთილო პროცესის წარმართვა:

ბ.ა) გაკვეთილების ჩატარება გეგმის მიხედვით;

ბ.ბ) ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც ხელს უწყობს მოსწავლეთა მოტივირებას გასაცნობი მასალის მიმართ: მასალის შერჩევისას მოსწავლეთა შესაძლებლობისა და ინტერესების გათვალისწინება, წინმსწრები სამოტივაციო აქტივობების შემუშავება – ვარაუდების გამოთქმა, მოსწავლის პირად გამოცდილებასთან შინაარსის/ინფორმაციის დაკავშირება, მოსწავლის ცოდნის გააქტიურება, საინტერესო ამოცანების დასმა, აზრის გამოთქმისა და მსჯელობის წახალისება და სხვა;

ბ.გ) მოსწავლეთა მოტივირება სხვადასხვა სახის აქტივობაში ჩასაბმელად: მოსწავლის ინტერესებთან და მის პირად გამოცდილებასთან დაკავშირებული თემების/ საკითხების შერჩევა, თვითგამოხატვის საშუალების მიცემა, არჩევანის (თემა, მასალა, გამომსახველობითი ხერხები და სხვ.) საშუალების მიცემა, საინტერესო დავალებების შეთავაზება და სხვა;

ბ.დ) მოსწავლეებისათვის ამოცანების/პრობლემების დამოუკიდებლად გადაჭრის უნარ--ჩვევის განვითარება, მათი სათანადო სტრატეგიებით აღჭურვა: მიზნის განსაზღვრა, იდეების გენერაცია-დახარისხება, დაგეგმვა, მოდელებზე დაკვირ-

ვება, საჭირო მასალის თავმოყრა/მოძიება, ჩანახატის, ესკიზის შექმნა მომავალი ნამუშევრისათვის, შედეგის გაუმჯობესება-გადამუშავება თვით-შეფასება-სე-ბის/-თანა-შე-ფასების, მეწყვილესთან აზრის გაცვლის, ურთიერთდახმარების გზით და სხვა;

ბ.ე) ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც უზრუნველყოფს თითოეული მოსწავლის ჩაბმას საკლასო აქტივობებში: დიფერენცირებული მოთხოვნების წაყენება მოსწავლეთა შესაძლებლობების გათვალისწინებით, სხვადასხვა ტიპის-და სირთულის ამოცანების დასმა, კლასში პასუხების/მოსაზრებების შედარება-განალიზების ხელშეწყობა, საკამათო საკითხებზე დისკუსიის წახალისება და სხვა;

ბ.ვ) შედეგების დამოუკიდებლად გაუმჯობესების ხელშეწყობა: მოსწავლეთა ჩართვა შეფასების კრიტერიუმების შემუშავების, თვითშეფასებისა და თანაშეფასების პროცესში; ხელშეწყობა, რომ მათ დამოუკიდებლად განსაზღვრონ სწავლასთან დაკავშირებული პრობლემები, საკუთარი სუსტი და ძლიერი მხარეები, აღმოფხვრან ხარვეზები, მოიძიონ პრობლემათა გადაჭრის გზები და სხვა;

ბ.ზ) დავალების ინსტრუქციების ნათლად ჩამოყალიბება.

გ) შეფასების მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენება შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის უზრუნველსაყოფად:

გ.ა) განმავითარებელი შეფასების გამოყენება მოსწავლეთა შედეგების გაუმჯობესების მიზნით: მდგომარეობის შემოწმება ცოდნის ათვისების სამივე დონეზე (I. ოპერაციის წვდომა; II. ოპერაციის გავარჯიშება; III. ოპერაციის დაუფლება), კონკრეტული პრობლემების წარმომშობი მიზეზების გამოვლენა და სათანადო აქტივობების დაგეგმვა მათ აღმოსაფხვრელად;

გ.ბ) განმსაზღვრელი შეფასების გამოყენება ცოდნის ათვისების მესამე ფაზაში;

გ.გ) სასწავლო მიზნებისა და შეფასების სტრატეგიების ურთიერთშეთანხმება: მიზნების შესაბამისი შეფასების კრიტერიუმებისა და ხერხების შერჩევა/-შემუშავება, კომპლექსური დავალებების შესაფასებლად სათანადო კრიტერიუმების სქემების (რუბრიკების) შემუშავება და თითოეულის წონის განსაზღვრა დასახული პრიორიტეტული მიზნების გათვალისწინებით;

გ.დ) შეფასების წარმოება მოსწავლეთა მრავალმხრივი განვითარების უზრუნველსა-ყოფად: სასწავლო პროცესში მრავალფეროვანი კრიტერიუმების შერჩევა-შემუშა-ვება (შემოქმედებითობა, თანამშრომლობის უნარი, ორგანიზებულობა და სხვა).

## თავი XX. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მუსიკის მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი

### მუხლი 52. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მუსიკის მასწავლებლის პროფესიული უნარ-ჩვევები

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მუსიკის მასწავლებელს შეუძლია:

ა) მიმართულება პრაქტიკული უნარ-ჩვევები და იდეების გამოხატვა:

ა.ა) სიმღერა (რომელიმე ხმის პარტიის ცოდნა და სწავლება);

ა.ბ) ერთ ან რამდენიმე საკრავზე დაკვრა (აკომპანემენტი);

ა.გ) ცეკვის დადგმა, ილეთების ჩვენება;

ა.დ) გუნდის, ანსამბლის ხელმძღვანელობა (დირიჟორობა) (რეპერტუარის შერჩევა, სწავლება, შესრულება);

ა.ე) მუსიკალური ღონისძიებების, მათ შორის, მუსიკალური სპექტაკლის, კონცერტის, მეჯლისის ორგანიზება;

ა.ვ) იმპროვიზაცია (ხმით; მუსიკალურ საკრავზე დაკვრის, ცეკვის, ღონისძიების მსვლელობის დროს,; ტექსტის შერჩევა მელოდიისათვის; მუსიკის შერჩევა პოეტური ტექსტისათვის);

ა.ზ) წარმოდგენის, სპექტაკლის მუსიკალური გაფორმება (მუსიკალური რეჟისურა), ჩანაწერით, ცოცხალი შესრულებით;

ა.თ) სანოტო სისტემის გამოყენება (სიმღერის, დაკვრის, მუსიკალური ნაწარმოების მოსმენისა და ანალიზის, მუსიკის ჩაწერის, მელოდიის ძირითადი ფუნქციებით ჰარმონიზაციის დროს);

ა.ი) საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების (ინტერნეტი, მუსიკალურ-კომპიუტერული პროგრამები) და აპარატურის (მაგნიტოფონი, დიქტოფონი,

ფოტო-, ვიდეო-, ტელე-აპარატურა, კომპიუტერი, მობილური ტელეფონი), გამოყენება (რიტმულ-ინტონაციური სავარჯიშოების, მუსიკალური კომპოზიციის შესრულების დროს; სხვადასხვა სახის ჩანაწერის დემონსტრაციისთვის, მიღწეული შემოქმედებითი შედეგის აუდიო, ვიდეო და ფოტო ფაილებით დასაფიქსირებლად, რესურსების მოსაძიებლად).

*ბ) მიმართულება კომუნიკაცია და ინტერპრეტაცია:*

ბ.ა) კლასიკური მუსიკის ქრესტომათიული ნიმუშების ამოცნობა, ამ ნაწარმოებების მუსიკალურ-თემატური მასალის გადმოცემა სხვადასხვა ხერხით (სიმღერა, დაკვრა) და მათი ზოგადი დახასიათება (სახელწოდება, ავტორი, ეპოქა, ჟანრი, სტილი);

ბ.ბ) მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების სმენითი ანალიზი, დახასიათება (ეპოქა, ჟანრი, სტილი, ფორმა, გამომსახველობითი საშუალებები);

ბ.გ) მუსიკალური ნაწარმოების შესრულების შეფასება; სხვადასხვა ინტერპრეტაციის შედარება;

ბ.დ) ქალაქის/ რაიონის კულტურული ცხოვრების მიმოხილვა;

ბ.ე) მუსიკალური ტერმინოლოგიის გამოყენება საუბრის დროს.

*გ) მიმართულება მუსიკალური ნაწარმოების აღქმა კონტექსტში:*

გ.ა) სხვადასხვა ეპოქისა და ჟანრის მუსიკალურ ნაწარმოებებს შორის არსებულ მსგავსება-განსხვავებებზე მსჯელობა;

გ.ბ) ერთი და იგივე ეპოქის ხელოვნების სხვადასხვა დარგის ნაწარმოებებს შორის პარალელის გავლება.

### **მუხლი 53. საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მუსიკის მასწავლებლის პროფესიული ცოდნა**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მუსიკის მასწავლებელმა იცის:

ა) სასიმღერო რეპერტუარი:

ა.ა) ერთხმიანი, ორხმიანი, სამხმიანი სიმღერები;

ა.ბ) ხალხური, კლასიკური, თანამედროვე რეპერტუარი.

ბ) საცეკვაო რეპერტუარი:

ბ.ა) ქართული, ისტორიულ-ყოფითი (ვალსი, მენუეტი, პოლკა, მაზური), სხვადასხვა ხალხთა ცეკვები.

გ) მუსიკის თეორია:

გ.ა) მუსიკალური ანბანი (სანოტო სისტემა, მუსიკალური ენის ელემენტები, ძირითადი მუსიკალური ტერმინები და ა.შ.);

გ.ბ) ჰარმონიის საკითხები (მაჟორულ-მინორული სისტემა, ძირითადი ფუნქციები, მელოდიის ჰარმონიზაცია);

გ.გ) ფორმის ანალიზის საკითხები (ერთ-, ორ-, სამნაწილიანი ფორმები, რონდო, კუპლეტური, ვარიაციული, სონატური ფორმები);

გ.დ) საკრავთმცოდნეობის საკითხები (ბგერის მიღება სხვადასხვა საკრავზე, სპეციფიკური საშემსრულებლო ხერხები სხვადასხვა საკრავისთვის (ფლაჟოლეტი, პიციკატო და სხვ.), საორკესტრო ჯგუფები.

დ) მუსიკის ისტორია:

დ.ა) სხვადასხვა ეპოქის (ბაროკო, კლასიციზმი, რომანტიზმი, იმპრესიონიზმი და სხვ.) მუსიკალური ხელოვნება;

დ.ბ) მუსიკალური ხელოვნების ძირითადი ჟანრები, მათი წარმოშობა და განვითარების გზა;

დ.გ) მუსიკალური ხელოვნების გამოჩენილი წარმომადგენლები (შემოქმედებითი პორტრეტი), ცნობილი მუსიკალური ნაწარმოებები (შექმნის ისტორია, ლიტერატურული პირველწყარო, ისტორიული კონტექსტი);

დ.დ) მუსიკის როლი ხელოვნების სხვა დარგებში (თეატრი, კინო).

ე) ქართული მუსიკა:

ე.ა) ქართული მუსიკის ისტორია, მისი ძირითადი მიმართულებები (ხალხური მუსიკა, პროფესიული მუსიკა), ჟანრები (ქალაქური სიმღერა, საესტრადო მუსიკა), წარმომადგენ-ლები, ნაწარმოებები; ქართული მუსიკის დამახა-სი-ა-თე-ბელი თავისებურებები;

ე.ბ) პარალელები ქართული ხელოვნების სხვა დარგებთან.

ვ) საშემსრულებლო ხელოვნება:

ვ.ა) მუსიკალური ნაწარმოების შესრულების თავისებურებები;

ვ.ბ) მამაკაცთა და ქალთა ხმები;

ვ.გ) მუსიკალური კოლექტივის სახეები (გუნდი, ანსამბლი, ორკესტრი, საოპერო, საბალეტო დასი);

ვ.დ) მსოფლიოს გამოჩენილი მუსიკოს-შემსრულებლები, მუსიკალური, მუსიკა-ლურ-თე-ატ-რა-ლური კოლექტივები;

ვ.ე) ქართული საშემსრულებლო ხელოვნება (სამგალობლო სკოლები, მომღერალი ოჯახები, საშემსრულებლო კოლექტივები, საშემსრულებლო სკოლები, ცნობილი მუსიკოს-შემსრულებლები).

ზ) მუსიკოსის პროფესია:

ზ.ა) კომპოზიტორი, დირიჟორი, მუსიკოს-შემსრულებელი, მუსიკისმცოდნე, პე-და-გოგი, მუსიკასთან დაკავშირებული სხვა პროფესიები.

## **მუხლი 54. სწავლების მეთოდები**

საბაზო ან/და საშუალო საფეხურის მუსიკის მასწავლებელი ფლობს საგნის სწავლების მეთოდებს და შეუძლია:

ა) მოსწავლეზე და შედეგზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვა:

ა.ა) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით საგაკვეთილო მიზნების განსაზღვრა; დასახული მიზნების შესაბამისი, სხვადასხვა ტიპისა და სირთულის მქონე დავალებების შერჩევა ან შედგენა ცოდნის ათვისების პირველ (წვდომა-გაგება), მეორე (გავარჯიშება), თუ მესამე (დაუფლება) დონისთვის;

ა.ბ) სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით გრძელვადიანი სასწავლო პროცესის დაგეგმვა:

ა.გ) გრძელვადიანი მიზნის განსაზღვრა;

ა.დ) ამ მიზნის განხორციელებისთვის საჭირო უნარ-ჩვევების (პრაქტიკული, საინტერეპრეტაციო, ანალიზის, კვლევის, საპრეზენტაციო, საკომუნიკაციო და სხვ.) დადგენა;

ა.ე) შუალედური და მოკლევადიანი მიზნების განსაზღვრა;

ა.ვ) შესაბამისი ტიპისა და სირთულის სავარჯიშოების შერჩევა და შედგენა ცოდნის ათვისების პირველ (წვდომა-გაგება), მეორე (გავარჯიშება), თუ მესამე (დაუფლება) დონისთვის, რათა მოსწავლეები ეტაპობრივად მოემზადონ დასახული გრძელვადიანი მიზნის განსახორციელებლად;

ა.ზ) სტანდარტის მოთხოვნების შესაბამისი ჯგუფური აქტივობების დაგეგმვა მაგ., კონცერტი, მეჯლისი, პროექტი, წარმოდგენა, აქტივობა საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით): მიზნების განსაზღვრა, სხვა საგნებთან კავშირის დადგენა, მიზნების შესაბამისი იდეის/თემის და დავალების შერჩევა, მონაწილეთა რაოდენობის და ფუნქციების განსაზღვრა, განხორციელების ეტაპების, გზების და საშუალებების განსაზღვრა;

ა.თ) გაკვეთილისთვის შერჩეული სავარჯიშოების/დავალებების გასახორციელებლად საჭირო დროის განსაზღვრა, თითოეული აქტივობის მსვლელობის ეტაპების დაგეგმვა და სწავლების ორგანიზების სათანადო ფორმების შერჩევა: ჯგუფური, წყვილური, ინდივიდუალური, მთელი კლასის მონაწილეობით მუშაობა; შეფასების მიზნებისა და სტრატეგიების განსაზღვრა.

ბ) შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული საგაკვეთილო პროცესის წარმართვა:

ბ.ა) გაკვეთილის ჩატარება გეგმის მიხედვით;

ბ.ბ) ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც ხელს უწყობს მოსწავლეთა მოტივირებას გასაცნობი მასალის მიმართ: მასალის შერჩევისას მოსწავლეთა შესაძლებლობისა და ინტერესების გათვალისწინება, წინმსწრები სამოტივაციო აქტივობების შემუშავება – ვარაუდების გამოთქმა, მოსწავლის პირად

გამოცდილებასთან დაკავშირება, მოსწავლის ცოდნის გააქტიურება, საინტერესო ამოცანების დასმა, აზრის გამოთქმისა და მსჯელობის წახალისება და სხვა;

ბ.გ) მოსწავლეთა მოტივირება პრაქტიკულ აქტივობაში ჩასაბმელად: მოსწავლის ინტერესებთან და პირად გამოცდილებასთან დაკავშირებული თემების/საკითხების შერჩევა, თვითგამოხატვის საშუალების მიცემა, არჩევანის (შესასრულებელი ნაწარმოები, ჟანრი, თემატიკა, და სხვა) საშუალების მიცემა, საინტერესო დავალებების შეთავაზება და სხვა;

ბ.დ) მოსწავლეებისათვის ამოცანების/პრობლემების დამოუკიდებლად გადაჭრის უნარ-ჩვევების განვითარება, მათი სათანადო სტრატეგიებით აღჭურვა: მიზნის განსაზღვრა, იდეების გენერაცია-დახარისხება, დაგეგმვა, მუსიკალურ-გამომსახველობით ხერხებზე დაკვირვება, საჭირო მასალის თავმოყრა / მოძიება, ჩანაწერის, გეგმის შექმნა მომავალი ღონისძიებისთვის თვითშეფასება/თანაშეფასების, მეწყვილესთან აზრის გაცვლის, ურთიერთდახმარების გზით და სხვა;

ბ.ე) ისეთი ხერხების გამოყენება, რომლებიც უზრუნველყოფს თითოეული მოსწავლის ჩაბმას საკლასო აქტივობებში: დიფერენცირებული მოთხოვნების წაყენება მოსწავლეთა შესაძლებლობების გათვალისწინებით, სხვადასხვა ტიპის და სირთულის ამოცანების დასმა, კლასში პასუხების/მოსაზრებების შედარება-გაანალიზების ხელშეწყობა, საკამათო საკითხებზე დისკუსიის წახალისება და სხვა;

ბ.ვ) შედეგების დამოუკიდებლად გაუმჯობესების ხელშეწყობა: მოსწავლეთა ჩართვა შეფასების კრიტერიუმების შემუშავების, თვითშეფასების და თანაშეფასების პროცესში, ხელშეწყობა, რომ მათ დამოუკიდებლად განსაზღვრონ სწავლასთან დაკავშირებული პრობლემები, საკუთარი სუსტი და ძლიერი მხარეები, აღმოფხვრან ხარვეზები, მოიძიონ პრობლემათა გადაჭრის გზები და სხვა;

ბ.ზ) დავალების ინსტრუქციის ნათლად ჩამოყალიბება.

გ) შეფასების მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენება შედეგზე და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის უზრუნველსაყოფად:

გ.ა) განმავითარებელი შეფასების გამოყენება მოსწავლეთა შედეგების გაუმჯობესების მიზნით: მდგომარეობის შემოწმება ცოდნის ათვისების სამივე



დონეზე (I. ოპერაციის წვდომა; II. ოპერაციის გავარჯიშება; III. ოპერაციის დაუფლება), კონკრეტული პრობლემების წარმომშობი მიზეზების გამოვლენა და სათანადო აქტივობების დაგეგმვა მათ აღმოსაფხვრელად;

გ.ბ) განმსაზღვრელი შეფასების გამოყენება ცოდნის ათვისების მესამე დონეზე;

გ.გ) სასწავლო მიზნებისა და შეფასების სტრატეგიების ურთიერთშეთანხმება: მიზნების შესაბამისი შეფასების კრიტერიუმების და ხერხების შერჩევა/შემუშავება, კომპლექსური დავალებების შესაფასებლად სათანადო კრიტერიუმების სქემების (რუბრიკების) შემუშავება და თითოეულის წონის განსაზღვრა დასახული პრიორიტეტული მიზნების გათვალისწინებით;

გ.დ) შეფასების წარმოება მოსწავლეთა მრავალმხრივი განვითარების უზრუნველსაყოფად: სასწავლო პროცესში მრავალფეროვანი კრიტერიუმების შერჩევა-შემუშავება (შემოქმედებითობა, თანამშრომლობის უნარი, ორგანიზებულობა და სხვა).